

T. C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

**TEKÂFÜL SİGORTA SİSTEMİ VE
KATILIM BANKALARINDA UYGULANABİLİRLİĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Abdurrahman ÇALIK

VAN – 2011

T. C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

**TEKÂFÜL SİGORTA SİSTEMİ VE
KATILIM BANKALARINDA UYGULANABİLİRLİĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Abdurrahman ÇALIK

Danışman
Yrd.Doç.Dr.Mehmet AYGÜN

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Bu çalışma, jürimiz tarafından **İŞLETME ANABİLİM DALI, İŞLETME BİLİM DALI**'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan : Doç.Dr. Reha SAYDAN

Üye (Danışman) : Yrd.Doç.Dr. Mehmet AYGÜN.....

Üye : Yrd.Doç.Dr. Zafer KANBEROĞLU.....

Üye :

Üye :

ONAY: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.... / / 2011

.....

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VI
KISALTMALAR	VII
1. GİRİŞ... ..	1
2. SİGORTACILIK VE SİGORTACILIĞIN TARİHSEL GELİŞİMİ... ..	3
2.1. Dünya’da Sigortacılığın Doğuşu ve Tarihsel Gelişimi	4
2.2. Türkiye’de Sigortacılığın Tarihsel Gelişimi	8
2.3. Türkiye’de Sigorta Faaliyetlerinin Düzeyi... ..	14
2.4. Türk Sigorta Sektörünün Gelişimini Etkileyen Faktörler... ..	22
3. TEKÂFÜL SİGORTA SİSTEMİ.....	31
3.1. Tekâfül Modelleri	38
3.1.1. Müdarebe Modeli... ..	38
3.1.2. Vekâlet-Acente Modeli... ..	42
3.1.3. Vekâlet-Vakıf Modeli... ..	44
3.2 Dünya’da Tekâfül Uygulamaları	46
3.2.1 Suudi Arabistan.....	49
3.2.2 Malezya	53
4. KATILIM BANKACILIĞI.....	59
4.1. Katılım Bankacılığı’nın Tanımı	60
4.2. Katılım Bankacılığının Tarihsel Gelişim Süreci	62
4.3. Türkiye’deki Katılım Bankaları	64
4.3.1.1 Al Baraka Türk Katılım Bankası A.Ş.	69
4.3.1.2 Asya Katılım Bankası A.Ş.	72
4.3.1.3 Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş.	75
4.3.1.4 Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.	78

4.4 Katılım Bankaları’nın Türk Finans Sistemindeki Yeri	82
4.5 Türkiye’de Katılım Bankalarının Sigortacılık Uygulamaları	83
5. SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME.....	88
6.KAYNAKLAR	92
7.ÖZET... ..	99
8.ABSTRACT.....	100

ÖNSÖZ

Bu çalışmada dünyada benzer bankacılık sistemlerinin uygulamakta olduğu ancak ülkemizde bilinirliği yok denecek kadar az olan Tekâfûl Sigorta sisteminin ülkemiz finansal piyasaları için uygulanabilirliği araştırılmak istenmiştir. Ülkemizde katılım bankalarının hali hazırda uygulamada vermiş oldukları krediler için yaptırmış oldukları konvansiyonel sigortalar dünyada benzer kurumlarca yaptırılmamakta, Tekâfûl Sigorta sistemi tercih edilmektedir.

Bu çalışmada Katılım Bankaları'nın ürünlerini sürekli geliştirmek için çalıştıkları bir dönemde önemli bir ürün olarak kullanabilecekleri Tekâfûl Sigorta sistemi hakkında bilgi vermek amaçlanmıştır. Ayrıca yine ülkemizde sigortacılık sektörünün gelişmesi sigorta bilinci ile mümkün olacağından sigorta ile ilgisiz bir kesimi de bilgilendirmek amacıyla farklı bir alternatif olarak Tekâfûl sigorta sistemi tanıtılmaya ve ülkemizde uygulanabilirliği analiz edilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmam süresince desteklerini esirgemeyen değerli danışman hocam Yrd.Doç.Dr.Mehmet AYGÜN'e ve tezimin her aşamasında tecrübelerinden faydalandığım, sabırla desteğini esirgemeyen eşim Esra BİLDİRİCİ ÇALIK'a çok teşekkür ederim.

Abdurrahman ÇALIK

Van-2011

KISALTMALAR

AB	:Avrupa Birliği
ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e	:Adı Geçen Eser
a.g.m	:Adı Geçen Makale
A.Ş	:Anonim Şirket
Bankasya	:Asya Katılım Bankası A.Ş.
BIMB	:Bank Islamic Malaysia Berhad
Bşk.	:Başkaları
DASK	:Doğal Afet Sigortaları Kurumu
DESİYAB	:Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası
GSMH	:Gayr Safi Milli Hasıla
GSYİH	:Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
HATMER	:Sigorta Hasar Takip Merkezi
HAYMER	:Hayat Sigortası Bilgi Merkezi
KPDG	:Kâr Payı Dışı Gelirleri
M.Ö	:Milattan Önce
NAFTA	:Kuzey Amerika Ülkeleri Serbest Ticaret Anlaşması
OECD	:Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
s	:Sayfa
Sy	:Sayı

VIII

SAGMER	:Sağlık Sigortaları Bilgi Merkezi
SAMA	:Suudi Arabistan Para Ajansı
SBM	:Sigorta Bilgi Merkezi
SPK	:Sermaye Piyasası Kurulu
T.A.Ş	:Türk Anonim Şirketi
TARSİM	:Tarım Sigortaları Havuz İşletmeleri A.Ş.
TCMB	:Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TL	:Türk Lirası
TMSF	:Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TRAMER	:Trafik Sigortaları Bilgi Merkezi
TTK	:Türk Ticaret Kanunu
Vb.	:Ve Benzeri
yy.	:Yüz Yıl

1.GİRİŞ

İnsanoğlu hayatının tüm aşamalarında çok çeşitli risk faktörleri ile karşı karşıyadır. Doğanın zor şartları altında insanlar birlikte yaşayarak, bazı görevleri ve sorumlulukları paylaşmak zorunda kalmaktadır. İnsanların kontrol edebileceği çevrenin dışında yine insanları zorlayacak mallarını ve canlarının tehlikeye atacak bilinçli veya bilinçsiz pek çok risk ile günlük hayatta karşı karşıya kalınmaktadır. Bu risklerden tam anlamıyla kaçınmanın mümkün olmamasından dolayı risklerin olası hasarlarının en aza indirilmesi için çeşitli tedbirler alınmaya çalışmıştır.

Çok çeşitli risklere karşı insanların maddi kayıplarını telafi edebilmek amacıyla oluşturulmuş olan sigortacılık sektörü zaman içerisinde insanların rahat yatırım kararları almasından, huzur içinde yaşayabilmelerine, sosyo-ekonomik çöküntülerin önlenmesinden uzun yıllar yoğun uğraşlar sonucu elde edilen maddi varlıklarının kolay kaybedilmemesine pek çok fayda sağlamaktadır. Bireylerin ödedikleri primlerin toplandığı havuzlar tarafından güvence altına alındığı sistem finansal sistemler içinde önemli bir büyüklüğe ulaşmıştır. Zira toplanan primler çeşitli finansal araçlarda kullanılmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, günümüzde özellikle Müslüman nüfusunun çoğunlukta olduğu ülkelerde uygulanmakta olan Tekâfül Sigorta Sistemi hakkında bilgi vermek ve söz konusu sistemin uygulanabilirliğini tartışmaktır. Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Girişi takiben ikinci bölümde sigortacılık kavramı üzerinde durulmuştur. Bunun yanı sıra Dünya’da ve Türkiye’de sigortacılığın tarihsel süreci hakkında bilgi verilmiştir. Bölümün sonunda Türkiye’de sigortacılığın gelişimini engelleyen faktörler belirtilmiş ve öneriler sunulmuştur.

Üçüncü bölümde Tekâfûl sigortası kavramı ve Dünya'daki örnek uygulamalarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Tekâfûl Sigorta sistemi özellikle Körfez ülkeleri ve Asya ülkeleri başta olmak üzere hızla pazar payını genişleten, günümüzde Rusya'dan Amerika'ya birçok şirket tarafından uygulanmakta olan bir sistemdir. Bu bölümde Tekâfûl sigortasıyla ilgili uygulamada görülen modeller tanıtılmış, sistem hakkında bilgiler verilmiş ve söz konusu sigorta sisteminin uygulandığı ülkelerdeki mevcut durum ortaya konmuştur.

Dördüncü bölümde Tekâfûl sigorta sistemini uygulaması beklenen ve ülkemizde faaliyette bulunan dört katılım bankası hakkında tanıtıcı bilgiler verilmiştir. Bu bölümde özellikle söz konusu katılım bankalarının kuruluş süreçleri, faaliyetleri, mali tablo verileri ve sigortacılık konusundaki aktiviteleri tanıtılmıştır.

Beşinci bölümde hem katılım bankalarında bu sigorta sisteminin uygulanabilirliği hem de sigorta sektörünün geliştirilmesi için yapılması gerekli konular hakkında önerilere yer verilmiştir.

2. SİGORTACILIK VE SİGORTACILIĞIN TARİHSEL GELİŞİMİ

İnsanlar var oldukları günlerden günümüze kadar pek çok çabalarla, uğraşlarla kazandıkları mallarını, sağlıklarını korumak eğiliminde olmuşlardır. Sigortanın ortaya çıkışı bu koruma içgüdüsüne bağlıdır. Benzer faktörlerin tehdidi altında bulunan, benzer hasarlarla karşılaşmaları muhtemel olan kişi veya kurumlar ödedikleri primler nispetinde kendilerini güvenceye almakta, olası hasar halinde havuzlarda primlerden toplanan paralardan ödeme yapılmaktadır. Bu sistem günümüzde sigorta olarak tanımlanmaktadır.

Türk Ticaret Kanunu'nun beşinci kitabı olan Sigorta Hukuku kısmında ise sigorta şöyle tanımlanmaktadır¹:

‘Sigorta bir akittir ki bununla sigortacı bir prim karşılığında diğer bir kimsenin para ile ölçülebilir bir menfaatini halele uğratan bir tehlikenin (bir rizikonun) meydana gelmesi halinde tazminat vermeyi yahut bir veya birkaç kimsenin hayat müddetleri sebebiyle veya hayatlarında meydana gelen belli bir takım hadiseler dolayısıyla bir para ödemeyi veya sair edalarda bulunmayı üzerine alır.’

Bir başka görüşe göre sigorta kavramı, ekonomik anlamda; bilinmeyen, ancak toplu olarak tahmin edilebilen risklerin yol açacağı zararların giderilmesi amacıyla, zararların yol açtığı para gereksinimine ilişkin bir karşılık ayrılması şeklinde tanımlanabilir ².

Sigorta sektörü, insanlara güven veren yapısının yanı sıra ekonomik olması yönüyle finansal sistemin önemli bir unsurudur. Zira sigorta kavramının

¹ *Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2002, s.362.

² Suna Oksay ve Bşk., *Sigorta Tanıtım Kitapçığı*, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketler Birliği Yayını, İstanbul, 2005, s.4 -7.

olmaması halinde girişimci elinde bulunan sermayenin büyük bir kısmını ihtiyat için ayırmalı, gelecekte oluşabilecek zararlarda kendi zararını tazmin edecek kudrette olmayı arzu etmelidir. Ancak sigorta sektörü sayesinde toplanan primler ekonomik yatırımlarda değerlendirilerek hem vergi, hem istihdam açısından ülke ekonomisine katkısının yanı sıra sigortalılara güven vermektedir.

2.1. Dünya’da Sigortacılığın Doğuşu Ve Tarihsel Gelişimi

Sigortacılık kavramı her ne kadar günümüzde olduğu gibi parayla ifade edilen çok sistematik bir yapıya kavuşmamış olsa da ilk insanlardan günümüze kadar tarihin çeşitli dönemlerinde yine insan ihtiyaçlarına göre çeşitli biçimlerde uygulanmıştır. İnsanların doğadaki risk faktörünü kavrayarak olası risklerden kaçınmaları için geliştirdikleri çabalar sigortacılık kavramının doğmasına neden olmuştur.

Sigorta’nın kavramsallaşması ve bilinçli ilk düzenlemelerine M.Ö. 4500’li yıllarda rastlanmaktadır. Milattan 4500 yıl önce Aşağı Mısır’da yaşayan taş yontucuların aralarında bir sandık kurdukları ve birinin ölümü halinde yardım yaptıkları ele geçmiş olan bir papirüsten anlaşılmaktadır. Babil’de bulunan yazılarından M.Ö. 2500 yıllarında kervancıların aralarında para toplayarak sandık kurdukları, meydana gelen her türlü zararı buradan aynî olarak telafi ettikleri, Babil Kralı Hammurabi’nin kanunlarında Darmotha ismini verdiği bu sözleşmenin tüm nakliyeciler arasında mevcut olduğu ve bütün zararların buradan telafi edildiği anlaşılmaktadır³.

Riskin paylaşılması ya da aktarılmasına dair ilk uygulamalara günümüzden 4.000 yıl önce Çin’li ve Babil’li tüccarlarda rastlanmaktadır.

³ Cevat Yücesoy, *Sigorta İşletmeleri ve Muhasebesi*, Çağlayan Kitapevi Çağlayan Muhasebe Serisi No: 8, 1966, S:11.

Nehir üzerinden mallarını geçirerek ticaret yapan Çin’li tüccarlar, mallarını tek bir geminin batmasıyla oluşacak kayıplarını sınırlandırmak için bir çok gemiyle taşımışlardır⁴.

Hindu’lar ise M.Ö.400 yıllarında kredi anlaşmaları yapmaya başlamışlardır. Bu anlaşmaların içeriği oldukça basit olmasına rağmen, toplumlardaki sigorta düşüncesini geliştirerek sigortacılıkta ilk adımları ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır. Bu tür kredi anlaşmaları ortaçağda da gelişerek deniz öduncü ve nakliyat sigortalarının temelini oluşturmuşlardır⁵.

Modern anlamda ilk sigortacılığın Akdeniz’de İtalyanlar tarafından yapıldığı söylenebilir. İlk sigorta poliçesi olarak kabul edilen mukavele 23 Ekim 1347 tarihini taşımaktadır ve İtalya’nın Gênes (Cenova) limanından Majorka’ya hareket eden “Santa Clara” adlı geminin yükünü temin etmek amacıyla düzenlenmiştir⁶.

Sigorta konusunda ilk kanuni mevzuat 1435 yılında yayınlanan Barselona fermanıdır. Bunu takiben, en önemli resmi mevzuat arasında, 1601 yılında İngiltere’de Kraliçe Elisabeth zamanında yürürlüğe konulan yönetmelik, 1681 yılında Fransa’da XIII.Colbert tarafından hazırlanıp XIV. Louis tarafından yayınlanan Deniz Fermanı (Ordonnance de la marine) ve sadece deniz sigortalarını kapsayan 1732 tarihli Kraliyet (Fransız) Devlet Şurası kararı sayılabilir⁷. Yine İngiltere’de 1871’de kabul edilen bir kanuna göre kurulan ve deniz sigortalarına dayanan bir geçmişi bulunan

⁴ Emmet Jimmie Vaughan, *Risk Management*, New York: Wiley, 1997

Erişim:[http://en.wikipedia.org/wiki/Insurance#History_of_insurance], Erişim Tarihi: 17 Ocak 2011

⁵ Ezgi Yiğit, *Avrupa Birliği ile Uyum Sürecinde Türk Sigorta Sektörünün Değerlendirilmesi*, (Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi) Bursa 2007, s.3

⁶ Cengiz Akatlı, *Yangına Karşı Sigorta ve Yangın Reasüransı*, Binbirdirek Matbaacılık,İstanbul 1985, s.14

⁷ Haydar Arseven, *Sigorta Hukuku*, Beta Basım Dağıtım A.Ş. 1991, s:14

“Lloyd’s of London” mevcut en eski sigorta organizasyonu olarak kabul edilmektedir⁸.

Deniz ticaretinin daha gelişmiş olmasına bağlı olarak denizde başlayıp gelişen sigortacılık, daha sonraları hayat sigortası fikrinin de doğmasına yol açmıştır. Gemi ve yükünün sigorta edilebilmesi kaptanın, yolcuların ve tayfaların da sigortalanması fikrini getirmiştir. Bir İtalyan bankeri olan Tonti, XVII. yüzyılda hayat sigortalarına yeni bir alan açmıştır. Tonti tarafından 1653 yılında Kardinal Mazarin’e sunulan ve adına “Tontines” denilen sistemde, belirli kişiler bir araya gelerek, belirlenen bir süre için ortaya belirli bir para koymakta, süre sonunda hayatta kalanlar parayı aralarında paylaşmaktaydı. İnsanların çoğu, kendilerinin başkalarından fazla yaşayacaklarına inandıklarından epey rağbet gören bu sistemde ölenlerin maddi kayba uğradıkları düşünülerek, öngörülen süreden önce ölenler için de, ölüm rizikosu karşılığı prim ödenmesi öngörüldü ve hayat sigortalarına geçiş bu şekilde başladı. XVII. ve XVIII. yüzyıllarda itibar gören bir uygulama olan “Tontines” sonraları yasak edilmiştir⁹.

Çağdaş standartlara göre ilk hayat sigorta şirketi 1699’da Londra’da kurulan “Society of Assurance for Widows and Orphans” adlı kuruluştur. Bu kuruluş sağlık ve yaşa göre seçilmiş kişilerden haftalık primler toplamış ve bir üyenin ölümü halinde ödeme yapmıştır¹⁰.

Bugün mevcut olan en eski hayat sigorta şirketi 1756 yılında kurulan ve “Old Equitable” olarak isimlendirilen “Society for the Equitable Assurance of Lives and Survivorship” isimli kuruluştur. Bu kuruluş tarafından yapılan sigortalar değişmez prim esasına göre gerçekleştirilmiş ve Oxford

⁸ Ali İhsan Karacan, *Sigortacılık ve Sigorta Şirketleri*, Bağlam Yayıncılık 1994, s:37

⁹ Cevat Yücesoy, *a.g.e.* s:11; Cengiz Akatlı, *a.g.e.*, s:15

¹⁰ Ali İhsan Karacan, *a.g.e.* s:39

Üniversitesinde geometri profesörü olan Halley'in yaptığı “ölüm cetvellerine” dayanmıştır¹¹.

XVII. yüzyılın ikinci yarısı sigortacılığın gelişmesine yol açan iki önemli olaya sahne olmuştur. Bunlardan ilki sigortacılıkta tecrübeye dayanan ampirik metot yerine Pascal'ın “Tasadüfün Geometrisi” çalışmalarıyla başlattığı istatistik metot ve tekniğinin uygulanmaya başlaması, ikincisi ise 2 Eylül 1666 tarihinde Londra'da meydana gelen, dört gün sürerek 13.000 ev ile yaklaşık 100 kilisenin kül olmasına yol açan ve Büyük Londra Yangını olarak bilinen yangındır. Kara sigortalarının doğmasına neden olan bu olay, halk üzerinde büyük etki yaratıp böyle felaketlerin sonuçlarına karşı önlem alınması fikrini doğurmuştur. Gelişen bu fikirden hareketle 1667 yılında Yangın Bürosu'nun (Fire Office) kurulmasından sonra 1684 yılında buna rakip bir ortaklık şeklinde ortaya çıkan ilk yangın sigorta şirketi “ Friendly Society” faaliyete geçmiş ve bunu 1696 yılında kurulan “Hand in Hand” ve 1704 yılında kurulan “Lombard House” şirketleri izlemiştir¹².

XIX. yüzyıldan itibaren sigortacılık her türlü rizikoya yayılmış, büyük aracı teşkilatları kurulmuş, geniş kapsamlı bir devlet murakabesi sigortanın ayrılmaz parçası olmuş, dünya çapında reasürans müesseseleri sigortacılığın vazgeçilmez parçaları olmaya başlamıştır¹³.

XX. yüzyıl sigortacılığın daha da fazla geliştiği bir devredir. İstatistik ve aktüerya ilminin sigortacılıktaki önemi artmıştır. Hırsızlığa karşı sigorta, harp sigortası, hava sigortası, atomun kötü etkilerine karşı sigorta gibi çeşitli dallarda sigorta şirketleri çalışmaya başlamıştır. Sanayi hareketlerine paralel olarak sigortacılık da gelişmiştir¹⁴.

¹¹ Haydar Arseven, *a.g.e.*, s:14

¹² Cengiz Akatlı, *a.g.e.* s:15; Enver Alper Güvel, ve Bşk., *Sigortacılık*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2002, s:47

¹³ Haydar Arseven, *a.g.e.*, s:14

¹⁴ Cevat Yücesoy, *a.g.e.* s:1

Modern anlamda ilk sigortacılığın doğuşuna deniz, kara sigortacılığına yangın, kaza sigortacılığına tren kazaları ile bireysel kazalar öncülük ederken, sanayinin gelişmesiyle yaşanan büyük teknik hasarlar mühendislik sigortalarının gelişimine yol açmıştır¹⁵.

Uzun bir gelişim sürecinden sonra Sigorta işletmeleri günümüzde tüketicilerin her türlü sigorta ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde örgütlenmelerini tamamlamış, topladıkları prim ve vergilerle finansal sistemin önemli oyuncularından biri olmuşlardır.

2.2 Türkiye’de Sigortacılığın Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de sigorta sektörünün gelişimi 19.Yüzyılın ikinci yarısına kadar uzanmakla birlikte sigorta sistemine benzer farklı örgütlenmelere Selçuklu Devleti ve Osmanlı İmparatorluğu’nun önceki dönemlerinde de rastlanmaktadır. Bu farklı örgütlenmeler tam bir sigorta sistemi gibi çalışmamakta, ancak sistemin sağladığı belirli fonksiyonları sunmaktaydı. Bu çerçevede ahalinin katkısı ile kurulan ve olası rizikolara (sel, yangın vb.) karşı müşterek yardım fonu gibi işlev gören vakıflar ile üye esnafın hayatını kaybetmesi, hastalanması veya yaralanması gibi durumlarda bir nevi hayat sigortası gibi çalışan Lonca Teşkilatı gibi örgütlenmeler sigorta sisteminin belirli işlevlerini yerine getirmişlerdir¹⁶.

Türk sigorta sektörünün tarihçesi ve geçirdiği aşamalar ile ilgili bilgiler incelendiğinde, üzerinde detaylı açıklamalarda bulunulacak bilimsel bulgular

¹⁵ Enver Alper Güvel ve Bşk., *a.g.e*, s:47

¹⁶ Nihat Kamuran Malatyalı, “Türk Sigorta Sektörü Orta ve Uzun Vadeli Gelişme Beklentileri”, TSEV Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları-13 İstanbul, 2008, s:39

ya da önemli aşamalar olmadığı görülmektedir. İmparatorluk döneminde sigortacılık faaliyetleri özellikle İslam dininin etkisiyle uzun yıllar yerleşme ve gelişme olanağı bulamamıştır¹⁷.

Türk sigortacılığının tarihsel gelişimini incelerken sektörün üç dönemden geçtiği görülmektedir. Osmanlılar döneminde, reform olarak nitelendirilen tanzimat devri ile başlayan ve cumhuriyet kurulmasına kadar geçen süre birinci dönemdir. Cumhuriyet'in kuruluşundan 1987 yılına kadar süren aralık ise sigortacılık tarihinin ikinci dönemidir. Üçüncü dönemi ise, 1987 yılından günümüze kadar süregelen, sigortacılığın liberalleştiği, diğer bir deyişle serbest rekabet dönemidir¹⁸.

Avrupa'daki sigorta konusunda kaydedilen önemli gelişmelere karşın, Osmanlı toplumunun sosyal özellikleri, dini ortam, mali düzen, buradaki gelişimi engelliyordu. 19. yy.'ın ikinci yarısında meydana gelen yangınlar ve bunların sonucunda uğranılan büyük hasarlar, sigorta hakkındaki olumsuz düşünceler üzerinde az da olsa etkileyip sigortanın doğmasına neden olmuştur. Özellikle 1870 yazında Beyoğlu'ndaki yangında (Büyük Pera Yangını) çok sayıda işyeri, ev, cami ve kilisenin yanması sigortanın gelişme sürecini hızlandırmıştır¹⁹. Yangının ardından özellikle Osmanlı İmparatorluğu bünyesindeki azınlıkların artan güvence talebi pek çok Avrupalı sigorta şirketinin Türkiye'de temsilcilik açmasına neden olmuştur. İlk olarak 1872 yılında İngiliz sigorta şirketleri acente olarak sigortacılık faaliyetlerine başlamış, bunları Fransızlar ve Almanlar izlemiştir²⁰.

1889'a gelindiğinde İstanbul'da 15 yabancı şirket acenteliği faaliyet göstermektedir. Bu acentelikler faaliyetlerini tescil ve teminat gösterme

¹⁷ AR-GE Eğitim Müdürlüğü, Sigortacılık Temel Bilgileri, İstanbul 1995, s.21

¹⁸ Yasemin Ülger, *Türk Sigorta Sektörünün Ekonomik Gücü ve Avrupa Birliği Karşısındaki Durumu* (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi) ,Ankara 1999, s.9

¹⁹ Haydar Kazgan, *Osmanlı'dan Günümüze Türk Finans Tarihi*, C. 2, IMKB/Creative Yayıncılık ve Tanıtım, İstanbul 1999, s.13.

²⁰ Nihat Kamuran Malatyalı, *a.g.m*, s.39

zorunluluğu olmaksızın kendi firmalarından aldıkları talimatlarla ve kendi dilleri ile sürdürmekte, anlaşmazlık durumunda sigorta merkezinin bulunduğu ülke mahkemeleri yetkili olmaktadır. Bu durum sigortalıların, sık karşılaşılan anlaşmazlıklar sonucu oluşabilecek dava süreçlerini yurtdışındaki mahkemelerce görülmesinden dolayı ciddi zorluklarla ve maliyetlerle karşılaşmasına neden olmuştur. Bu şirketler dinsel yasaklamaları kendi lehlerine kullanarak yerli şirketlerin kurulmasını engellemiş, sigorta üretimini uzun süre tekellerinde tutmuştur²¹.

Sigorta şirketlerinin ülkemizde faaliyetlerinin yaygınlaşması ile “Meslek Kuruluşları” ihtiyaçları ortaya çıkmış buna binaen “Türkiye Sigortacılar Sendikası” ilk meslek kuruluşu olarak kurulmuştur. Bu sendika daha sonraları tamamı yabancı 81 üyesi olan “Türkiye’de Çalışan Sigorta Şirketleri Cemiyeti” ne dönüşmüştür²².

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte, ekonominin her alanında, öncelikli olarak da finans sektöründe yerel sermayenin faaliyet göstermesi ve güçlenmesi hedeflenmiştir. Türkiye’de Çalışan Sigorta Şirketleri Cemiyeti ortadan kaldırılarak “Sigortacılar Kulübü” kurulmuş, 1927 Yılında kulüp yerini “Sigortacılar Cemiyeti Daire-i Merkeziyesi” ne bırakmıştır. Bu kuruluş daha sonra 1959 yılında “Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği”ne, 1975’de günümüzdeki hali olan “Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği” haline dönüşmüştür²³.

Genç cumhuriyetin gelişmeye başlayan ekonomisi için sigorta sektörünün varlığı önem taşıyordu. Gerek Türk bankaları, gerekse tüccar ve sanayiciler, yerel sermayeye dayalı, güvenilir bir sigorta şirketine ihtiyaç duyuyorlardı. Kamu kesimi de yeni doğmakta olan sanayi tesislerini yabancı sermayeli sigorta şirketlerine emanet etmek istemiyordu. Mustafa Kemal

²¹ Enver Alper Güvel ve Bşk, *a.g.e.* s:33

²² Erişim: [<http://www.tsrsb.org.tr/sayfa/tarihce>], Erişim Tarihi: 07 Mart 2011

²³ Erişim: [<http://www.tsrsb.org.tr/sayfa/tarihce>], Erişim Tarihi: 07 Mart 2011

Atatürk, bu ihtiyaçları karşılamak üzere, tamamen milli sermayeli bir sigorta şirketi kurulması talimatı verdi. Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi, bu talimat üzerine Türkiye İş Bankası ve İttihad-ı Milli Sigorta Şirketi ortaklığı tarafından dörtte biri ödenmiş 500.000 TL sermaye ile 1925 yılında kuruldu.

Aynı dönemde yurtdışı menşeli sigorta şirketleri de unvanlarını Türkçeye çevirmişlerdir. Bu çerçevede 14 Mart 1925'te Güneş Sigorta A.Ş. (Soleil) tesis edilmiş (Günümüzde faaliyetini sürdüren Güneş Sigorta ile karıştırılmamalıdır) ve bunu 19 Eylül 1926'da Bozkurt Türkiye Umum Sigorta Şirketi'nin (Assurance Gles de Paris) kuruluşu izlemiştir²⁴.

1942 yılında ilk özel sermayeli Türk sigorta şirketi olan "Doğan Sigorta" kurulmuş ve bunu diğerleri izlemiştir. 1944 yılında Halk Sigorta, 1945 yılında Destek Reasürans, 1948 yılında Türkiye Genel Sigorta, 1950 yılında İnönü Sigorta, 1955 yılında Şeker Sigorta, 1957 yılında Güneş Sigorta, 1958 yılında Birlik Sigorta ve Ray Sigorta, 1959 yılında Başak Sigorta ve Cihan Sigorta hizmete girmiş bu sayı sonraki yıllarda hızla artmıştır²⁵.

Zaman içerisinde yeni kurulan sigorta şirketlerinin sayısı artarken, sigorta taleplerinin aynı ölçüde artmaması, ayrıca prim tahsilâtında yaşanan sorunlar dolayısıyla, 1993 yılından itibaren çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnameler ile 7397 sayılı kanunda birtakım düzenlemelere gidilmesi ihtiyacı duyulmuştur. 1 Ocak 1995 tarihinden itibaren sigorta primlerinin tahsili sorununa çözüm getirilmesi amacıyla, primlerin acente cari hesapları üzerinden takibi sistemi yürürlükten kaldırılarak, poliçe bazında takip sistemi uygulamaya konulmuştur²⁶.

²⁴ Banka ve Özel Kurumlar Teknik Personel Eğitim Programı Ders Notları, *Sigortacılık Eğitim Merkezi*, Eylül 2010, s.9-10.

²⁵ Enver Alper Güvel ve Bşk., *a.g.e.*, s:35.

²⁶ Erişim: [<http://www.tsrb.org.tr/sayfa/turkiyede-sigortacilik>] ,Erişim Tarihi : 18 Şubat 2011

1999 depremlerini takiben 2000 yılında meskenler için zorunlu hale getirilmiş bulunan deprem sigortalarını yürütmek üzere tesis edilen "Doğal Afet Sigortaları Kurumu" (kısaca DASK) havuzu tesis edilerek yönetimi beş yıllık bir süre ile bu konuda deneyimli Millî Reasürans T.A.Ş. 'ye verilmiştir²⁷. Millî Reasürans T.A.Ş. DASK yönetimini 8 Ağustos 2005 tarihinde yeni yöneticisine devretmiştir²⁸.

Depremler, başta afetin meydana geldiği bölgeler olmak üzere tüm ülkede etkisini hissettirmekte ve dolayısıyla ülkede yaşayan vatandaşların hepsi depremin sonuçlarından belli ölçüde etkilenmektedir. Ortaya çıkan maddi zararların telafi edilmesi, deprem bölgesinde normal hayata dönülebilmesi, acil yardıma ihtiyaç duyan kimselerin bu ihtiyaçlarının giderilmesi ve benzeri için yapılan harcamalar ülke ekonomisine ve devlete büyük bir mali yük getirmektedir. Bunun en son örneğini oluşturan ve son yüz yılın felaketi olarak adlandırılan 17 Ağustos 1999 Marmara depremi, ekonomik ve sosyal boyutları ile ülkemiz için büyük bir yıkım olmuştur. 27 Eylül 2000 tarihinden itibaren kapsamdaki meskenler için deprem sigortası yaptırmak zorunlu hale getirilmiş olup bu sigortayı sunmak üzere kamu tüzel kişiliğini haiz Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) kurulmuştur. 9 aylık bir kuruluş sürecinin ardından DASK, öngörüldüğü şekilde 27 Eylül 2000 tarihinden itibaren teminat sunmaya başlamıştır. Halen 29 yetkili sigorta şirketi ve bu şirketlerin acenteleri DASK nam ve hesabına Zorunlu Deprem Sigortası yapmaktadır²⁹.

28 Mart 2001 tarihinde kabul edilen “Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu” ile kurulan bireysel emeklilik sistemi 27 Ekim 2003 yılında faaliyete geçti³⁰. Bireysel emeklilik tasarruf ve yatırım sistemi ikinci emeklilik geliri ile bireylerin emeklilikte refah seviyelerinin artmasına, alt yapı yatırımları ve uzun vadeli yatırımlara kaynak yaratılarak sistemin yeni iş ve istihdam olanakları yaratmasına, sosyal güvenliğin kapsamının artmasına ve

²⁷ Erişim: [<http://www.tsrsb.org.tr/sayfa/turkiyede-sigortacilik>], Erişim Tarihi : 18 Şubat 2011

²⁸ Erişim: [<http://www.millire.com/zamantuneli.htm>], Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2011

²⁹ Erişim: [<http://www.dask.gov.tr/100.html>], Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2011

³⁰ Erişim: [<http://www.tsrsb.org.tr/sayfa/turkiyede-sigortacilik>], Erişim Tarihi : 18 Şubat 2011

kamunun sosyal güvenlikten kaynaklanan yükünün azaltılmasına, mali sektörde uzun vadeli fonların artmasına böylece mali sektörün daha sağlıklı işlemesine, enflasyonla mücadele ve istikrarlı büyümeye olumlu katkı sağlamasına, kurumsal yatırım stratejileri piyasalardaki dalgalanmaları ve spekülasyonları azalmasına, sermaye piyasası derinleşmesine olanak sağlayacak bir özel emeklilik sistemidir³¹.

14 Haziran 2005 tarihinde 5363 sayılı "Tarım Sigortaları Kanunu" çıkarılmış ve bu kanun kapsamında Sigorta Havuzu (TARSİM) kurulmuştur. Bu havuza ilişkin tüm iş ve işlemler, havuza katılan sigorta şirketlerinin eşit hisselerle ortak oldukları Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi A.Ş. tarafından yürütülmektedir. Trafik Sigortası Bilgi Merkezi (TRAMER) 16.12.2003 tarih ve 25318 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Trafik Sigortası Bilgi Merkezi Yönetmeliği ile kurulmuştur. Trafik sigortası üretimi gerçekleştiren bütün sigorta şirketlerinin 01.01.2003 tarihinden itibaren tüm poliçe bilgileri ve bunların hasar ve ödeme kayıtları TRAMER sistemine transfer edilmiş olup, yeni üretilen poliçeler ve hasar kayıtları günlük olarak transfer edilmektedir. Sigorta Bilgi Merkezi (SBM) 9 Ağustos 2008 tarihinde 26962 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan yönetmelikle faaliyetine başlamıştır. SBM nezdinde kurulan alt bilgi merkezleri, Trafik Sigortaları Bilgi Merkezi (TRAMER), Sağlık Sigortası Bilgi Merkezi (SAGMER), Hayat Sigortası Bilgi Merkezi (HAYMER) ve Sigorta Hasar Takip Merkezi (HATMER) kurulmuşlardır³².

Ekim 2010 tarihi itibarıyla 62'si sigorta, 2'si reasürans olmak üzere 64 şirket Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği üyesidir. Halihazırda 5 şirket aktif olarak yeni sigorta ve reasürans sözleşmesi yapmamakta, toplam 58 sigorta ve 1 reasürans şirketi faaliyette bulunmaktadır. 58 sigorta şirketinden

³¹ Erişim: [<http://www.bireyselemeklilik.gov.tr/tarihce.htm>] ,Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2011

³² Erişim: [<http://www.tsrsb.org.tr/sayfa/turkiyede-sigortacilik>], Erişim Tarihi : 18 Şubat 2011

52'si özel, 6'sı kamu şirketi, 45'i Türkiye'de kurulu yabancı ortaklı şirkettir. Şirketlerin 9'u hayat, 14'ü hayat/emeklilik, 35'i hayat-dışı şirkettir³³.

Bütün bu yapılanmalarla beraber topladıkları primler ve oluşturdukları istihdamla finansal sistemimizin önemli bir unsuru olan Sigortacılık sektörünün verimli ve güvenli bir şekilde faaliyette bulunması hedeflenmektedir. Yıllar itibariyle sigortacılıkta gerek prim hacmindeki gelişme, gerekse de acente ve çalışan sayılarındaki artışlar bu organizasyonların başarılı olduğunun birer göstergesi olmaktadır.

2.3 Türkiye'de Sigorta Faaliyetlerinin Düzeyi

Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne geniş kapsamlı bir sigorta mevzuatı aktarılmamıştır. Sigortacılıkla ilgili hemen hemen bütün düzenlemeler Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılarak sektör organize ve verimli bir hale getirilmiştir.

Türk Finans Sistemi içerisinde sigortacılık sektörü aktif büyüklük bakımından %2,5'lik bir değerle oldukça düşük bir seviyededir(Tablo1). Aktif büyüklük açısından Bankalardan sonra finansal sistemimizin en büyük unsuru olan sigorta şirketleri pazar payları açısından bankalardan oldukça geride kalmaktadırlar. Ülkemizdeki sigorta şirketlerinin birçoğu yine bankaların yan kuruluşları olarak faaliyet gösterdiklerinden, banka şubeleri sigorta acenteleri gibi poliçe ürettiklerinden sigortacılık sektörünün gelişmesinde bankaların etkin bir rolü bulunmaktadır.

Tablo.1' de görüleceği üzere Sigorta şirketleri, Finansal Sistemimizde kuruluş sayısı açısından Menkul Kıymet Aracı Kurumlar ve faktoring

³³ Erişim: [<http://www.tsrb.org.tr/sayfa/tarihce>], Erişim Tarihi : 07 Mart 2011

şirketlerinden sonra en fazla kuruluşa sahip kurumlar olmasına rağmen aktif büyüklükleri bakımından sektörde %2,5 gibi düşük bir oranda kalmaktadır.

Tablo.1: Türk Mali Sektörünün Büyüklüğü (2010)

Sıra	Sektör	Kuruluş Sayısı	Aktif Büyüklüğü	
			Milyar TL	Payı(%)
1	TCMB	1	119.7	9.7
2	Bankalar	48	1,006.7	81.5
3	Finansal Kiralama Şirketleri	47	15.8	1.3
4	Factoring Şirketleri	78	14.5	1.2
5	Tüketici Finansman Şirketleri	10	6.1	0.5
6	Sigorta Şirketleri	57	31.1	2.5
7	Menkul Kıymet Aracı Kurumlar	103	6.8	0.6
8	Menkul Kıymet Yat.Ort.	33	0.7	0.1
9	Menkul Kıymet Yat.Fonları		29.1	2.4
10	Gayrimenkul Yat.Ort	15	4.5	0.4
11	Girişim Sermayesi Yat.Ort	2	0.2	0.1
12	Varlık Yönetim Şirketleri		0.5	0.1
	TOPLAM	394	1,235.7	%100

Kaynak:Erişim:[<http://www.tkbb.org.tr/>], Erişim Tarihi:12 Mayıs 2011

Finansal sistemimizde bulunan kuruluşlar açısından ülkemiz finansal piyasaları gelişmiş ülkelerin finansal piyasaları ile karşılaştırıldığında hem finansal kuruluşlar, hem de finansal araçlar açısından oldukça eksik kalmaktadır. Finansal sistemimizde geniş müşteri kitlelerine yönelik çeşitlenmelerin sağlanması ile finansal sistemimizin daha büyük hacimlere ulaşması daha da kolay hale gelecektir.

Tablo.2’de çeşitli ülkelerdeki sigortacılık sektörünün şirket sayıları ve istihdam verileri gösterilmiştir. Bu veriler incelendiğinde Japonya’nın 434,622 kişi ile en önemli istihdam piyasası olduğu, 511 Sigorta şirketi ile de Almanya’nın en fazla sigorta şirketine sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca yine bu veriler incelendiğinde Japonya’da bir sigorta şirketinin ortalama 4480

çalışanı varken Lüksemburg'da bir şirketin çalışan sayısı sadece 8 kişidir. Bu çarpıklık sektörde bir yeknesaklığın olmadığını açık bir göstergesidir.

Tablo.2 Ükelere göre Sigortacılık Sektörünün Şirket ve İstihdam Sayıları (2008)

<i>Ülke</i>	<i>Sigorta(1)</i>	<i>Reasürans(2)</i>	<i>İstihdam(3)</i>	<i>Ortalama İşgücü(4=3/1)</i>
Japonya	97	6	434.622	4480
Almanya	511	41	128.180	250
Kanada	444	28	102.900	231
Kore	52	7	54.719	1052
İspanya	295	2	49.203	166
İtalya	247	8	39.233	158
İsviçre	218	70	39.001	178
Polonya	68	1	36.062	530
Avusturya	52	3	27.524	529
İsveç	236	5	20.501	86
Türkiye	53	1	15.841	298
Çek Cumhuriyeti	54	1	14.770	273
Meksika	100	2	14.044	140
İrlanda	355	119	13.021	36
Portekiz	83	1	11.525	138
Finlandiya	118	2	9.268	78
Lüksemburg	353	261	3.087	8
İzlanda	13	1	596	45

Kaynak: Insurance Statistics Yearbook 1999-2008 OECD Publishing

Ülkemizdeki sigorta şirketlerinin sermaye yapıları ve istihdam verileri incelendiğinde de yabancı firmaların sigorta sektöründe etkinliği görülmektedir. Özellikle 2001 mali krizinden sonra bankaların yabancı sermayedarlar tarafından alınması veya ortak olunmasına müteakiben sigorta şirketlerinde de büyük oranda yabancı şirketlere satışların yapıldığı gözlemlenmektedir. Tablo.3 de görüleceği gibi Türkiye'de faaliyette bulunan sigorta şirketleri, yabancı sigorta şirketlerinin sermaye, personel sayısı ve acente sayısı açısından Türk şirketlerden daha fazla değerlere sahip oldukları söylenebilir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası(TCMB)'nın değerlendirmelerine göre imalat sanayi dışındaki sektörlerden öz kaynak karlılığı en yüksek

2.sektör sigortacılık sektörüdür³⁴. Bu karlılık öngörüsüne rağmen özellikle ülkemizde köklü bir geçmişi olmayan sigortacılığın girişimciler tarafından ciddi bir kâr algısı olmadığından çok önemsenmediği görülmektedir. Bu nedenle ülkemiz sigorta sektörü genel itibariyle nerdeyse yabancıların tekelinde hizmet vermeye devam etmektedir.

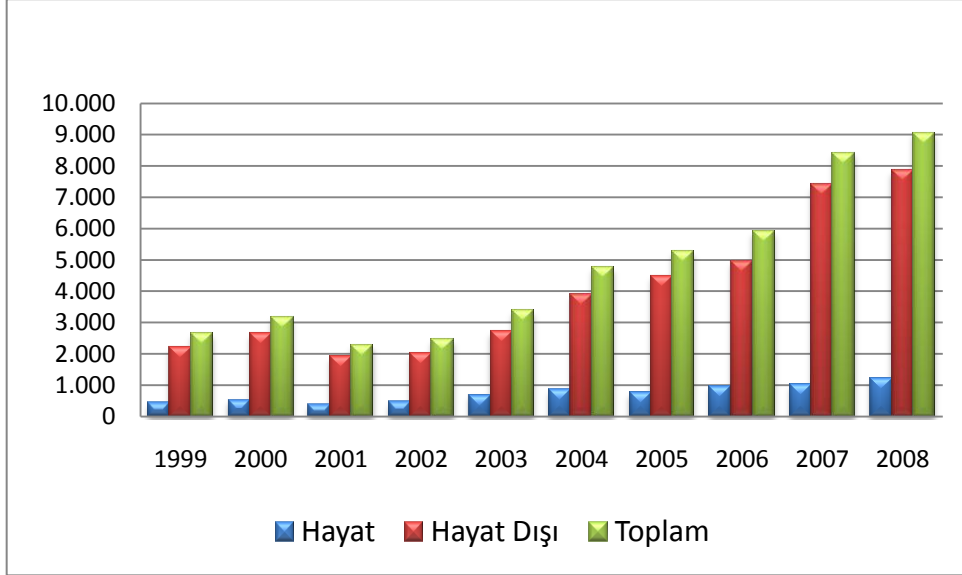
Tablo 3: Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Sermaye Yapısı İle Acente ve Personel Sayısı (31.12.2009)

	Sermaye (TL)	Personel Sayısı ⁽¹⁾	Acente Sayısı ⁽²⁾
Sigorta Şirketleri	4.241.851.817	15.400	26.567
Türk Şirketler	1.830.974.197	8.467	9.898
Yabancı Şirketler	2.410.877.620	6.933	16.669
Reasürans Şirketleri	385.000.000	210	0
Türk Şirketler	385.000.000	210	0
TOPLAM	4.626.851.817	15.610	26.567

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı (1) Pazarlama elemanları dahildir, (2) Banka şubesi olan acenteler hariç.

Prim üretim rakamları açısından değerlendirildiğinde ise ülkemizde prim üretim hacminin 10 yılda yaklaşık 3 kat arttığı gözlemlenmektedir. Bu durum Tablo.4'te gösterilmiştir. OECD verilerine göre 1999 yılında 423 Milyon Dolar olan Hayat Sigorta primleri 2008 yılına geldiğinde 1.214 Milyon Dolar seviyesine ulaşmış, yine 1999 'da 2.632 Milyon Dolar olan toplam prim üretimi 2008 yılında 9.070 Milyon dolar seviyelerine ulaşmıştır. Toplanan bu primlerdeki artış büyük oranda banka iştiraki olan sigorta şirketleri tarafından bankalara önemli bir kredi kaynağı yarattığı, faiz oranlarındaki düşüşte etkili olduğu ve vergi olarak devlete de önemli kazanç sağladığı anlaşılmaktadır. Bu artışın deprem sigortası gibi zorunlu sigortaların artması, düşen kredi oranları ile ev, araç sahiplerinin kredili olarak artması nedeniyle yapılan poliçelerin etkili olduğu bilinmektedir.

³⁴ Erişim: [<http://www.tcmb.gov.tr/yeni/duyuru/duy98-20.html>], Erişim Tarihi: 19 Şubat 2011

Tablo.4: Prim Üretimi (Milyon Dolar)

Kaynak: Insurance Statistics Yearbook 2010, OECD Publishing.

Şirket sayısı ve istihdam düzeyinin düşüklüğüne ilave olarak, sektörde yüksek oranda yoğunlaşma göze çarpmaktadır. 2010 yılsonu itibarıyla, sektörde faaliyet gösteren en büyük 5 şirketin prim üretimindeki payı hayatta yaklaşık yüzde 67, hayat dışında yüzde 47 olarak gerçekleşmiştir. Büyük şirketlerden bazılarının aynı sermaye grubuna ait olduğu da dikkate alınırsa, sektördeki yoğunlaşmanın ve olumsuz rekabet şartlarının çok daha yüksek olduğu görülür.

Sektörde yoğunlaşma önemli bir risk faktörüdür. Sigorta şirketleri bireylerin veya kurumların risklerini paylaşarak varlıklarını devam ettirdiklerinden dolayı büyük riskleri yoğun olarak üstlenmemelidirler. Tıpkı bankaların kredilendirme işlemlerinde yaptığı gibi riskin farklı kurumlar arasında yaygınlaştırılması olası tehlikeli durumlarda hem sigortacılık sektörü için, hem de bu sektörden hizmet alanlar için oldukça önemlidir.

Tablo 5 ‘de çeşitli ülkelerde kişi başına düşüne yıllık prim miktarları ile bu primlerin söz konusu ülkenin GSYİH’na oranı verilmiştir. Gelişmiş birçok

ülkede kişi başı prim miktarları 1.000-6.000 dolar arasında değişmekteyken Türkiye’de sadece 105 dolar seviyesinde kalmıştır. Yine gelişmiş ülkelerde GSYİH’ların yaklaşık %10’u civarında toplam prim üretimi sağlanırken bu oran ülkemizde %1,3 seviyesinde kalmıştır. Tüm bu veriler ülkemizde sigortacılık sisteminin yeterince gelişmediğinin açık birer göstergesi olmaktadır.

Ülkelerin taşımakta olduğu büyüme potansiyelinin iyi bir göstergesi olan toplam prim üretimin GSYİH’ya oranı kullanılarak yapılan karşılaştırmalar; Türkiye pazarının hem hayat, hem de hayat dışı branşlarda geçmiş yıllarda olduğu gibi büyümeye devam etmekte olduğunu ortaya koymaktadır. Dünya genelinde yavaşlayan ticari faaliyetlerle beraber hayat dışı sigorta branşlarında karşılaştırmaya dâhil edilen tüm ülkeler için gerileme veya büyümede yavaşlama söz konusudur³⁵.

Tablo.5: Seçilmiş Ülkeler ile Türk Sigorta Sektörünün Karşılaştırılması (2009)

Ülke	Kişi Başına Düşen Prim (Yıllık,Dolar)	Toplam Prim Miktarının GSYİH’ya oranı (Yüzde)
Hollanda	6.554	13.57
İsviçre	6.418	10.03
İngiltere	5.460	9.26
Danimarka	5.059	12.92
Fransa	4.388	10.37
Belçika	3.782	7.95
Almanya	2.933	7.11
İtalya	2.813	7.75
Portekiz	1.826	8.24
İspanya	1.803	5.64
Çek Cumhuriyeti	748	3.97
Yunanistan	580	1.98
Rusya	282	2.50
Kuveyt	211	0.61
Bulgaristan	159	2.56
Suudi Arabistan	151	1.04
Türkiye	105	1.27
Nijerya	6	0.48

Kaynak: World Insurance in 2009, No: 2/2010, Sigma, Swiss Re.

³⁵ “Küresel Kriz yörüngesinden çıkış Türk Finans Sektörü”, Deloitte Danışmanlık A.Ş., Mayıs 2010 S:19

Türkiye’de Sigorta sektörü, Pazar payı açısından OECD ülkeleri ve Avrupa Birliği ülkeleri ile kıyaslandığında ciddi farklar gözlemlenmektedir. Tablo.6’da görüleceği üzere OECD ülkeleri içerisinde sigortacılıkta pazar payı en yüksek olan ülke %40 ile Amerika Birleşik Devletleri olurken, Japonya %11, İngiltere %10’luk pazar payları ile pazarın liderleri arasında olmuşlardır. Türkiye’nin pazar payı ise %0.22’dir. Bu dünyanın en büyük ekonomileri arasına girme yönünde ciddi bir çabası olan ülkemiz için çok düşük bir seviyedir. Bankacılık sektörü gibi sigortacılık sektörü de hizmet sattığı milyonlarca kuruluşa güvence sağladığı için bu sektörün büyüklüğü ilişkili sektörlerin daha rahat yatırım kararları almasına, daha düşük maliyetli yatırım sermayeleri bulmalarına, dolayısıyla ekonomik kalkınmaya büyük fayda sağlayacaktır.

Avrupa Birliği’nde bulunan 15 ülkenin pazar payları toplamı %39 düzeyinde olduğundan ülkelerin ortalama pazar payları büyüklükleri %2,5’lerde iken Türkiye’nin Avrupa Birliği adaylığı sürecinde her alanda olduğu gibi bu alanda da kendini geliştirmesi pazar payını emsal ülkelerin pazar paylarına yakın oranlara çıkarmaya çalışması önem arz etmektedir.

Sigorta bilinci ülkelerin gelişmişlik düzeylerine bağlı olarak artmakta, fert başına düşen milli gelirin çok olduğu ülkelerde sigortaya daha fazla önem verilmekte ve böylece bu gelişmiş olan ülkelerin sigortacılık sektöründeki payları da buna bağlı olarak artmaktadır.

Türkiye pazar payındaki düşüklüğe rağmen son yıllarda sigortacılıkta önemli gelişmeler kat etmiş, son 5 yılda Tablo.6’da verilen 30 ülke içinde %57’lik pazar payı artışı ile pazar payını en fazla artıran 4. ülke olmuştur.

Tablo.6: OECD Ülkelerinin Sigortacılık Sektörü Pazar Payları(% OECD)

Ülke	2004	2005	2006	2007	2008
Amerika Birleşik Devletleri	42,821	40,922	39,738	39,11	40,037
Japonya	10,061	9,951	9,19	8,629	10,578
İngiltere	10,103	10,388	10,823	13,682	9,876
Almanya	8,793	8,626	7,549	6,885	7,451
Fransa	6,38	6,825	8,355	7,685	6,865
İtalya	4,057	4,262	4,211	3,615	3,542
Kanada	2,615	2,859	3,128	3,341	2,809
Kore	2,086	2,548	3,004	2,941	2,617
İspanya	1,783	1,856	2,064	1,925	2,255
İrlanda	1,001	1,125	1,309	1,553	2,145
Hollanda	1,828	1,758	1,638	1,603	1,766
Avustralya	1,427	1,438	1,465	1,644	1,616
İsviçre	1,353	1,251	1,197	1,117	1,409
Belçika	1,067	1,212	1,061	1,057	1,056
Danimarka	0,528	0,612	0,676	0,699	0,803
İsveç	0,913	0,91	0,882	0,763	0,776
Avusturya	0,582	0,579	0,607	0,583	0,649
Polonya	0,227	0,278	0,345	0,388	0,609
Norveç	0,454	0,497	0,464	0,486	0,597
Portekiz	0,388	0,487	0,463	0,46	0,555
Meksika	0,374	0,374	0,435	0,435	0,465
Lüksemburg	0,303	0,368	0,42	0,376	0,392
Finlandiya	0,219	0,227	0,223	0,204	0,224
Türkiye	0,143	0,153	0,169	0,206	0,224
Çek Cumhuriyeti	0,132	0,142	0,154	0,161	0,202
Yunanistan	0,137	0,141	0,171	0,175	0,192
Macaristan	0,089	0,1	0,111	0,124	0,127
Yeni Zelanda	0,08	0,09	0,083	0,081	0,078
Slovak Cumhuriyeti	0,045	0,02	0,052	0,057	0,074
İzlanda	0,012	0,001	0,013	0,014	0,012
Avrupa Birliği (15 Ülke)	38,081	39,376	40,452	41,265	38,547
OECD - Toplam	100	100	100	100	100

Kaynak: Erişim: [<http://stats.oecd.org>], Erişim Tarihi: 22 Şubat 2011

Türkiye’de faaliyette bulunan sigorta şirketlerinin yatırım portföyü ile ilgili detaylar Tablo 7’de verilmiştir. Buna göre ülkemizde sigortacılık son 5 yılda ciddi bir gelişme göstermiş buna bağlı olarak başta devlet borçlanma kağıtları olmak üzere çeşitli finansal araçlara ciddi miktarlarda yatırım yapılmıştır. Sigorta şirketleri yatırımlarının büyük bir kısmını devlet borçlanma kâğıtlarına yapmaktadırlar.

Tablo.7: Sigorta Sektörünün Yatırım Portföyü (TL)

	Devlet Tah., Haz.Bonosu, Dig.Kamu Borç. Senet.	Özel Sektör Tahvilleri	Hisse Senetleri	Diğer	Toplam Menkul Değerler	Sabit Değerler	Toplam Yatırımlar
1986	36	0	19	0	56	27	82
1987	52	1	55	0	109	89	197
1988	103	4	86	0	193	164	358
1989	305	3	162	0	469	263	732
1990	528	6	312	0	846	450	1.296
1991	1.210	84	321	0	1.615	688	2.303
1992	2.662	0	424	0	3.085	1.098	4.184
1993	5.809.560	5.835	621.328	1.071.328	7.508.051	2.087.849	9.595.900
1994	13.981.728	21.660	1.591.871	1.215.828	16.811.086	4.891.773	21.702.859
1995	35.046.200	0	2.129.400	1.215.800	37.175.600	9.025.400	46.201.000
1996	91.639.300	770.600	7.000.400	5.325.500	104.735.800	18.753.400	123.489.200
1997	195.908.000	1.331.900	13.740.100	12.975.900	223.955.900	37.079.400	261.035.300
1998	365.099.357	15.374	25.249.600	13.106.960	403.471.292	74.552.489	478.023.780
1999	639.223.091	545.416	24.246.117	40.841.499	704.856.123	142.640.141	847.496.264
2000	1.057.335.183	1.675.776	118.421.403	121.501.467	1.298.933.829	266.760.232	1.565.694.061
2001	1.628.873.664	7.795.287	185.534.949	237.365.325	2.059.569.226	435.889.726	2.495.458.952
2002	2.583.317.089	19.616.000	15.173.161	200.576.261	2.818.682.511	689.976.038	3.508.658.549
2003	3.753.032.442	9.727.583	23.862.000	314.593.799	4.101.215.824	898.848.542	5.000.064.366
2004	4.925.307.909	3.834.000	45.351.697	371.905.292	5.346.398.897	1.095.571.632	6.441.970.529
2005	5.203.415.809	2.244.823	67.306.532	245.249.958	5.518.217.121	541.968.243	6.060.185.364
2006	5.262.265.332	7.016.200	52.625.489	105.761.963	5.427.668.983	509.516.474	5.937.185.458
2007	6.175.747.732	18.846.195	117.339.841	134.314.136	6.446.247.903	497.290.430	6.943.538.333
2008	7.094.059.833	6.226.700	162.211.673	133.867.915	7.396.366.121	658.689.453	8.055.055.573
2009	7.390.240.892	23.330.441	2.012.758.241	156.590.444	9.582.920.018	684.070.801	10.266.990.819
2010	7.494.830.529	48.162.898	264.184.751	225.978.847	8.033.157.025	688.682.108	8.721.839.133

Kaynak: Türk Sigortacılık Sektörüne İlişkin İstatistikler (31/12/2010)

Erişim: [<http://www.sigortacilik.gov.tr/>], Erişim Tarihi: 05 Mayıs 2011

2.4. Türk Sigorta Sektörünün Gelişimini Etkileyen Faktörler

1980’li yıllarda uygulanmaya başlayan liberal politikalar ile sigortacılık sektörü de gelişme göstermeye başlamış, sektördeki şirket, acente, çalışan, prim rakamları hızla artmaya başlamıştır. 1990 yılında geçilen Serbest Tarife

rejimiyle de rekabetten dolayı fiyatlarda düşüşler meydana gelmiş akabinde tahsilat sorunları gözlemlenmeye başlamıştır. Serbest tarife rejimi ile sigorta fiyatlarının belirlenmesinde devlet müdahalesini ortadan kaldırılarak fiyatların piyasada kendiliğinden oluşması öngörülmüştür. İyi niyetli yapılan bu uygulama sigorta şirketlerinin rekabetten dolayı fiyatlarda aşırı indirim yapması, taksitli tahsilata yönelmesi ve dolayısıyla tahsilatlardaki azalmalarla sigorta şirketlerini dönem dönem zorda bırakmıştır. Tahsilatlardaki aksamalar hasar ödemelerinin de gecikmesine dolayısıyla sektörün itibarının zedelenmesine, güvensizliğe sebebiyet vermiştir.

Sigortacılık sektörünün en önemli sorunu nitelikli eleman eksikliğidir. Tablo 8’de Türk Sigorta sektöründe çalışan kişilerin cinsiyet ve eğitim düzeylerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Tablo.8 incelendiğinde çalışanların yaklaşık %20’sinin yükseköğrenim görmediği, %15’inin 2 yıllık yüksekokul eğitimi aldığı, doğal olarak iyi bir pazarlama ve satış eğitimi almadığı bunun sonucunda da sektörlerini müşterilerine tanıtırken benimsetemedikleri söylenebilir. Eğitim alanlarında özellikle teorikte aldıkları eğitimi destekleyici pratik uygulamalara önem verilmesi, eğitim hayatında öğrenilenlerin sıcağı sıcağına iş hayatında tatbik edebilmesi bilgilerin kalıcılığı açısından çok önemlidir. Bu nedenle sigortacılık alanında istihdam edilecek kişilerin almış oldukları eğitim döneminde staj uygulamaları ile bilgilerini pekiştirmeleri çok önemlidir.

Sigortacılık mesleği ile ilgili eğitimin de önemsenerek özellikle yükseköğretim düzeyinde öğrencilere verilmesi, sektöre nitelikli eleman yetiştirilmesi açısından büyük önem arz etmektedir.

Tablo.8: 31.12.2010 Tarihi İtibariyle Şirket Çalışan Sayısı.

Mezun Olduğu Bölüm Eğitim Kurumu	Erkek	Kadın	Toplam	Yüzde (%)
İlkokul	124	25	149	1,00
Ortaokul ve Dengi	100	14	114	0,76
Lise ve Dengi	1.059	1.152	2.211	14,91
2 Yıllık Yüksekokul	645	1.569	2.214	14,93
Üniversite	4.256	4.914	9.170	61,87
Lisansüstü	498	464	962	6,49
TOPLAM	6.682	8.138	14.820	100

Kaynak: Erişim: [<http://tsrsb.org.tr/sayfa/istihdam-tabloları-2010>], Erişim Tarihi: 07 Mart 2011

Kasım 2000 ve Şubat 2001 de meydana gelen krizler beklenenden daha uzun süreli ve daha derin olmuştur. GSMH’ da ki küçülme 2001 yılı sonunda tahminlerin üzerine çıkarak, % 9,4 olmuştur. Böylece Türkiye İkinci Dünya Savaşından bu yana tarihinin en büyük küçülmesini yaşamıştır³⁶.

Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri sigorta sektörünün prim istihsalinin reel olarak azalmasına neden olurken, ödenen tazminatlar da bir önceki yıla nazaran önemli artışlara yol açmıştır. 2001 yılında prim üretimi % 41,06 oranında artarken, ödenen tazminatlar % 51,12 oranında artmıştır³⁷.

OECD ülkelerindeki prim üretimlerini gösteren Tablo.9 incelendiğinde Türkiye’de son 10 yılda prim üretiminin yaklaşık 3 kat arttığı gözlenmektedir. Yukarıda da değindiğimiz gibi kriz dönemlerinde sektöre yapılan harcamaların azaltılması ile 2000,2001 ve son olarak 2008 küresel kriz dönemlerinde ülkemizde toplanan prim miktarlarında azalma olmuştur. 2008 Küresel kriz olması nedeniyle aynı dönemde Almanya, İrlanda, Polonya, İspanya vb. birçok ülkede de prim üretiminin azalmasına neden olmuştur.

³⁶ Aykut Kibritçioglu, “Türkiye’de Ekonomik Krizler ve Hükümetler 1969-2001”, *Yeni Türkiye Dergisi Ekonomik Kriz Özel Sayısı* 1, Yıl:7, Sayı:41, 2001, s:174

³⁷ Koray Erdogan, “Kasım 2000 ve Şubat 2001 Krizlerinin Sigortacılık Sektörü Üzerindeki Etkileri”, *Active Dergi*, 2003, s:6-8

Tablo.9: OECD ülkelerinin Toplam Prim Üretimleri (Milyon Dolar)

Ülke	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
ABD	1157516	1173018	1031530	1366732	1426541	1412081	1391378	1592797	1620065	2024685
Fransa	127832	121707	131569	172331	212538	235518	292548	312972	277785	300987
Almanya	164032	165545	192033	234549	292931	297655	264314	280408	301483	246798
İtalya	67696	73454	88863	116690	135152	147063	147448	147241	143310	167996
Kanada	54693	55791	60872	74425	87125	98647	109536	136070	113654	112693
Kore	61924	52843	57945	62388	69499	87928	105168	119769	105897	99143
İspanya	38812	38566	46730	49071	59385	64029	72266	78418	91257	85168
Hollanda	37345	39424	41620	51861	60888	60668	57341	65278	71461	65922
Avustralya	34894	31571	36263	40813	47543	49610	51294	66961	65373	57430
İsviçre	33968	38517	44164	42654	45089	43155	41919	45505	57018	57299
İrlanda	20617	14718	..	24573	33350	38826	45833	63234	86807	46661
Belçika	18444	18473	19553	29039	35536	41821	37136	43037	42725	39577
İsveç	19786	20228	..	25496	30429	31402	30885	31055	31406	25469
Lüksemburg	5716	5452	5768	7608	10084	12715	14692	15333	15857	23064
Portekiz	..	7128	8050	10666	12921	16800	16199	18724	22470	19728
Meksika	11277	11684	13325	11134	12464	12921	15235	17702	18815	17540
Polonya	4795	5463	5582	6411	7573	9579	12094	15812	24633	16480
Finlandiya	6192	5358	5759	6428	7286	7823	7807	8290	9069	9470
Norveç	7503	8298	10263	12674	15115	17158	16236	19796	24152	9287
Türkiye	3162	2282	2459	3381	4759	5268	5909	8409	9070	8472
Çek Cum.	1827	2124	2770	3766	4381	4887	5407	6550	8188	7567
Macaristan	1336	1471	1936	2500	2966	3453	3889	5070	5135	4087
Yunanistan	2352	2373	2746	3693	4563	4874	6002	7146	7764	3939
Slovak Cum	595	664	808	1154	1495	706	1808	2324	2991	2887
İzlanda	251	234	270	362	391	44	466	584	474	277
İngiltere	256362	230642	252944	297754	336587	358463	378973	557203	399629	..
Yeni Zelanda	1470	1266	..	1824	2679	3109	2904	3314	3143	..
Japonya	342437	296356	287139	314088	335167	343385	321769	351408	428049	..
Danimarka	10691	11745	14526	15303	17575	21113	23684	28462	32499	..
Avusturya	12164	12080	13607	16797	19402	19974	21265	23761	26281	..
AB-15 Ülke	788041	766893	823770	1061859	1268627	1358743	1416393	1680561	1559803	1034779
NAFTA	1223486	1240494	1105727	1452291	1526130	1523649	1516149	1746569	1752534	2154917
OECD-Toplam	2505688	2448477	2379096	3006164	3331413	3450674	3501406	4072632	4046460	3452626

Kaynak: Erişim: [<http://stats.oecd.org/>], Erişim Tarihi: 25 Şubat 2011

Ülkemiz sigortacılık sektörünün en önemli sorunlarından bir tanesi de sigorta şirketlerinin belirli ürünlere odaklanarak diğer ürünleri ihmal etmesidir. Örneğin; Ülkemizde İhracatın geliştirilmesi için yıllardır büyük çabalar

verilmesine rağmen (hatta ihracatımız büyük ölçüde gelişmesine rağmen) Eximbank haricinde ihracat kredi sigortası yeterince yaygınlaşmamıştır³⁸.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde hayat dışı sigorta branşlarının toplam sigorta sektöründeki ağırlıkları her zaman daha fazla olmuştur. Sigorta sektörünün müşterilerin farklı beklentilerine farklı ürünler geliştirerek pazar payını artırması, rekabetçi piyasa koşullarında müşterilerine daha uygun hizmet sunabilmek adına yurtdışı gelişmeleri yakından takip etmesi, bu takiple elde edeceği rekabet gücünü artırıcı unsurları kendi sigorta şirketlerinde uygulaması ve bireylerin sorularına cevap verebilecek nitelikli elemanların istihdam edilmesi bir bütün olarak sigorta sektörünün pek çok sorununa çözüm olacaktır.

Sektörün önemli sorunlarından bir tanesi de bilinç düzeyinin eksikliğidir. 1999 yılında Marmara bölgesinde büyük bir deprem yaşamış on binlerce kişinin hayatını kaybettiği bu deprem ile Türkiye ekonomisi telafisi zor bir yara almıştı. Şu anda geçerli bulunan deprem bölgeleri haritası esas alındığında, Türkiye topraklarının %96'sının farklı oranlarda tehlikeye sahip deprem bölgeleri içerisinde olduğu ve nüfusumuzun %98'inin bu bölgelerde yaşadığı görülmektedir³⁹. Ortaya çıkan maddi hasarın karşılanması, bireylere yıkılan veya hasar gören evlerini yeniden inşası amacıyla “Zorunlu Deprem Sigortası” kavramı getirilmiştir.

Tablo.10’da gösterildiği gibi Doğal Afet Sigortaları Kurumu verilerine göre 1999 depremini yaşayan Marmara bölgesinde konutların %34’ü Zorunlu Deprem Sigortası yaptırmışken, yakın zamanda benzer bir felaketle karşılaşmamış diğer bölgelerimizde bu sigortanın yapırlılığı Güneydoğu Anadolu Bölgemizde %12,5’lere inmektedir. Yine ülke genelinde toplanan

³⁸ Perçem Başak Hızlı, *Sigorta Sektörünün Gelişimi, Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi ve Türkiye Uygulaması*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2007, s:77

³⁹ Erişim: [<http://www.dask.gov.tr/100.html>] , Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2011

primlerin yarısından fazlası Marmara bölgesinde toplanmaktadır. DASK poliçelerinin yaygınlaşması için yeni bir afet beklemeden gerekli eğitici bilgilendirme toplantıları, reklam kampanyaları, idari ceza uygulamaları ile bu sigorta türünün yaygınlaşması, olabilecek afet durumlarında ülke ekonomisinin tekrardan zor duruma girmesini ve afetzedelere en kısa sürede etkin bir şekilde yardım ulaştırılabilmesi açısından çok önemlidir.

Tablo.10: Yürürlükteki Deprem Poliçelerinin Bölgelere Göre Dağılımı.

Bölge	Konut Sayısı	Sigortalı Konut Sayısı	Poliçe Dağılımı	Sigortalılık Oranı	Prim	Prim Oranı
MARMARA	4.416.074	1.501.820	%44,80	%34,00	165.716.742	%50,80
İÇ ANADOLU	2.227.056	636.688	%19,00	%28,60	32.334.373	%9,90
EGE	2.045.662	497.016	%14,80	%24,30	60.420.815	%18,50
AKDENİZ	1.663.126	305.033	%9,10	%18,30	28.405.906	%8,70
KARADENİZ	1.282.097	228.699	%6,80	%17,80	20.759.513	%6,40
G. D. ANADOLU	757.099	94.815	%2,80	%12,50	7.680.446	%2,40
D. ANADOLU	597.555	91.292	%2,70	%15,30	10.685.566	%3,30
TOPLAM	12.988.669	3.355.363	%100	%25,80	326.003.362	%100

Kaynak:Erişim: [<http://www.dask.gov.tr/istatistik21.html>], Erişim Tarihi: 25 Şubat 2011

Sektörün bir diğer sorunu da sektör oyuncularının hizmette değil fiyatta rekabet ediyor olmasıdır. 1990 yılında geçilen Serbest Tarife Rejimi ile birlikte sigorta şirketleri Pazar paylarını artırmak adına daha düşük fiyatlı poliçeleri, daha uzun vadeli satmaya başlamış bu uygulama beraberinde hasar ödemelerinde aksamalar meydana getirmiştir. Faiz oranlarının çok yüksek olduğu ekonomimizde sigorta şirketleri çoğu zaman ya topladıkları fonlardan daha fazla faiz geliri elde edebilmek, ya da sigortalılara uzun vadeli satış yaptıklarından yeterli kaynakları bulunmamasından dolayı hasar ödemelerini geciktirmişlerdir. Bu durum sektörü güvenilir hale getirmiş ve vatandaşların sigortanın “Güvence” işlevine bakışlarını sorgulatır hale gelmiştir. Sigorta fiyatlarının acente müşteri arasındaki ikili ilişkilere bağlı olarak pazarlık usulü değil, belirli aktüeryal hesaplamalarla bulunmuş bir aralıktan sunulması hem şirketleri, hem de sektörü zor durumda kalmaktan kurtarıcı bir tedbir olarak uygulanabilir.

Bankacılık sektörü; 2001 krizinden sonra fiziksel şartlarda gözle görülür iyileştirmeler yaparak müşterilerin bankada kendilerini rahat hissetmelerini, güven veren bir ortam olmasını aynı zamanda çalışanların verimliliklerini artıracak ışık, tasarım, renk, mobilya, yerleşim düzeni, gürültü seviyesi vb. unsurlarda yeniliklere gitmiştir. Bankacılık gibi hizmet sektöründe faaliyet gösteren Sigorta şirketleri de benzer değişikliklerle hem vatandaşlarla daha yakından iletişim kurmanın yolunu aramalı, hem de müşterilere güven verecek ortamlar oluşturmalıdır. İstisna acenteler hariç ülkemizdeki acentelerin çoğunun fiziki şartları pek çok otobüs veya uçak bileti acentesinden bile daha kötü durumdadır. Çoğu acente iş merkezlerinin ara katlarında küçük bürolar halinde faaliyet göstermekte, güvence sağladıkları kişilere güven vermemektedir. Sigorta şirketleri ve temsilcilikleri mutlak surette halka güven veren bir dekorla, kolay ulaşılabilir bir konumda, işini bilen, işini seven personellerle müşterinin kendini rahat hissedeceği bir yer olması durumunda sigortacılık sektörüne bakış açısından olumlu bir değişiklik gözlemlenebilecektir.

Sigortacılık sektöründe bir diğer sorun ise şirketler arasında verimli bir bilgi alışverişi veya işbirliği sağlayacak iyi bir veritabanının olmamasıdır. Sigorta şirketleri arasında sağlıklı bir iletişimin kurulması ve düzenli veri aktarımının sağlanabilmesi amacıyla bir dizi tedbirler alınmıştır. Bu tedbirlerin en önemlisi ise Sigorta Bilgi Merkezinin kurulmasıdır. Sigorta Bilgi Merkezi (SBM) 9 Ağustos 2008 Tarihinde 26962 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan yönetmelikle faaliyetine başlamıştır. SBM nezdinde kurulan alt bilgi merkezleri, Trafik Sigortaları Bilgi Merkezi (TRAMER) , Sağlık Sigortaları Bilgi Merkezi (SAGMER) , Hayat Sigortaları Bilgi Merkezi (HAYMER) ve Sigorta Hasar Takip Merkezi (HATMER) kurulmuşlardır⁴⁰. Bu kuruluşların etkinliği sayesinde sistemin veri akışı önemli ölçüde düzene bağlanmış gerek sigortalılar, gerekse sigortacılar için pek çok fayda sağlamıştır.

⁴⁰Erişim: [<http://www.tsrsb.org.tr/sayfa/turkiyede-sigortacilik>], Erişim Tarihi: 25 Şubat 2011

Sigorta şirketleri ile sigortalılar arasındaki ilişkiler sigorta sözleşmeleri ile düzenlenmektedir. Özellikle hasar ödeme durumunda sigortalı ile riski üstelenen kurum arasında dönem dönem uyuşmazlıklar çıkmaktadır. Bu uyuşmazlıkların çözülmesi için ihtisas mahkemelerinin bulunmaması yargılamaların adli yargıda yapılması bu sektörü olumsuz şekilde etkilemektedir. İhtisas mahkemelerinin eksikliği oluşan uyuşmazlıklarda hem masraflı, hem uzun süreli olmasından dolayı sigortalının yargıya gitmek yerine sigorta şirketinin önerdiği tazminat tutarını kabul etmesine neden olmaktadır. Bu çerçevede 17.08.2007 tarih ve 26616 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik” ile “Sigortacılıkta Tahkim Komisyonu (Tüketici Sorunları Çözüm Merkezi), Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği nezdinde kurulmuştur. Komisyon çalışmaları tarafsız hakemler tarafından yapılarak tamamlanmakta 40.000 TL’ye kadar hakemin verdiği karar kesin olup, bu miktarın üstü için Hukuk Usulü Mahkemeleri Kanunu çerçevesinde temyiz yoluna başvurulabilmektedir⁴¹. Sigortanın en temel işlevlerinden bir tanesi hasarın tamamının en kısa sürede tazmin edilmesidir. Ancak uzun yargı süreci beklenmeden sigorta şirketlerinin kabul ettikleri, sigortalının ise kabul etmediği tazminatı almaya mecbur kalması sektöre olan güveni azaltmakta bu da sigortacılığın gelişimini yine olumsuz yönde etkilemektedir.

Sigorta eksperlerine olan güvensizlikte sigortacılık sektörü açısından önemli bir sorundur. Sigorta eksperleri hasarın gerçekleşmesinden sonra düzenledikleri objektif raporlarla sigortalı taraflarının haklarının korunmasını sağlamalıdır. Uygulamada sigorta şirketlerinin bireyi gibi tarafsız davranamadıkları durumlar olduğundan dolayı halk gözünde eksperlere itibar edilmemesi de sigortayı bireylerin gözünde gereksiz kılmakta, oluşacak bir hasar da eksperler sigorta şirketinin lehine yanlı karar vererek hasarını hakkıyla ödetmeyecekler endişesi ile sigorta poliçesi satın alınmamaktadır.

⁴¹ Erişim:[<http://www.tuketicirehberi.org/content/view/118/89/>], Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2011

Mutlak surette eğitim ihtiyacında belirttiğimiz gibi sektörde faaliyet gösteren tüm çalışanlar gibi eksperler de adil, tarafsız rapor düzenlemeleri konusunda eğitilmeli, tarafsızlığı ihlal ettikleri tespit edilenlere çeşitli yaptırımlar uygulanmalıdır.

Sigorta şirketleri her ne kadar güven kuruluşları da olsa ülkemizde bu şirketlerin kuruluş veya el değiştirme aşamalarında titiz bir çalışma yapılmadan yetkili otoriteler tarafından izinler verilebilmektedir. Bu denetimsiz kuruluş ve el değiştirmelerle kendisine güvenemeyeceğimiz kişiler bile sigorta şirketlerinin sermayedarlarından olabilmektedirler. AB’de ise kuruluş veya el değiştirme aşamalarında bir sigorta girişimine doğrudan doğruya veya dolaylı iştirak eden gerçek veya tüzel kişi ortakların kimlikleri ve ortaklık payları yetkili otoritelerce ciddi şekilde incelenmekte, bu incelemeden sonra bir sigorta şirketini özenle ve basiretle yönetmek için yeterli nitelikleri taşımayanlara bu izinler verilmemektedir⁴².

Ülkemiz sigortacılık sektörü yaklaşık 150 yıllık tarihiyle bir çok gelişmiş ülkeye göre çok daha genç bir sektördür. Ülkemizde sigortacılığın önünün açılması sadece sektör olarak sigorta sektöründe faaliyet gösterenlerin değil bireylerden kurumlara her kesimin faydasına olacaktır. Bu bölümde tespitlerde bulunduğumuz başlıca sorunların yanı sıra sektör çalışanlarının da görüşleri, beklentileri ve tecrübeleri doğrultusunda gerekli analizler yapılarak sektörün çok daha iyi bir konuma gelmesi sağlanabilir.

⁴² Ezgi Yiğit, *a.g.e*, s:51.

3. TEKÂFÜL SİGORTA SİSTEMİ

Tekâfül kelime itibariyle, *Al-Kafala* Arapça kelime kökünden gelmekte ve ortaklaşa fayda, ortak sorumluluk manasındadır¹. Tekâfül sisteminin kökeni eski Arap kabilelerinde peygamber dönemine kadar uzanmaktadır. O dönemde de İslam dini dayanışmaya büyük önem vermiş Diyet (Kan Parası), Zekat sistemleri ve Hicret'ten sonra Ensar-Muhacir Dayanışması ile sigorta sisteminin öncüleri olmuşlardır. 14.Yüzyılda Avrupa'da deniz sigortalarının yaygınlaşmasına kadar sigorta sözleşmeleri yeteri kadar bilinmiyordu².

Tekâfül Sisteminin amacı belirli bir risk gurubundaki bireyleri bir araya getirerek karşılaşılan tehlikelerde zararı en aza indirmek veya bireylerin toplumsal yaşantılarını alt üst etmesine izin vermeden hasarlarının telafisini sağlamaktır. Bu sistemde, aynı zamanda, amaç kâr elde etmek değil, bir riskin bir diğeri hesabına üstlenilmesi prensibi ile müşterek garantinin sağlanmasıdır³.

İslam dini insanların sosyal ve ekonomik hayatlarını düzenleyen pek çok kurallar içermektedir. Dünya nüfusunun yaklaşık %25'ini oluşturan Müslümanlar kendi inançlarına uygun ekonomik hizmetleri almak, dinin hükümlerine uygun hareket edebilmek için özellikle son 50 yıldır yoğun bir çaba göstermektedirler. İlk olarak 1970'lerde yeni yeni filizlenmeye başlayan İslami finansal sistem fikri 80'lerde şekillenmiş, günümüzde gayrimüslim ülkelerde dahil olmak üzere geniş bir yelpazede hizmet veren güçlü bir sistem oluşmuştur.

Tekâfül sistemi ile ilgili modern ilk düşünceler 6-8 Mayıs 1981 yılında Batı Almanya Baden'de yapılan "*İslâm Bankaları ve Ekonomik İşbirliği*

¹W.Jean Kwon, "Islamic Principle and Takaful Insurance: Re-Evaluation", *Journal of Insurance Regulation*, 2007, Vol. 26, Issue 1, S:62

² V.K.Reicher , "Dokapitalisticheskoye strakhovaniye (Pre-capitalist Insurance) ", *Strakhovoye Pravo (Insurance Law)*, No.4, s. 65 ,1999

³ Ahmet Karayazgan, "Takaful (İslami Sigorta)", *Sigorta Araştırmaları Dergisi*, Sayı 4 , 2008, s. 109

Stratejileri Uluslararası Sempozyumu (Islamic Banks and Strategies of Economic Corperation) 'nda ele alınmıştır. Bu sempozyumun amacı tüm dünyada yeni olan faizsiz bankacılık sistemi hakkında bir ortak akıl oluşturmak ve ülkeler arası uygulama farklılıklarını en aza indirmektir. Bu sempozyumda faizsiz çalışan banka, faizsiz çalışan yatırım şirketi ve faizsiz çalışan sigorta şirketi üçlüsünün bir arada hizmet vermesi ve bütün bu kuruluşların kâr ve zarara katılma sistemiyle çalışmasının sistemin gelişmesi açısından önemli olacağına karar verilmiştir.

1985 Yılında İslam Hukuku Akademisi'nin Konseyi (Majma Al-Fiqh Al-Islami) Tekâfûl Sistemi'nin işbirliği, risk paylaşımı ve karşılıklı yardımlaşmadan dolayı İslam hukukuna uygunluğunu onayladı⁴. Suudi Arabistan merkezli saygın bir kurum olan bu akademinin vermiş olduğu uygunluk pek çok ülke tarafından Tekâfûl sisteminin uygulanması noktasında önemli bir referans olmuştur.

İlk Tekâfûl Sigorta şirketleri 1979'da Sudan'da The İslamic Insurance Co. ve Birleşik Arap Emirlikleri'nde The İslamic Arab Insurance Co. olarak kurulmuştur⁵. Daha sonra başta Malezya ve Suudi Arabistan olmak üzere günümüzde Müslüman olan/olmayan pek çok ülkede çeşitli sigorta şirketleri kurulmuş durumdadır. Bu sigorta şirketleri her ne kadar öncelikli olarak Müslüman nüfusun sigorta taleplerini karşılamak amacıyla kurulsun da Müslüman olmayan kişiler tarafından da tercih edilmektedirler. Örneğin nüfusunun %10 'u bile Müslüman olmayan Sri Lanka'da Tekâfûl poliçelerinin %15'i Gayrimüslimler tarafından satın alınmıştır⁶.

⁴ Erişim: [<http://www.tazur.com/about-takaful.html>], Erişim Tarihi: 03 Mart 2011

⁵ Atiquzzafar Khan, Takaful: Concepts and Models, 5 May 2009, 9 th Distance Learning Course On Issues In İslamic Finance

⁶ *Issues In Regulation And Supervision Of Takaful (Islamic Insurance)*, Islamic Financial Services Board And International Association Of Insurance Supervisors, August 2006, S:5

Tekâfûl Sigorta sistemi bireylerin karşılıklı yardımlaşmalarını esas alan bir sistem olduğundan *”Karşılıklı Sigortalar, Karşılıklı Üyelik Sigortaları ve Yardımlaşma Sigortaları”* olarak da bilinmektedir. Karşılıklı sigortaları şöyle tanımlamak mümkündür: Herhangi bir alanda sigorta hizmeti almak isteyen kimselerin, kanuni bir mecburiyet olmaksızın, bir araya gelerek, karşılaşılabilecekleri belirli riskler sonrasında, malvarlıklarında ya da vücutlarında oluşacak maddi hasarı gidermek için karşılıklı olarak yardımlaşmayı taahhüt etmeleridir⁷. Karşılıklı Sigortalar, Diyanet İşleri Başkanlığının Kurul Kararları ve Kurul Mütalaaları’na göre de dinen uygun bulunmaktadır⁸.

Tekâfûl Sigortaları’nda dayanışma esastır. Yani bu sigortayı kabul eden kişiler aynı risk grubunda bulunan diğer üyelerin olası risklerini üstlenmiş bulunmaktadır. Örneğin; Yangın sigortasına ihtiyaç duyan bir grup birey bir araya gelerek bir kooperatif kurarlar⁹. Her üye, üyelere birinin zarar görmesi halinde zarara ortak olacağını taahhüt eder. Böylece üye olan herkes hem sigorta güvencesine kavuşan Sigortalı, hem de diğer üyelere güvence sağlayan Sigortacı olur. Klasik sigortalarda sigortacı anonim şirket iken bu sistemde üyelerin her biri kooperatif çatısı altında sigortacı konumundadır.

Türkiye’de karşılıklı sigortacılığın, sigortacılık yapmak için oluşturulan kooperatifler aracılığıyla yapılması yönünde kanuni bir zorunluluk olması nedeniyle, bu amaçla kurulmuş ilk ve tek sigorta kooperatifi *“Sınırlı Sorumlu Birlik Sigorta Kooperatifi”* adı ile yıllar önce hizmete başlamıştır. Ancak, kuruluşundan kısa bir süre sonra, karşılıklı sigortacılık yapma çizgisini değiştirerek, ticari sigortacılık yapmaya devam etmektedir¹⁰.

⁷ Reşat Atabek, Sigorta Hukuku, İstanbul ,1950, S:10 ; Rayegan Kender, Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, İstanbul: Filiz Kitapevi.1990, s:27-28

⁸Erişim:[<http://www.diyanet.gov.tr/turkish/dy/KurulDetay.aspx?ID=1134>], Erişim Tarihi: 04 Mart 2011

⁹ TTK Madd.1402.Karşılıklı Sigorta Faaliyeti ancak Kooperatif Şirket Şeklinde Yürütülebilir. 14 Şubat 2011 Resmi Gazete Sayı :24846

¹⁰ Nihat Dalgın, İslâm’ın Işığında Sigortacılık, Samsun 2002, S:214-216

Sigorta şirketlerinin amacı kâr elde etmek iken burada asıl amaç dayanışmadır. Bu dayanışma amacı teorik olarak net primlere ilave olarak sigorta şirketine ödenen komisyonların ödenmemesine ya da daha az ödenmesine, yani primin daha düşük olmasına sebep olabilmektedir. Sigorta primi oluşacak hasarlara bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Buna bağlı olarak sigortalı olan malın hasarı halinde ödeyeceği prim miktarının artmasından duyulan endişe ile sigortalı, malın korunması için azami gayret gösterecektir. Bu gayretin hali hazırda sigortalı unsurlar için gösterilmediği bilinmektedir.

Tekâfûl Sigorta sistemini kurulması için, teorik olarak belirli bir sermaye gerekli değildir ancak ülkemizde Karşılıklı Sigortaların kurulabilmesi için en az 200 kişi ve en az 200.000 TL sermaye gereklidir¹¹. Tazminatlarda kullanılacak meblağın toplanmasında üyelerle mutabakat sağlanarak ya dönem başında peşin bir ödeme talep edilir ya da aylık ödemeler talep edilebilir. Ayrıca sigortalı mallarda hasar oldukça üyeler haberdar edilerek tazminat ödemeleri talep edilebilir. Yıllarında gerekli hesaplamalar yapılarak her üyenin payına düşen kısım belirlenir varsa fazla ödeme üyeye iade edilir, eksiklik olması durumunda üyeden eksik kalan kısım talep edilir.

Tekâfûl Sigorta Sistemi'nin konvansiyonel sigorta sistemi ile çeşitli açılardan önemli farklılıkları bulunmaktadır. Bu farklılıklar özetle Tablo.11'de gösterilmektedir. Bu farklılıkların şüphesiz en önemlisi ilk maddede belirtilen dayanışma esaslı bir organizasyon olmasıdır. Sigorta şirketleri günümüzde diğer ticari işletmeler gibi en temel amaçlardan biri olan kâr elde etmeye yönelik ticari faaliyetlerde bulunurken Tekâfûl sigorta şirketlerinin en önemli önceliği dayanışma esaslı olmalarıdır. Yine bu temel ilkenin yansıması olarak şirketin yatırım kararlarından, katılımcılarının Tekâfûl şirketleri ile olan ilişkisine pek çok konuda önemli farklılıklar arz etmektedir.

¹¹ Abdullah Sellâme, El-Hatar ve't-Te'min 7.Baskı 1986 S:148; Nihat Dalgın, "Sosyal Güvenliğe Katkısı Bağlamında Karşılıklı Sigortalar", TSRSB Bilim ve Danışma Kurulu Onaylı Eserler, *Sigorta Araştırmaları*, 2005, Sy:1

Konvensiyonel sigortalar ne kadar ticari odaklıysa Tekâfûl sigorta şirketlerinin o kadar insan odaklı olmaları gerekmektedir.

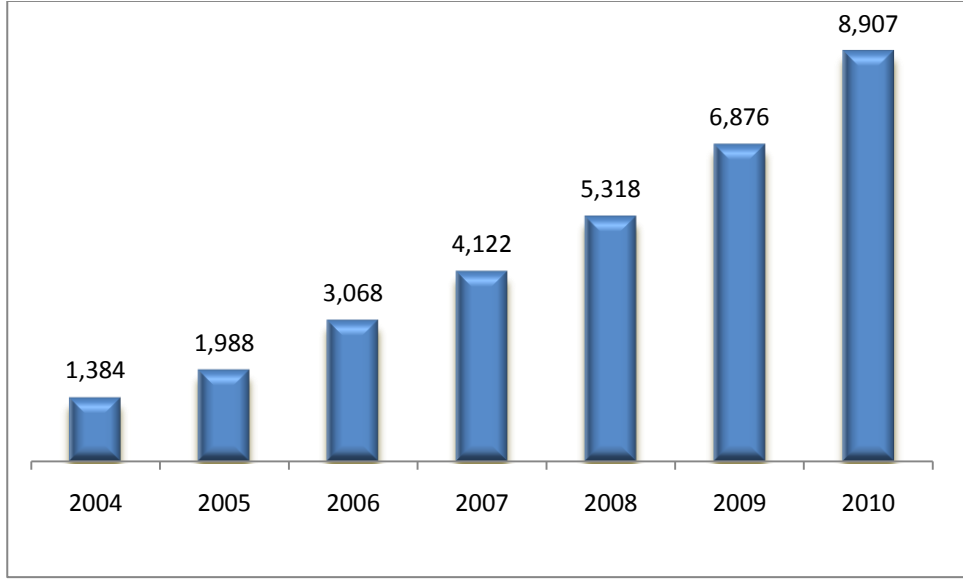
Tablo.11: Tekâfûl Sigorta Sistemi ve Klasik Sigorta Sistemi Kıyaslaması

<i>Tekâfûl Şirketleri</i>	<i>Klasik Sigorta Şirketleri</i>
Tekâfûl,Karşılıklı Dayanışma esaslıdır.	Klasik Sigorta, sadece ticari faktörleri esas alır
Tekâfûl’de Faiz,Kumar ve Şüphe yoktur.	Klasik Sigortalar ,Faiz, Kumar ve Şüphe içerir.
Katılımcı tarafından ödenen primlerin bir kısmı veya tamamı diğer katılımcıları potansiyel risklere karşı korumak için Tekâfûl Fonuna katılır.	Klasik Sigorta şirketlerine ödenen primler beklenen riskler karşılığında kendilerine aittir.
Tekâfûl Şirketleri, mevcut yasaların yanı sıra Şeriat Denetleme Kuruluna tabidir.	Klasik Sigorta Şirketleri,Sadece mevcut yasalara tabidirler.
Tekâfûl Fonuna Katılımcılar ile Sermayedarların hesapları arasında tam bir ayrım vardır.	Police sahipleri tarafından ödenen primler şirkete gelir kabul edilir ve hissedarlara ödenecektir.
Tekâfûl Fonundaki herhangi bir fazlalık sadece katılımcılar arasında Vekalet ve Müdarebe modellerine göre dağıtılır.	Bütün fazlalıklar ve kârlar sermayedarlara aittir.
Katılımcının bir açığı olması durumunda Tekâfûl Fonunu Yöneten Tekâfûl Operatörü (Vekil) katılımcıya faizsiz borç (Karz-ı Hasen) sağlar.	Açık durumunda Klasik Sigorta Şirketi riskleri üstlenir.
Katılımcıların ve hissedarların birikimleri İslami kurallara uygun yatırımlarda kullanılır.	Yatırımlarda kullanılacak fonların İslami kurallara uygun olması zorunlu değildir.
Tekâfûl Şirketleri, İslami Prensiplerle çalışan kendi Reasürans Sistemi olarak ReTekâfûl şirketlerine sahiptir.	Klasik Sigorta şirketlerinde Reasürans Şirketlerinin İslami prensiplerle çalışması zorunlu değildir.

Kaynak: Erişim: [<http://www.tazur.com/takaful-vs-conventional.html>], Erişim Tarihi: 03 Mart 2011

Tekâfûl Sigorta Sistemi, İslami bankacılık ve diğer finansal sistemlerin gelişmesine paralel bir gelişim göstermiştir. Özellikle son yıllarda İslami Bankacılık, Petrol ihracatından elde edilen ve ABD bankalarında tutulan petrol paralarından yaklaşık 200 Milyar \$’lık kısmın 11 Eylül sonrası ABD’de Müslümanlara karşı oluşan tepki nedeniyle bu ülkeden çıkarılması ile hızlı bir gelişim göstermiştir¹². Tekâfûl sigorta sistemi, tüm dünyada etkinliğini son yıllarda hızla artırmaktadır. Tablo.12’de dünyadaki katkı paylarındaki değişim yıllar itibariyle gösterilmiştir. 2010 Yılı itibariyle 8,9 Milyar Amerikan Dolarına ulaşan toplam katkı paylarının hızlı artış eğilimi de dikkat çekmektedir.

¹²Ahmet Karayazgan, *a.g.m.*, s:109

Tablo.12:Küresel Tekâful Primler Toplamı (Milyon \$)

Kaynak: *The World Takaful Report 2010, Managing Performance in a Recovery*, April 2010, Ernst&Young

2008 yılı itibariyle dünya genelinde 179 Tekâful Şirketi faaliyet gösterirken 2010 itibariyle bu sayının 32 ülkede yaklaşık 200 olması beklenmektedir¹³. Tekafül sigorta şirketlerinde meydana gelecek artış doğal olarak dünya genelinde ulaşılabilirliğinde etkisiyle primlerin büyümesine neden olmaktadır. 2011 yılı için dünya genelinde Tekafül Sigorta sektörünün %31 oranında büyümesi beklenmektedir¹⁴.

Tekâful Sigorta Sistemi'nin son yıllarda bu denli hızlı gelişmesinin temel nedenleri olarak; Güçlü dini inanışlara sahip kişilerin klasik sigortaları tercih etmemesi ve İslami Bankacılık kurumlarının finansal varlıkları yönetmede, yatırımlardaki başarısı ile büyüme göstermesi sayılabilir.

¹³ The Growing Importance Of Takaful Insurance,BHATTY,Ajmal, (President&CEO Tokio Marine Middle East,UAE) Asia Regional Seminar Organized By OECD and Bank Negara Malaysia Under The Sponsorship Of The Government Of Japan, Kuala Lumpur, 23-24 Sept 2010

¹⁴ Aurora Chan,"Worldwide Takaful Insurance Market Predicted to grow by 31 Percent in 2011", International Insurance and Healthcare Industry News,15 Nisan 2011, Erişim:[<http://www.globalsurance.com/blog/worldwide-takaful-insurance-market-predicted-to-grow-by-31-percent-in-2011-340720.html>] , Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2011

Tüm dünyada klasik sigortalarda olduğu gibi Tekâfûl sigorta sisteminin gelişmesinde İslami Bankaların sigorta uygulamaları büyük önem göstermektedir. Sigorta şirketlerinin en önemli dağıtım kanallarından biri olan bankalar aracılığıyla sigorta poliçelerinin yaygınlaşması ve sigorta şirketinin pazar payını geliştirmesi çok karşılaşılan bir durumdur. Benzer şekilde Banka Tekâfûl uygulaması da Tekâfûl Sigorta sisteminin yaygınlaşması açısından büyük önem göstermektedir. Bireyler finansman ihtiyaçlarını karşıladıkları bankanın yönlendirmesi ile çoğu zaman özel bir sigorta şirketi aramamakta, Şubenin yönlendirdiği (veya ilişkide olduğu) sigorta şirketince poliçesi düzenlenmektedir.

Banka Tekâfûl Sisteminin uygulanması aynı zamanda klasik sigortalara sağlanan fon ve kârların Katılım Bankalarına kalmasına imkân tanıyacak hem rekabet güçlerini artırıcı bir fon sağlama yöntemi hem de Kâr Payı Dışı Gelirleri (KPDG) artırıcı bir rol üstlenecektir.

Türkiye'nin bulunduğu jeopolitik konum itibarıyla komşu ülkelerden her alanda etkilendiği açık bir gerçektir. Buna rağmen Türkiye'de Tekâfûl Sistemi komşularına rağmen oluşmamıştır. Türkiye'nin de kurucu üyesi olduğu D-8 ülkelerinin (Developing 8, Gelişmekte olan 8 Ülke) 1-2 Mart 1999'da Daka'da (Bangladeş) yapılan toplantının sonuç bildirgesinin 29. Maddesinde belirtildiği gibi Tekâfûl Sigorta sisteminin üye ülkeler arasında geliştirilmesi için Malezya başkanlığında bir çalışma yapılması istenmiştir¹⁵. Maalesef geçen zamana rağmen ülkemizde bu konuda somut bir mesafe kat edilememiştir. Hali hazırda D-8 ülkeleri arasında Tekâfûl sistemini uygulamayan tek ülke ülkemizdir. Ülkemizde faaliyet gösteren Katılım Bankaları'nın bu dönem içerisinde şube ağı, ürün çeşidi, aktif büyüklük, karlılık, tanınırlık vb. açılardan gösterdiği gelişmelere rağmen sigorta sisteminde yeniliğe gitmemesi anlaşılamamaktadır.

¹⁵ Erişim: [<http://www.developing8.org/documents/summit/dhaka-declaration-1999/>], Erişim Tarihi: 04 Mart 2011

3.1. Tekâfûl Modelleri

Tekâfûl Sigorta sistemi, bir çok ülkede bazı farklı uygulamalarla yapılmaktadır. Tekafül sisteminin gelişmesi, farklı coğrafyalarda farklı müşteri kitlelerinin beklentileri ve risk algıları çeşitli modellemelerin yapılmasını gerekli kılmıştır. Hali hazırda dünya genelinde yaygın olarak tercih edilen 3 Tekâfûl modeli bulunmaktadır. Bunlar; *Müdarebe Modeli*, *Vekalet-Acente Modeli* ve *Vekalet- Vakıf Modeli*'dir. Bu bölümde bu modeller ve özellikleri açıklanacaktır.

3.1.1 Müdarebe Modeli

Müdarebe, Taraflardan birinin sermayesini, diğerinin ise emeğini ortaya koyarak oluşturdukları emek-sermaye (ülkemizdeki yaygın kullanımıyla kâr-zarar) ortaklığıdır. Müdarebe kavramında anahtar düşünce, biri sermaye, diğeri know-how(bilgi) sahibi olan iki tarafın bir araya gelerek bir projeyi gerçekleştirmeleridir¹⁶.

Sermayesini ortaya koyan tarafa “rabbül-mal”, işletmeciye ise “mudarib” denir¹⁷. Bu sistemde girişimci mal varlığının bir kısmını, önceden anlaşılan kâr paylaşım oranına göre yatırım yapması amacıyla girişimciye verir. Daha sonra hangi alanlara yatırım yapılacağına karışmaz. Çünkü yatırım kararı uzman girişimcinin bilgi ve yeteneğine bağlıdır. Oransal olarak kâr paylaşımı olduğundan girişimci emaneten sahip olduğu sermayeyi en verimli şekilde kullanarak (tıpkı kendi malı gibi) en yüksek oranda kârı, dolayısıyla kendi payına düşen kârı artırmaya çalışır.

Bir başka deyişle kâr paylaşımından başka geliri olmayacağı için bu noktada Sigorta Şirketi kâr elde etmek için en uygun yatırımları yapmaya

¹⁶ Sami Uslu, *İslam'da Faiz Yasağı ve Çağdaş Finans*, Zafer Yayınları, İstanbul, 2005, s:145

¹⁷ Erişim: [<http://fikih.ihya.org/islam-fikhi/mudarebe.html>], Erişim Tarihi: 10 Mart 2011

çalışacak ve maliyetlerini karşılayarak varlığını devam ettirmeye çalışacaktır. Ticaretin en doğal sonuçlarından biri olarak her yatırım kâr ile sonuçlanmayabilir. Bu durumda risk sermayedara ait olup emek ve uzmanlığının bir yararını görememiş olan mudaribe ayrıca bir maliyet yüklenmez.

Ülkemizde Katılım Bankaları müşterilerinden topladıkları vadeli fonları Müdarebe esaslarına göre işletmekte vade sonlarında müşterilerle hesap açılışında anlaştıkları şekilde (%80-%20,%85-%15 veya %90-%10 gibi) çeşitli oranlarla kâr paylaşımı sağlanmaktadır. Katılım Bankaları, Müdarebe sisteminde emek sahibi olabileceği gibi, sermaye sahibi de olabilir. Katılım Bankaları müşterilerinden topladıkları fonları Mudarib olarak toplarken, çeşitli yatırımlara sermayedar (rabbül-mal) olarak katılabilirler¹⁸. Özellikle katılım bankalarının iyi bilinmekte olan bu sistem katılım bankalarının temel çalışma prensiplerinden bir tanesidir. Katılım bankaları müşterilerinden topladıkları fonları, fon ihtiyacı olan kişilere aktararak sistemde çift taraflı bir mudarebe'nin aracıları olmaktadır.

Müdarebe Modeli, çalışma prensipleri açısından Katılım Bankaları ile çok benzerlikler göstermektedir. Katılımcılardan toplanan paralar İslami kurallara uygun yatırımlarda kullanılıyor, katılımcının sistemde olduğu zaman zarfında katılımcıya çeşitli güvenceler veriliyor, katılımcı sistemden ayrılmak istediğinde ise kâr paylaşımı yapılarak ilişki sonlandırılıyor. Burada dikkat edilmesi gereken bir husus da Tablo.13'te belirtildiği gibi toplanan fonlardan elde edilen kâr paylaştırılmadan operasyonel masraflar düşülür, kalan kâr kısmı başta belirlenen oranlarda dağıtılır. Kârın dağıtımı esnasında yatırımlardan elde edilen gelirden; tazminat ödemeleri, rezervler ve Re-Tekâfûl (Reasürans'ın

¹⁸ Mehmet Odabaşı, *Faizsiz Bankacılık İlkeleri ve Katılım Bankacılığı*, 2010 Türkiye Katılım Bankaları Birliği Eğitim Notu, Eğitim No: 2009/2010-55, S:29-30

Tekâfûl Sistemi'ndeki karşılığı) masraflarının çıkarılması sonucunda eğer bir fazla kalması halinde kâr dağıtımı yapılabilirlerdir¹⁹.

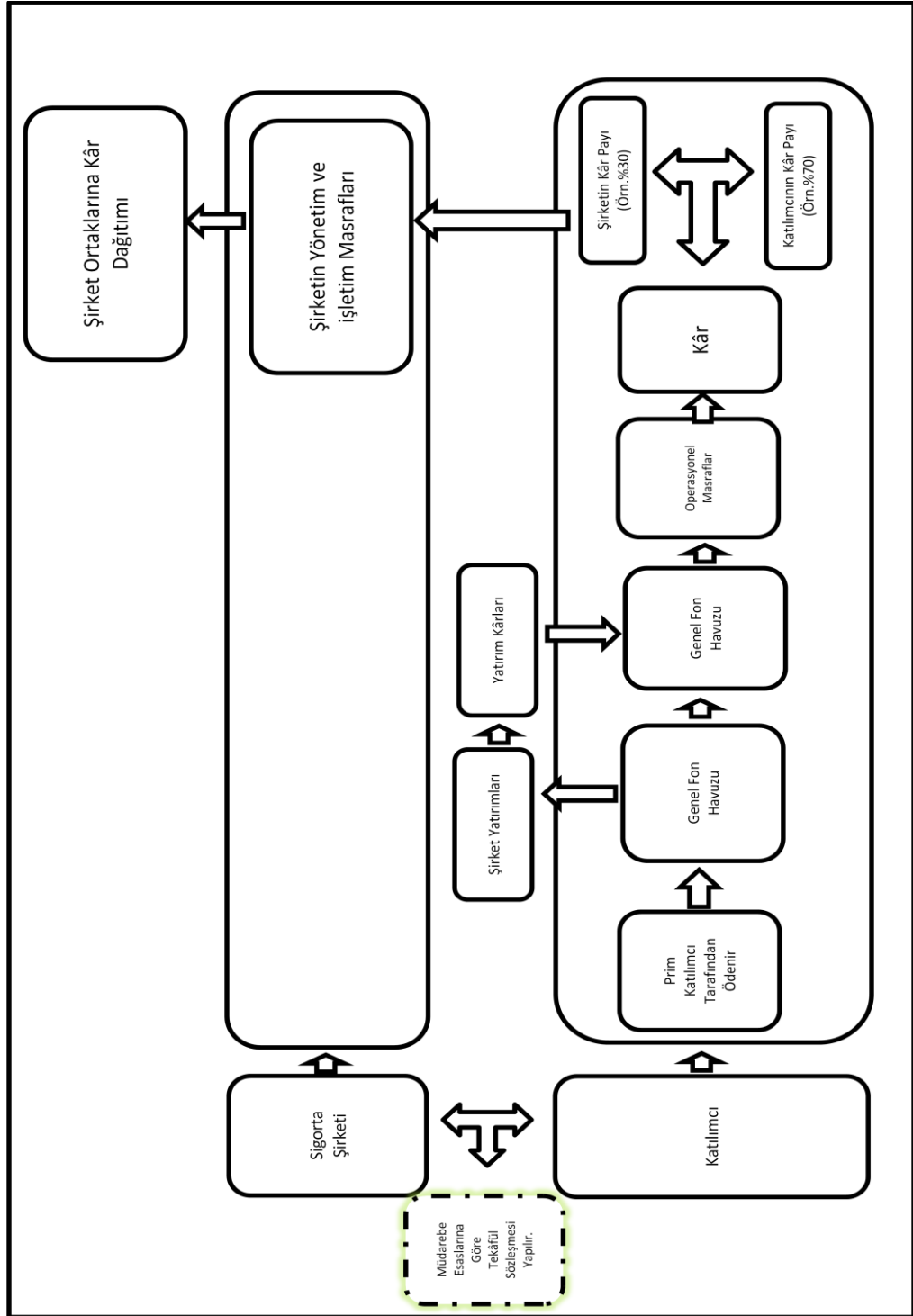
Girişimcilik sadece sermaye veya sadece bilgi ile başarılabilecek bir olgu değildir. Sermayesi olmadığından dolayı çoğu ticari zekâ ve yeteneğe sahip kişi ticari faaliyette bulunamamakta benzer şekilde ticari zekâ veya bilgiye sahip çoğu kişiler de yeterli zamanı olmadığı için parasını ticari faaliyetlere aktaramamaktadır. Mudarebe sistemi ile oluşturulan kâr-zarar ortaklığı hem parayı kullanacak olan kişinin parayı kendi parası gibi en kârlı yatırımlarda değerlendirerek katma değer oluşturmaya imkân verirken, hem de istihdam, vergi gibi ülke ekonomisine önemli faydalar sağlamaktadır. Ekonomik Kalkınmaya fazlasıyla önem veren ülkeler, özellikle girişimciliğin geliştirilmesi amacıyla bir dizi programlar uygulamakta ve vatandaşlarının ticari faaliyetlere yönlendirilmesini teşvik etmektedir.

Mudarebe modeli baz alınarak ilk Tekâfûl Sigorta şirketi olan Takaful Malezya 1984 Yılında kurulmuştur²⁰. İslami prensipler ile çalışması ve toplanan fonların İslami kurallara uygun yatırım araçlarında değerlendirilmesiyle diğer ülkelere de örnek olmuş ve ülkelere meydana gelen uygulama farklılıkları nedeniyle diğer Tekâfûl modelleri ortaya çıkmıştır.

Bu model kullanılarak yapılacak yatırımlardan elde edilecek kârın paylaşım oranının baştan belli olması hem olası uyuşmazlıkları en asgari düzeylere indirmekte, hem de sigortalı veya sigortacı için ortaklığın muhtemel kârı hakkında umutsuzluğa düşmesini engellemektedir. Yapılan ticari faaliyetler sonucu kâr paylaşımının adil bir şekilde baştan belirlenmiş olması İslami kurallar açısından da oldukça önemlidir.

¹⁹ Görkem Kavçak, *Malezya Sigortacılık Sektörünün İncelenmesi ve Ekonomik Büyümeye Etkileri*, (Marmara Üniversitesi Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi) 2009, S:11

²⁰ Erişim: [<http://www.takaful-malaysia.com.my/lang/bm/corporate/aboutus/Pages/companybg.aspx>], Erişim Tarihi: 11 Mart 2011

Tablo:13. Müdarebe Tekâfûl Modeli

Kaynak: Abdul Rahım Abdul Wahab, „Mervyn K.Lewis,,M.Kabir Hassan, Islamic Takaful: Business Models, Shariah Concerns and Proposed Solutions, Thunderbird International Business Review ,Vol 49(3) May-June 2007, s:379

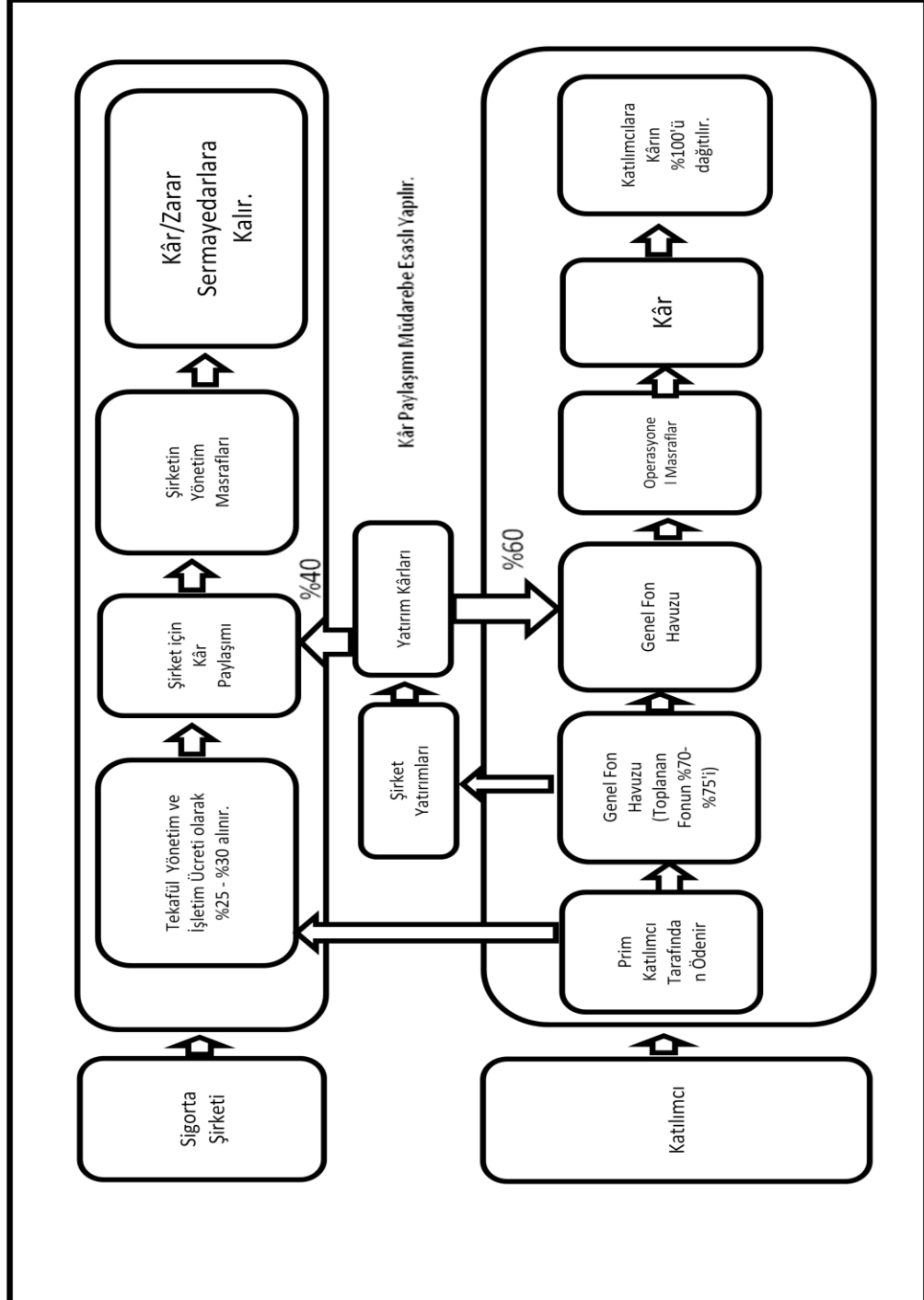
3.1.2 Vekâlet-Acente Modeli

Vekâlet (veya bazı kaynaklara göre acente) modeline göre Tekâfûl uygulamalarında, Sigorta şirketi yaptığı işlemler karşılığında bir miktar ücreti fon havuzuna aktarılmadan almaktadır. Tablo.14’de de gösterildiği gibi yatırım yapmak için biriktirilen fonlardan %25-30 arası bir kısmı yatırımlara hiç katılmadan öncelikli olarak sigorta ücreti olarak sigorta şirketine (acente gibi) ödenmektedir. Böylelikle sigorta şirketi faaliyet sonucunda kâr elde edilememiş bile olsa en azından masraflarını karşılayabilmek için bir miktar gelir elde etmiş olur. Havuzda kalan %70-75’lik kısım ise yatırımlara aktarılmaktadır. Yatırım faaliyetleri sonucu oluşacak kar ise Müdarebe yöntemiyle sigortacı ile sigortalı arasında paylaştırılmaktadır (Tablo.14’de %40, %60 olarak örneklendirilmiştir). Kâr paylaşımından sonra sigorta şirketi kendi masraflarını düşerek kalan kısmı sermayedarlara dağıtabildiği gibi, sigortalılarda masraflardan sonra kalan kârın tamamını paylaşabilmektedir. Genellikle kârın bir kısmı ihtiyat akçesi olarak ayrılıp, kalan kısım katılımcılara aidatları oranında dağıtılır²¹. Müdarebe Tekâfûl modelinde sigorta şirketi açısından kâr elde etmek önemliydi zira kâr elde edilemezse çabalarının karşılığını alamamış olacaktı. Vekâlet-Acente modelinde sigorta şirketi tıpkı bir acente gibi işlemin başında toplanan fonların bir kısmını işlemci ücreti olarak almasından dolayı daha avantajlı bir durumdadır. Şirketin sigorta fonlarını işletmesi sonucu elde edeceği kârdan alacağı paylar artık bir nevi performans primi olacaktır.

Günümüzde işlemlerinde Vekâlet modelini kullanan Tekâfûl Sigorta şirketlerinin sayısında artış yaşanmaktadır. Bunların çoğu Bahreyn ve Suudi Arabistan’da faaliyette bulunmaktadır. Örneğin, Bahrain Islamic Insurance Co.,Sharikat Takaful Al-Islamiyah,Global Islamic Insurance Co. Ve Takaful Islamic Insurance Co.Bahreyn²².

²¹Abdul Rahim Abdul Wahab ve Bşk., Islamic Takaful: Business Models, Shariah Concerns and Proposed Solutions, Thunderbird International Business Review ,Vol 49(3) May-June 2007, 383

²²Mohammad Masum Billah,Different Models Of Takaful In The Global Sound Market ,ICMIF Erişim: [http://www.takaful.coop/doc_store/takaful/differentModels.pdf], Erişim Tarihi: 11 Mart 2011

Tablo:14. Vekâlet-Acente Modeli

Kaynak: Abdul Rahim Abdul Wahab, Mervyn K. Lewis, M. Kabir Hassan, Islamic Takaful: Business Models, Shariah Concerns and Proposed Solutions, Thunderbird International Business Review, Vol 49(3) May-June 2007, s: 382

3.1.3 Vekâlet-Vakıf Modeli:

Türkçede kullanılan vakıf kelimesine karşılık gelen bu kavram Hz. Muhammed (SAV) döneminde malların vakıflara bağışlanması ile fakirlere, cami personeline, dini okullara, öksüz ve yetimlere, hastanelere ve Mekke ve Medine şehirlerinin bakımında kullanılmaktaydı²³. Günümüze kadar pek çok vakıf, çeşitli formlarda zamanın ihtiyaçlarına göre kurularak ya bu ihtiyaçlardan bir kaçını veya tamamını gidermeye, ya da bazı bölgelerde çeşitli hizmetlerde yoğunlaşarak faaliyetlerde bulunmuştur.

Vakıf köken olarak Arapça bir kelime olup, sözcük anlamı itibariyle terk etmek, alıkoymak, tahsis etmek ve durdurmak gibi anlamlar ifade etmektedir²⁴. Vakıf modeli Tekâfûl sigortacılık sisteminde bu anlamıyla kullanılmaktadır. Tekâfûl Sigorta şirketi sermayedarları da bir miktar paralarını yatırım amaçlı olarak vakıf fonlarına aktarmakta ve Vekâlet-Acente modelinde olduğu gibi öncelikli işletmecilik ücretlerini, daha sonra elde edilen kârdan kendi paylarına düşen gelirleri alırlar.

Vakıf Tekâfûl sisteminde vakıf fonları çok güvenli İslami kurallara uygun yatırımlarda kullanılmalı ve elde edilen gelir katılımcıların faydasına kullanılmalıdır²⁵. Fonda şirket sermayedarlarının paylarının olması, yatırım sonucu elde edilecek kârın önemini daha da artırmaktadır. Zira Vekâlet-Acente modelinde elde edilen gelir bir performans primi niteliğinde iken Vekâlet Vakıf modelinde elde edilecek gelir sermaye kârlılığı olarak değerlendirilecektir. Sermayedar koyduğu sermayenin kârının yüksek olmasını isteyecek buna uygun riski düşük yatırımlar yapmaya çalışacaktır. Bu sistem katılımcılar açısından ise sermayedarın kendi parasını koymasına ile daha güvenilir bir hal alacaktır. Gerek Müdarebe gerekse Vekâlet-Acente modellerinde sigorta

²³ Ahmet Karayazgan, *a.g.m.*, s:111-112

²⁴ İlhan Demir, Yeni Vakıfların Temel Kitabı, (1998) Hukuki Araştırmalar Derneği Yayınları, Ankara, S:18

²⁵ Abdul Rahim Abdul Wahab ve Bşk. *a.g.m.*, 388

3.2 Dünyada Tekâfûl Uygulamaları

Tekâfûl Sigorta sistemi, özellikle Müslüman nüfusunun yoğun yaşadığı başta Arap bölgeleri olmak üzere Malezya, Endonezya gibi Uzak Doğu ülkeleri ve birçok Avrupa ülkesiyle Amerika'da uygulanmaktadır. Bu bölümde konumuzla ilgisi bakımından Tekâfûl sektöründe dünyanın en büyüğü olan Suudi Arabistan ve İslami bankalar ile Tekafül sektörünü en iyi şekilde entegre eden ülkelerden olan Malezya'nın Tekafül uygulamaları hakkında bilgi verilecektir.

Fikri çalışmaları daha öncelere dayansa da profesyonel manada Tekâfûl sigortacılık uygulamaları 1979 yılında Sudan'da başlamıştır. Tablo.16'da ilk kurulan Tekâfûl sigorta şirketleri ve kuruldukları ülkeler belirtilmektedir.

Tablo.16: İlk Kurulan Tekâfûl Sigorta Şirketleri

Islamic Insurance Co.Ltd.	Sudan	1979
Islamic Insurance Co.Ltd.	Suudi Arabistan	1979
Dar Al Maal Islami,Cenevre	İsviçre	1983
Takaful Islam Luxembourg	Belçika	1983
Takaful Islam Bahmas	Bahamalar	1983
Syarikat Takaful Malaysia Sdn Bhd	Malezya	1984
Takaful TAIBSdn Bhd	Brunei Sultanlığı	1993
Takaful IBB Bhd	Brunei Sultanlığı	1993
MNI Takaful	Malezya	1993
PT Syarikat Takaful Indonesia	Endonezya	1994
PT Asuransi Takaful Keluarga	Endonezya	1995
Syarikat Takaful Singapura Pte Ltd.	Singapur	1995
PT Asuransi Takaful Umum	Endonezya	1996

Kaynak:W.Jean Kwon,Ramin Cooper Maysamı,An Analysis of Islamic Takaful Insurance A Cooperative Insurance Mechanism, Sf:22

Erişim:[http://www.takaful.coop/doc_store/takaful/analysis%20of%20Islamic%20Takaful%20Insurance.pdf], Erişim Tarihi: 25 Mart 2011

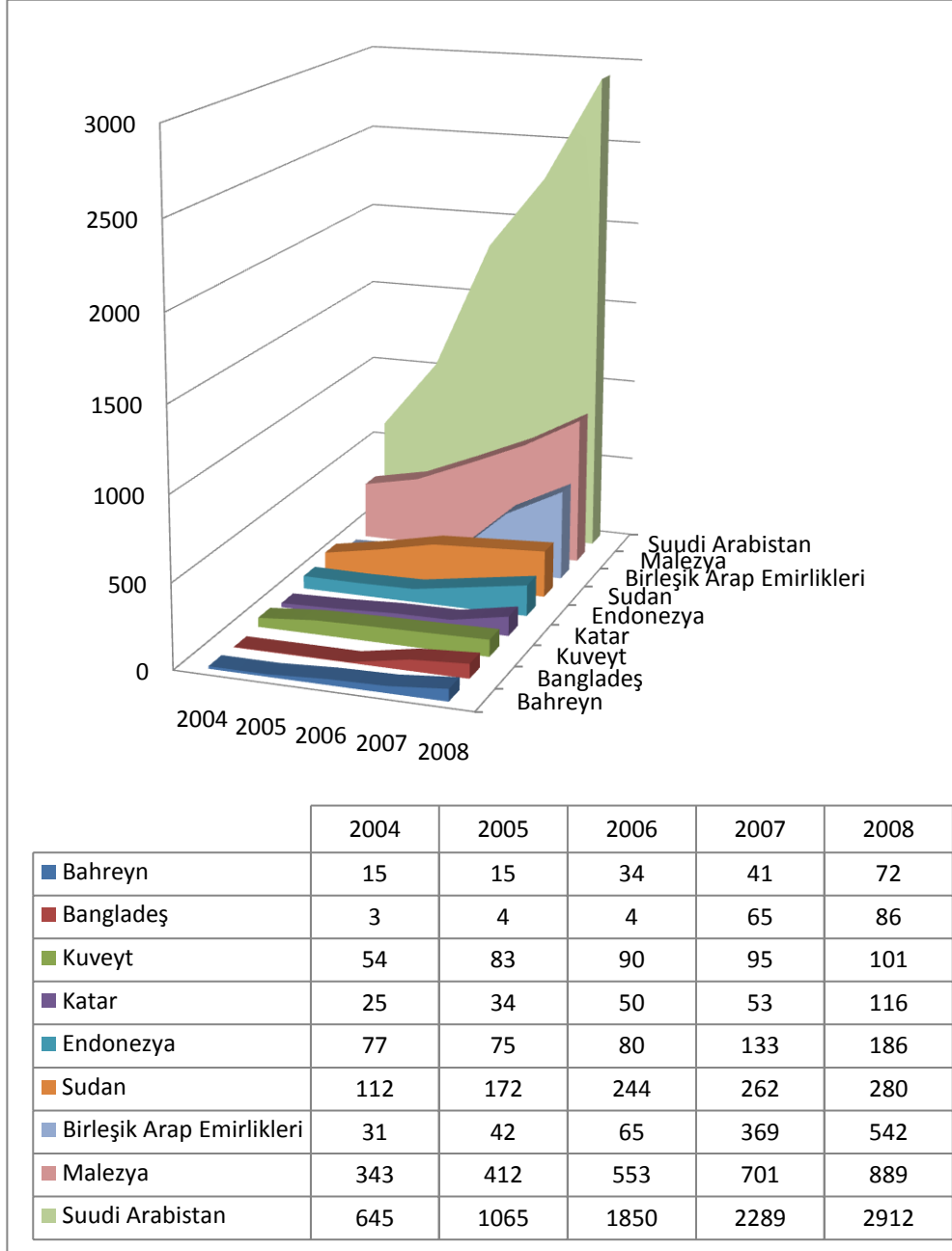
Dünya’da kısa bir sürede özellikle Müslümanların yoğun yaşadıkları yerlerde Tekâfûl sigorta şirketleri hızla artmış, yoğun olmasa bile yine Müslümanların yaşadığı Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri’nde de kısa sürede bazı şirketler kurulmuş, hatta bazı konvensiyonel sigorta şirketleri Tekâfûl mantığıyla çalışan birimler oluşturmuştur. Tablo.17’de bazı ülkelerdeki Tekâfûl Sigorta şirket sayıları verilmiştir.

Tablo.17: Bazı ülkelerdeki Tekâfûl Sigorta Şirket Sayıları

Ülke	Tekâfûl Şirket Sayısı	İlk Tekâfûl Şirketi(Resmi)
Bahamalar	1	Takaful Islam Bahamas (1983)
Bahreyn	5	Bahreyn Islamic Insurance (1989)
Belçika	1	Takaful Islam Luxemburg(1983)
Birleşik Arap Emirlikleri	3	Salama-Islamic Arab Insurance (1979)
Brunei Sultanlığı	4	Insurance Islam TAIB(1993)
Endonezya	30	PT Asuransi Takaful Keluarga(1994)
Güney Afrika	1	Al-Noor Risk Solutions (2007)
İngiltere	2	Takaful UK(1982)
İsviçre	1	Dar Al Maal Al Islami,(1983)
Katar	2	Qatar Islamic Insurance (1994)
Lüksemburg	2	Takaful S.A (Eski adı Islamic Takaful) (1982)
Malezya	9	Syarikat Takaful Malaysia(1984)
Pakistan	1	Pak Kuwait Takaful(Takriben 2005)
Singapur	4	Ampro-Income Fund(1995)
Sudan	6	Islamic Insurance (1979)
Suudi Arabistan	14	National Company for Cooperative Insurance (NCCI)(1985)
Trinidad&Tobago	1	Takaful T&T Friendly Society (1999)

Kaynak:W.Jean Kwon,”Islamic Principle and Takaful Insurance:Re-Evaluation”, *Journal of Insurance Regulation*, 2007 ,Vol.26 Issue 1

Dünya’daki Tekâfûl primlerinin 5 yıllık bir dağılımı Tablo.18’de gösterilmiştir. Buna göre yaklaşık 2.9 Milyar dolar ile Suudi Arabistan en büyük Tekâfûl piyasası konumundadır. Suudi Arabistan’ı, Malezya ve Birleşik Arap Emirlikleri izlemektedir. Ayrıca yine Birleşik Arap Emirlikleri, Endonezya ve Bangladeş gibi pek çok ülkede Tekâfûl piyasasının hızla geliştiği görülmektedir.

Tablo:18 : Bazı Ülkelerdeki Tekâful Primleri(2004-2008) (MilyonDolar)

Kaynak:World Islamic Insurance Directory 2010,Ernst&Young Analysis;Global Insight:Swiss RE-Sigma No.3(2009)

Günümüzde milyar dolarla ifade edilen sektörün prim büyüklükleri sektöre yeni giren ülke ve oyuncularında etkisi ile kısa sürede çok daha iyi bir konuma gelebilecektir. Çalışma prensiplerinin reel ekonomiyi desteklemesi de ayrıca ülkelerin istikrarlı büyümelerinde önemli bir rol oynamaktadır.

3.4.1 Suudi Arabistan

Suudi Arabistan İslamiyet'in doğduğu ve günümüzde neredeyse tüm dünya'ya yayıldığı, tüm Müslümanlar için kutsal sayılan beldeleri barındıran İslamiyet açısından oldukça önemli bir merkezdir. Tarihi misyonu ve oluşturduğu sosyo-ekonomik düzen itibariyle dünya genelinde yaklaşık bir buçuk milyar insanın yaşam tarzında önemli değişikliğe sebebiyet veren İslam dini bu ülke sınırları içinde doğup, gelişmiştir. İslamiyet özü itibariyle insanın hem dünyada hem de öldükten sonraki hayatını düzenlemeye dair birçok kuralı içermektedir. Bu kuralların uygulanıp uygulanmaması çeşitli müeyyideler ile Müslümanlara tebliğ edilmiştir. İnsanın sosyal hayatını düzenlerken finansal yaşam ile ilgili kuralların olmaması düşünülemezdi. Bu bağlamda gerek İslam dininin kutsal kitabı Kur'an-ı Kerim'de, gerekse de Hz.Muhammed'in (SAV) hadislerinde ekonomik hayatı düzenleyen ticaret, faiz, zekât vb. konularda pek çok hüküm ve tavsiye bulunmaktadır.

İslam dininin gündelik hayat ile ilgili tavsiyeleri asırlar boyunca Müslümanlar tarafından uygulanmış ancak ekonomik hayata yönelik tavsiyeler asırlar boyunca ihmal edilerek kaçınma yolu tercih edilmiştir. Tüm dünya Müslümanları ya dini kurallara uymayacak şekilde ticari işlemlerinde faizli işlemler yapmak, ya da faizli işlemler yapmamak için ticari işlemlerini kendi bütçelerine göre yapmak durumunda kalmışlardır. Faiz yasağını önemsemeyerek ticari işlemlerde faizli uygulamalara girilmesi hem Müslüman kişiler tarafından çok benimsenememiş, hem de faizli işlem yapmayan kişilerin ise az miktarda sermayeleri ile yüksek hacimli işler yaparak ticari faaliyetlerini geliştirmeleri gözlenememiştir.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren İslam coğrafyasında İslam dininin finansal olaylara bakış açısı yeniden yorumlanmaya başlamış öncelikle kâr/zarar mantığına dayanan bankalar (ülkemizdeki katılım bankaları) ve

müteakiben sonraki yıllarda da Tekâfûl (İslami Sigortacılık) kuruluşları kurulmuştur. Her iki finansal sistemlerin kurulmasındaki temel amaç üretmeyi, dayanışmayı, paylaşmayı, güç birliğini teşvik etmek, haksızlığı, fırsatçılığı, faizciliği engellemektir. Bu kurumların kuruluşlarında sonra kısa süreler içinde büyük ilgi görmelerinin en temel nedeni bunlara olan yoğun ihtiyaçtır.

Suudi Arabistan İslamiyet'in doğuş yeri olması sebebiyle gündelik hayatın İslami kurallara uygun olarak yaşanmasına en çok dikkat edilen ülkelerden biridir. Yaklaşık 25 milyon olan ülke nüfusunun %97'si Müslüman'dır²⁷. Ülkedeki İslami bankacılık uygulamaları Pazar payını %64'lere kadar ulaştırmıştır²⁸. Yani hayat tarzının İslamiyet ile etkileşimi açık bir şekilde görülmektedir. Bu etkinlik sadece bankacılık açısından değil sigortacılık açısından da büyük önem arz etmektedir.

Tekâfûl sigorta uygulamalarının Suudi Arabistan'da başlaması 1980'lerde olmuştur. Her ne kadar ilk Tekâfûl şirketi 1979 'da Sudan'da kurulmuş olsa da bir çok İslam alimi İslami sigortacılığın yapısını benimsememiş ve uygun olmadığını düşünmüştür. 1980 yılında Suudi Arabistan krallığı tarafından "Islamic Insurance Co.Ltd" adıyla Suudi Arabistan'ın ilk Tekâfûl şirketi kurulmuştur²⁹. 1985'de Cidde'de toplanan Büyük İslam Alimleri Konseyi (Majma Al-Fiqh) toplantısında alınan kararlarla konvensiyonel sigortacılığın İslam dini açısından haram(yasak) olduğu, Kollektif sigortacılık mantığına dayanan İslami kurallara uygun olan sigortanın Tekâfûl olarak adlandırılması ve İslamiyet'in yaşandığı ülkelerde yerel ekonomide bu sistemin gelişebilmesi için desteklenmesi gerektiği ifade edilmiştir³⁰.

²⁷ Erişim:[http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_Muslim_population], Erişim Tarihi: 31 Mart 2011

²⁸ Arab News,"SAIB launches Islamic banking program" 26 September 2006 ,S:7 Erişim:[<http://archive.arabnews.com/?page=6§ion=0&article=87203&d=26&m=9&y=2006>], Erişim Tarihi: 01 Nisan 2011

²⁹ Erişim:[<http://www.iiic.com.sa/English.htm>], Erişim Tarihi: 31 Mart 2011

³⁰ W. Jean Kwon,, *a.g.m.*, s:60

Günümüzde Suudi Arabistan, Tekâfûl uygulamalarının en yaygın olduğu ülke olmakla beraber Tablo.18’de gösterildiği gibi 2008 sonu itibariyle 2.9 Milyar \$’lık bir toplam prim hacmine ulaşmıştır. Suudi Arabistan’da Tekâfûl sisteminin önümüzdeki on yıl boyunca da yıllık %15 büyüme oranıyla brüt prim kârında 1 milyar dolara ulaşması beklenmektedir³¹.

Suudi Arabistan Bakanlar Kurulu’nca 2010 yılı ilk çeyreği itibariyle 27’si hali hazırda uygulama lisanslı 33 sigorta ve reasürans şirketi onaylanmıştır³². 2006 yılında 42 olan sigorta şirketlerine Mart 2008’e kadar bir geçiş süresi tanınmış bu süre sonunda lisans belgesi olmayan (Suudi Arabistan’da sigortacılık sektöründe faaliyet gösterebilmek için “Suudi Arabistan Para Ajansı” (SAMA)’dan lisans belgesi almak gerekmektedir) ve 2003 tarihli Kooperatif Sigorta Şirketleri Kanunu’na uymayanların pazardan çıkmaları gerekmiştir³³. Kooperatif Sigorta Şirketleri Kanunu 1.Maddeye göre Suudi Arabistan’da faaliyette bulunacak Sigorta şirketlerinin İslami Kurallara uygun davranması gerekmektedir³⁴.

Suudi Arabistan’da Tekâfûl sigorta sisteminin uygulamasında karşılaşılan fırsat ve zorluklar göz önünde bulundurularak başta Müslüman nüfusunun yoğun yaşadığı ülkeler olmak üzere günümüzde dünya genelinde yasal mevzuatın uygun olduğu ülkelerde Tekâfûl sigorta sisteminin uygulamalarına rastlamak mümkündür.

Tablo.19’da gösterildiği gibi Suudi Arabistan’da faaliyette bulunan Tekâfûl (veya Kooperatif) Sigorta şirketlerinin bir kısmı yine bankaların yan

³¹Sohail Jaffer, “Takaful in Saudi Arabia”,*Islamic Finance News*,Vol.3,No:25, 28 July 2006 S.16

³² Forty Sixth Annual Report The Latest Economic Development ,Saudi Arabian Monetary Agency Research and Statistics Department S: 78

Erişim:[http://sama.gov.sa/sites/SAMAEN/ReportsStatistics/ReportsStatisticsLib/5600_R_Annual_EN_2010_11_14.pdf], Erişim Tarihi:01 Nisan 2011

³³ Erişim:[<http://www.saudi-re.com/insurance.php>], Erişim Tarihi: 01 Nisan 2011

³⁴ Cooperative Insurance Companies Control Law,Royal Decree No M/32 31 July 2003 Erişim:[<http://mci.gov.sa/english/moci.aspx?Type=8&PageObjectId=740>], Erişim Tarihi: 01 Nisan 2011

kuruluşları olarak faaliyetlerinde bulunmaktadır. Tawuniya sektörün en büyük sigorta şirketiymiş onu Medgulf ve Bupa Arabia takip etmektedir³⁵.

Tablo.19: Suudi Arabistan'daki Bankalar ve Tekâfûl Şirketleri

<i>Bankalar</i>	<i>Tekâfûl Şirketleri</i>
The National Commercial Bank	Al Ahli Takaful*
The Saudi British Bank	SABB Takaful*
Saudi Investment Bank	The Mediterranean & Gulf Cooperative Insurance & Reinsurance (MedGulf)*
Alinma Bank	AXA Cooperative Insurance Company
Banque Saudi Fransi	Assurance Saudi Fransi(Allians)*
Riyad Bank	Al-Alamiya Co-operative Insurance Company*
Samba Financial Group (Samba)	Gulf General Insurance Company
Saudi Hollandi Bank	Weqaya Takaful and Reinsurance Company
Al Rajhi Bank	Al Rajhi Company For Cooperative Insurance*
Arab National Bank	Ace Arabia Cooperative Insurance Company
Bank AlBilad	Allied Cooperative Insurance Group (ACIG)
Bank Aljazira	Al-Ahlia for Cooperative Insurance
	National Company for Cooperative Insurance (NCCI-Tawuniya)
	Malath Cooperative Insurance&Reinsurance Company
	Arabian Shield Cooperative Insurance
	Saudi IAIC for Cooperative Insurance(SALAMA)
	Saudi Arabian Cooperative Insurance Company (SAICO)
	Gulf Union Cooperative Insurance Company
	Sanad for Cooperative Insurance and Reinsurance(SANAD)
	Trade Union Cooperative Insurance Company
	Al Sagr Company for Cooperative Insurance
	Saudi Indian Company for Cooperative Insurance
	Arabia Insurance Cooperative Company
	Saudi United Cooperative Insurance Company (Wala'a)
	Saudi Re For Cooperative Reinsurance company (Saudi Re)
	Bupe Arabia for Cooperative Insurance
	United Cooperative Assurance (UCA)

Kaynak: Erişim:[<http://www.sama.gov.sa/sites/samaen/Links/Pages/SaudiBanks.aspx>], Erişim Tarihi: 01 Nisan 2011;Forty Sixth Annual Report The Latest Economic Development ,Saudi Arabian Monetary Agency Research and Statistics Department Sf: 80 ; Erişim:[http://sama.gov.sa/sites/SAMAEN/ReportsStatistics/ReportsStatisticsLib/5600_R_Annual_EN_2010_11_14.pdf], Erişim Tarihi: 01 Nisan 2011 * İşaretli Tekâfûl Şirketleri ilgili İslami Bankaların iştirakleridir.

³⁵ Saudi Arabia: Country Analysis Report–In-depth PESTLE Insights Datamonitor (09/2010) S:38 Erişim:[<http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=01591995-0570-45d8-bbf0-15a5c85d5006%40sessionmgr15&vid=1&hid=2>], Erişim Tarihi: 01 Nisan 2011 Ebscohost Veri Tabanı

3.4.2 Malezya

Güneydoğu Asya'nın önemli ülkelerinden biri olan Malezya, Güney Çin Denizi ile iki ana karaya bölünmüş bir devlettir. Doğuda Endonezya, kuzeyinde Tayland ve güneyinde Singapur bulunmaktadır. Bulunduğu coğrafik konum itibariyle deniz ulaşımı ve ticareti Malezya için hayati önem taşımaktadır. Dünyada sigortacılığın doğuşunda da büyük önemi olan deniz ticareti burada da sigortacılık sektörünün gelişmesi açısından büyük önem taşımıştır. Gerek canlarını, gerekse de ticari mallarını korumak isteyen kişilerin sigorta ihtiyaçları bu sektörün büyümesi açısından önemli bir fırsat olmuştur.

Malezya'nın nüfusu 2010 itibariyle 29 Milyona yaklaşmıştır³⁶. Bu nüfusun yaklaşık %60'ı Müslüman, % 20'si Budist, %10'u Hristiyan ve geri kalan kısmı Hindu ve diğer yerel dinlere bağlıdır³⁷. Malezya Anayasası'na İslamiyet devletin resmi dini olarak kabul edilmiş ancak diğer dinlerinde serbestçe yaşanabileceği ifade edilmiştir³⁸. Müslümanların nüfustaki bu yoğunluğu her alanda kendini göstermekte özellikle ticari faaliyetleri de İslami kurallar esas alınarak düzenlenmektedir.

17.yüzyılda İngilizlerin yönetiminde olan topraklardaki kaynakların daha etkili kullanılması amacıyla komşu ülkelerden ithal ettiği işçiler bugünkü etnik yapının oluşmasına neden olmuşlardır³⁹. Özellikle Çin ve Hint Kökenli işçiler İngilizlerin yönetimindeki madenlerde kalay ve kauçuk üretiminde çalıştırılmışlardır⁴⁰.

³⁶ Erişim:[<http://www.statistics.gov.my/portal/clockpopulation/index.php>], Erişim Tarihi: 18 Mart 2011

³⁷ Erişim:[<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/my.html>],

Erişim Tarihi: 18 Mart 2011

³⁸ Erişim:[<http://confinder.richmond.edu/admin/docs/malaysia.pdf>], Erişim Tarihi : 18 Mart 2011

³⁹İsmail Yalçın,*Malezya'da İslam Hukuku Uygulamaları: Yeni Gelişmeler ve Problemler (1981-2003)*, (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi), İstanbul , 2004,S:8

⁴⁰Moshe Yegar, *Islam and Islamic Institutions in British Malaya: Policies and Implementation*, 1979, Kudus: *The Magnes Yayınları*,S: 15; Shaharil Talib ve Bşk. İktisadi Hayat: Dalgalara Hükmetmekten Toprağı İşlemeye, 2000 İstanbul: *Yıldız Matbaacılık*, S. 110; Mohammad Hashim Kamali, *Islamic Law in Malaysia: Issues and Developments*", 2000 Malezya: *Ilmiah Publishers*, , s. 4

Malezya, 1957'de bağımsızlığını kazandığında milliyetçi duygularla kendi sigorta şirketlerini kurmak ve işletmek istemişler ancak ihtiyaç duyulan sermaye ve deneyim olmadığından başaramamıştır⁴¹. Malezya Güneydoğu Asya ülkeleri arasında kalkınmışlık ve ekonomik büyüklük verileri açısından önde gelen ülkelerden biridir. Bu büyüklükte şüphesiz 1960'larda yapılan ekonomik programların önemi büyüktür. Malezya'nın 1969'da uygulamaya koyduğu Yeni Ekonomik Plan (New Economic Plan) ile ekonomik faaliyetlere hız verilmesinin sağlanması amaçlanmıştır⁴². Bu ekonomik programlar ile ülke yeni bir ekonomik yapılanmaya girmiş ve üretim kapasitesi, doğal kaynakları vb. üretim faktörlerini daha etkili kullanmaya başlamıştır.

Malezya'da 1963'e kadar sigorta uygulamalarını düzenleyen özel bir mevzuat yoktu. Sigortacılık Mevzuatı hazırlanırken İngiltere'den büyük ölçüde etkilendirilmiştir. Malezya'da sigortacılık sistemi İngiltere Sistemi esas alınarak şekillendirilmesinde o zamanlar sömürgesi olmasının etkisi vardır. Mevcut sigorta kanunların İngiltere'nin 1909 yılındaki mevzuatına göre şekillendirilmiştir⁴³.

1972'de Malezya İslami İşler Konseyi'nin Ulusal Fetva Komitesi Konvensiyonel Hayat Sigortası uygulamalarının İslami açıdan uygun olmadığını ilan etmesini takiben 1985'de İslam Konferansı Örgütü Konvensiyonel sigortacılığın bütün uygulamalarının İslami Prensiplere uygun olmadığını ilan etti⁴⁴. Bu durum Tekâfûl uygulamalarının gerekliliğini artırmış ve daha geniş bir kabul görmesinde etkili olmuştur.

⁴¹Yon Bahiah Wan Aris, Takaful-An Option to Conventional Insurance : A Malaysian Model, ICMIF Articles, (2004) S: 4

Erişim:[http://www.takaful.coop/doc_store/takaful/an%20option%20to%20conventional%20insurance.pdf], Erişim Tarihi: 18 Mart 2011

⁴² Robert Stephen Milne ve Bşk., *Politics and Government in Malaysia*, Singapur Times Books International, 1978 S:321

⁴³ Mohammad .Ma'sum Billah, *Islamic and Modern Insurance*, Selangor, İlmiah Publishers 2003

⁴⁴Yon Bahiah Wan a.g.m. S: 4

Erişim:[http://www.takaful.coop/doc_store/takaful/an%20option%20to%20conventional%20insurance.pdf], Erişim Tarihi: 18 Mart 2011

1982’de Malezya Hükümeti İslami Sigortacılığın kurulması yönünde çalışmalar yapmak üzere İslam Bankası Ulusal Yönetim Komitesinin tavsiyesi ile bir çalışma gurubu kurdurdu. Bu çalışma gurubu İslami Sigortacılığın gerekliliği hakkında Malezya Hükümetine bir rapor sundu⁴⁵. Bir nevi eylem planı şeklin de hazırlanan bu rapor ülkede hızla büyüyecek olan Tekâfûl sektörünün ilk adımıydı.

1984 yılında Malezya Takaful Sigortacılık Kanunu’nun hazırlanmasından sonra 1985 yılında Malezya’daki ilk Tekâfûl şirketi olan “Syarikat Takaful Malaysia”(Takaful Malaysia) faaliyete geçmiştir⁴⁶. Kasım 1984’te kurulmuş ancak sigorta şirketi gibi çalışmaya Ağustos 1985’de başlamış olan bu şirketin ödenmiş sermayesinin %51’i Bank İslamic Malaysia Berhad Holdings(BIMB)’a geri kalan %49’u ise Malezya’nın çeşitli resmi dini kuruluş ve vakıflarına aitti⁴⁷. Günümüzde BIMB, “Takaful Malaysia”nın %65.22 ile en büyük hissedarı ve Malezya’nın ilk İslami Bankası olan Bank İslam Malaysia Berhad’ın %51 iştirakidir⁴⁸. Yine benzer şekilde Malezya’nın önemli finansal kuruluşlarından Maybank Grup “Mahbank İslamic Bhd” nin %100 sahibi, Pak-Kuwait Takaful Co.Ltd.’in %32.5 iştiraki ve Etiqa Takaful’un %100 sahibidir⁴⁹. HSBC grubu da 11 Ağustos 2006’dan itibaren %49 ortağı olduğu HSBC Amanah Takaful ile uluslar arası tecrübesiyle Tekâfûl sektöründe hizmet vermeye başlamıştır⁵⁰.

Tekâfûl şirketleri ve İslami Bankaların Malezya’daki ortaklık yapıları Tablo.20’de gösterilmiştir. Malezya’da da ülkemizdeki sigorta şirketlerinin

⁴⁵ Mortuza Ali K.M, Introduction to Islamic Insurance ICMIF Articles, S:68

Erişim: [http://www.takaful.coop/doc_store/takaful/Introduction%20To%20Islamic%20Insurance.pdf],

Erişim Tarihi: 19 Mart 2011

⁴⁶ Görkem Kavçak,, a.g.e. S:75

⁴⁷ Mortuza Ali K.M, a.g.m., S:68

Erişim: [http://www.takaful.coop/doc_store/takaful/Introduction%20To%20Islamic%20Insurance.pdf],

Erişim Tarihi: 19 Mart 2011

⁴⁸ Erişim: [<http://www.takaful-malaysia.com.my/corporate/aboutus/Pages/companybg.aspx>], Erişim Tarihi : 25 Mart 2011

⁴⁹ Erişim: [<http://www.maybank.com/corporate-profile/group-corporate-structure>], Erişim Tarihi: 25 Mart 2011

⁵⁰ Erişim: [<http://www.takaful.hsbcamanah.com.my/1/2/myht/corporate-information/about-us>], Erişim Tarihi: 25 Mart 2011

bankalar iştirakiyle kurulmasına çok benzer bir yapı söz konusudur. Özellikle İslami yatırım koşullarını bilen İslami bankalar Tekâfûl şirketlerinin kurulması ve etkili bir şekilde işletilmesinde öncü olmuşlar ve başarıları ile yabancı firmalara bile örnek olarak bu sektörde yatırım yapmalarına ön ayak olmuşlardır.

Daha sonraları Malezya'nın ikinci Tekâfûl Sigorta Şirketi 1994'te, üçüncü ve dördüncü şirketleri ise 2003'te faaliyete geçmiştir⁵¹. Malezya Tekâfûl şirketleri başta Suudi Arabistan ve Sri Lanka'yla olan işbirliklerinin yanı sıra özellikle de, Avustralya, Lübnan, Bangladeş, Cezayir, ve bir çok Asya ülkesine Tekâfûl Sigortacılık sistemi hakkında teknik destek sağlamıştır⁵².

İslami yatırım piyasalarında önemli gelişmeler son yıllarda gözlemlenmektedir. Gerek Müslüman nüfusun fazla olduğu ülkelerdeki kişilerin talepleri, gerekse de İslami finans sistemindeki çeşitli çalışmalarla daha önemli hale gelmiştir. Malezya'nın bu sistemin gelişmesine verdiği destek de önemlidir. Malezya'nın merkez bankası olan Bank Negara Malaysia düzenli olarak şeriat komisyonundan yatırımlar için bilgi almaktadır. Yine Kuala Lumpur Menkul Kıymetler borsasında İslami kurallara uygun yatırım yapılabilecek 500 kadar firma bulunmaktadır⁵³. Malezya sigortacılıkta olduğu gibi finansal işlemlerin her aşamasında İslami kuralları pek çok ülkeye göre daha fazla önemsemekte ve uygulamaktadır.

Malezya hükümeti de Tekâfûl Sigorta sisteminin gelişmesini desteklemektedir. Bu amaçla da 2007-2016 yılları arasında on yıllık bir vergi muafiyeti uygulanacağını belirtmiştir⁵⁴. Bu vergi avantajı uygulamasının en

⁵¹ Zuriah Abdul Rahman ve Bşk., "Family Takaful: It's Role In Social Economic Development And As A Savings And Investment Instrument In Malaysia-An Extension" *Jurnal Syariah* 2008 Jil. 16, bil1 s:92

Erişim: [<http://www.kantakji.com/fiqh/Files/Insurance/n109.pdf>], Erişim Tarihi: 25 Mart 2011

⁵² M.F Yusof, An overview of the Takaful Industry, (2001) New Horizon, No.107 March, S:9-11

Erişim: [http://www.financeinislam.com/article/1_37/1/474], Erişim Tarihi: 25 Mart 2011

⁵³ W. Jean Kwon, a.g.m. ,s:76

⁵⁴ Mohammad Mansoor Khan ve Bşk., "Islamic Banking and Finance: on its way to globalization", *Managerial Finance*, (2008) Vol.34 No.10 S:719

büyük amacı Tekâfûl sigorta sistemi ile tanışmamış kişilerin özendirilerek bu sisteme yönlendirilmesi ve böylece elde edilen fonların ticari faaliyetlere aktarılması ülkenin ekonomik kalkınmasında faydalı olmasını sağlamaktır. Bu uygulamanın gayet başarılı olduğu gözlemlenmektedir.

Dünya genelinde pek çok ülkede çok sayıda sigorta şirketi Tekâfûl sigortacılığı yapmaktadır. Malezya ve Orta Doğu en büyük pazar payına sahiptir⁵⁵. Bu bölgede özellikle denizciliğin sigortacılığa etkisi çok önemli düzeydedir. Ülkenin coğrafi konumu, kayalık yapı ve okyanustan gelen fırtına, rüzgar vb. unsurlar özellikle deniz ticaretinin geliştiği bölgede deniz sigortalarının gelişmesinde büyük önem göstermiştir.

Malezya’da hali hazırda hem konvensiyonel sigortacılık hem de Tekâfûl sigortacılığı yapılmaktadır. Malezya’da 2009 yılı itibariyle tamamı 39 sigorta şirketi ve 7 reasürans şirketi faaliyet göstermektedir⁵⁶. Bu sigorta şirketlerinin 9 tanesi hayat, 23 tanesi hayat-dışı ve 7 tanesi ise hayat ve hayat-dışı sigorta şirkettir. Bu şirketler 80.078 adet hayat sigortası acentesi ve 35.930 adet hayat-dışı sigorta acentesi ile hizmet vermektedir⁵⁷. Malezya sigorta sektörü 2009 yılı itibariyle 20.073 Sigortacı, 1.289 Broker, 1.885 Ekspertiz istihdam etmektedir⁵⁸.

Tablo.20’de Malezya’da faaliyette bulunan İslami bankalar ve Tekâfûl şirketleri gösterilmiştir. Tüm dünyada bankaların büyük oranda iştirakleri olan ortak pazarlarda ortak müşterileri olan sigortacılık Malezya’da katılım bankalarının iştirakleri olan Tekâfûl şirketleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkede faaliyette bulunan 17 İslami bankanın iştiraki olan 10 tane Tekâfûl şirketi bulunmaktadır.

⁵⁵Umar Syedve Farooq Bşk.,”An Analytical Study of the Potential of Takaful Companies”, *European Journal Of Economics*,(2010) Issue 20 S:72

⁵⁶Erişim:[<http://www.bnm.gov.my/files/publication/dgi/en/2009/1.2.pdf>], Erişim Tarihi : 18 Mart 2011

⁵⁷Erişim:[<http://www.bnm.gov.my/files/publication/dgi/en/2009/1.1.pdf>], Erişim Tarihi: 18 Mart 2011

⁵⁸Erişim:[<http://www.bnm.gov.my/files/publication/dgi/en/2009/1.1.pdf>], Erişim Tarihi: 18 Mart 2011

Tablo:20 Malezya'daki İslami Bankalar ve Tekâfûl Şirketleri

<i>İslami Bankalar</i>	<i>Tekâfûl Şirketleri</i>
Affin Islamic Bank Berhad	Prudential BSN Taakaful Berhad
Al Rajhi Banking & Investment Corporation (Malaysia) Berhad	MAA Takaful Berhad
Alliance Islamic Bank Berhad	AIA AFG Takaful Bhd.*
AmIslamic Bank Berhad	Takaful Ikhlas Sdn.Bhd.
Asian Finance Bank Berhad	
Bank Islam Malaysia Berhad	Syarikat Takaful Malaysia Berhad*
Bank Muamalat Malaysia Berhad	
CIMB Islamic Bank Berhad	CIMB Aviva Takaful Berhad*
EONCAP Islamic Bank Berhad	
Hong Leong Islamic Bank Berhad	Hong Leong Tokio Marine Takaful Berhad*
HSBC Amanah Malaysia Berhad	HSBC Amanah Takaful (Malaysia) Sdn.Bhd.*
Kuwait Finance House (Malaysia) Berhad	
Maybank Islamic Berhad	Etiqa Takaful Berhad*
RHB Islamic Bank Berhad	
Standard Chartered Saadiq Berhad	
Public Islamic Bank Berhad	
OCBC Al-Amin Bank Berhad	Great Eastern Takaful Snd Bhd*

Kaynak: Erişim: [http://www.mifc.com/index.php?ch=menu_know_ibt_ib&pg=menu_know_ibt_ib_list] Erişim: [<http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=13&cat=insurance&type=TKF&fund=0&cu=0>], Erişim Tarihi : 28 Mart 2011 * İşaretli Tekâfûl Şirketleri ilgili İslami Bankaların iştirakleridir.

4.KATILIM BANKACILIĞI

Finans sistemimizin önemli bir kesimini ifade eden katılım bankacılığı 2005 yılı itibariyle literatürümüze girmiş daha önceleri “Özel Finans Kurumları” olarak bilinen, faizsiz bankacılık ilkeleri ile çalışan finansal kurumları oluşturmaktadır. Faizsiz finans kuruluşları özellikle faiz’in İslam dinince yasak olmasından dolayı başta faiz hassasiyeti taşıyan kişiler olmak üzere önemli bir kesime hizmet sunmaktadır.

Ülkemizde ve Dünya geneline Müslüman nüfusunun yoğun yaşadığı yerlerde yıllar boyunca finansal sistemin dini inanışlarına uygun bir hali büyük bir ihtiyaç olmuştur. İslami yasaklardan kaynaklanan kaygılar dini emirleri önemseyen kişiler tarafından bankacılık hizmetlerinden kaçınılmasını beraberinde getirmiştir. Gelişen piyasa şartları ile artık uluslararası ticaret inanılmaz boyutlara ulaşmış bu şartlar altında bankalardan hizmet almadan başarılı olmak -hatta uzun vadede ayakta kalabilmek- mümkün olmayacak hale gelmiştir.

Katılım Bankaları, bu ihtiyacın karşılanması amacıyla kurulmuş ticari bankalara benzer şekilde fon toplayıp, bu fonları İslami kurallara uygun yatırım araçlarında ve gerçek ticari işlemlerde değerlendirerek elde edilen kârı, başta kararlaştırılan kâr paylaşım oranları ile müşterilerine dağıtan kuruluşlardır. Bu kuruluşlar hem ciddi boyutlarda ekonomik değerleri ülke ekonomisine kazandırmaları, hem de dini hassasiyetlerinden dolayı bankalardan kredi kullanmayarak çeşitli yatırımları yapmaktan kaçınan kişilere kolaylık sağlamaktadır.

Katılım bankaları değişen piyasa koşullarında müşterilerine en uygun ürün ve hizmetleri sunabilmek için kendilerini sürekli geliştirmiş, pazar paylarını da buna paralel olarak hızla artırmışlardır. Günümüzde kredi

kartından kiralık kasaya, çek'ten teminat mektubuna ticari bankaların sunmuş olduğu hemen hemen bütün bankacılık hizmetleri müşterilerine sunulmaktadır. Geniş bir ürün yelpazesi ile hizmet sunmaları çapraz satış imkânlarını da beraberinde getirmekte böylelikle müşterilerinin bütün bankacılık hizmetlerine talip olabilmektedirler. Bu ürün çeşitlendirmeleri ve rekabet edebilirlik son yıllarda daha da gözle görülür bir hal almış, katılım bankaları yaptıkları şubeleşme atılımları ile ülke çapında yaygın bir şube ağına ve önemli istihdam rakamlarına ulaşmışlardır.

4.1.Katılım Bankacılığı'nın Tanımı

Katılım Bankacılığı, müşterilerinin finansal ihtiyaçlarını faizsiz ürünlerle karşılamaya çalışan, müşterilerinden topladığı mevduatı reel sektörün ticari ihtiyaçlarının temininde İslami kurallara uygun olarak kullanan, bunun karşılığında vergi, istihdam ve ülke ekonomisine kâr sağlayan kuruluşlardır. Temel mantık olarak faizsiz bankacılık hizmeti almak isteyen kişilere finansal hizmetler sunmakta olan kuruluşlardır.

Geleneksel bankacılık kavramının temeli olan faiz ortaya çıktığı andan itibaren hem dinler, hem de aydınlar tarafından eleştirilmiştir¹. Faiz günümüze kadar insanlık tarihinde sürekli vicdani rahatsızlık doğurmuş bir kavramdır. Bu nedenden ki faiz sadece İslamiyet tarafından değil diğer dinler tarafından da yasaklanmıştır. Faizsiz bankacılık başta İslamiyet'in yoğun yaşandığı Arap ülkeleri olmak üzere güneydoğu Asya ülkeleri ile birlikte Avrupa ülkelerinde de gelişme göstermiştir. Dünya genelinde "Islamic Banking" ya da "Free-Interest Banking" olarak adlandırılan faiz hassasiyetli bankalar ülkemizde "Kâr/Zarar'a katılma" prensiplerinden hareketle Katılım Bankaları olarak adlandırılmaktadırlar. Ülkemizde faizsiz bankacılık "Katılım Bankaları"nın

¹ Wayne Visser ve Bşk., A Short Review of the Historical Critique of Usury, Erişim:[<http://www.che.ac.uk/publications/usury.htm>], Erişim Tarihi: 08 Nisan 2011

doğuşundan yaklaşık 20 yıl önce “Özel Finans Kurumları” adı ile başlamış, daha sonra 5411 sayılı “Bankacılık Kanunu” ile bu adı almışlardır².

Katılım bankaları, aynı sektörde hizmet rekabeti ettiği günümüz ticari bankalarından birçok yönüyle farklılıklara sahiptir. Bu farklılıkların başlıcaları şunlardır³;

1. Katılım bankalarının İslami prensiplere sıkı sıkıya bağlı oluşları,
2. Katılım bankalarının parayı bir meta olarak değil, bir mübadele aracı ve değer ölçüsü olarak kabul etmeleri,
3. Faiz yerine kâr ortaklığı prensibini kabul etmeleri,
4. Üretim alanına geçerek kâr elde etmeye çalışmaları,
5. Ekonomik kalkınmayı, Sosyal Kalkınmaya bağlı kılmaları.

Tüm bu özellikler Katılım Bankacılığının ülkemizde kısa sürede benimsenmesine ve kısa sürede finansal sistemimizde önemli bir finansal oyuncu haline gelmesine sebebiyet vermiştir. Katılım bankacılığı sistemi finansal sistemimiz için önemli bir tamamlayıcı unsur olmuş, finansal sistemimize aktarılmayan önemli miktarlarda kaynakların aktarılarak reel ticari işlemlerle ülke ekonomisine katkı sağlanmıştır.

Katılım bankaları, hümanist yaklaşımları nedeniyle sadece dini kaygılar nedeniyle değil, dostane ilişkiler sayesinde de kısa sürede benimsenmiş ve yurtdışı uygulamaları da örnek alarak kısa sürede büyüme göstermiştir.

² 19/10/2005 tarihinde kabul edilen 5411 sayılı Bankacılık Kanunu 01/11/2005 tarihli resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Erişim:[<http://www.resmigazete.gov.tr/>], Erişim Tarihi: 08 Nisan 2011

³İsmail Özsoy, Türkiye’de Katılım Bankacılığı ,Türkiye Katılım Bankaları Birliği Eğitim Notları S: 15

4.2 Katılım Bankacılığının Tarihsel Gelişim Süreci

Katılım Bankacılığı 2005 yılı sonu itibariyle ülkemizde bankacılık Kanunu'ndaki düzenleme ile yürürlüğe girmiş çok yeni bir kavram olmakla beraber kavramın tam anlaşılabilmesi amacıyla tarihsel arka planını açıklamak gerekmektedir. Katılım bankacılığı, faizsiz bankacılık olarak da adlandırılmaktadır. Faiz, insanlık tarihi boyunca insanı ve sosyal hayatı yıkıma sürükleyen haksız kazançlar süreci olarak görülmüş olup bankacılığın doğması ile yasal bir yapıya kavuşmuştur. Toplumsal hayatı düzenlemeye çalışan çeşitli dinler tarafından faizin yasaklanmasının en temel sebeplerinden biri huzur ortamını sağlamaktır. Bankacılık tarihi kadar eski bir tarihe sahip olan faizsiz bankacılık uygulamaları çok eskilere dayanmaktadır

Faizsiz bankacılığın geçmişi M.Ö. 2123-2081 yılları arasında Babil'de hüküm süren Hammurabi'ye kadar uzanmaktadır. Ünlü Hammurabi Kanunları'nın 100-107. bölümleri ikraz (borçlanma) işlerinin nasıl düzenleneceğini gösterirken, özellikle faizsiz yatırımın tarihte ilk örneği olarak ortaya çıkmaktadır⁴. Faiz'in yasaklanması yardımlaşma, dayanışma üzerine yeni sistemlerin kurulmasına ve böylece çeşitli finansal ve toplumsal ihtiyaçların karşılanmasına sebep olmuştur. Geçen yaklaşık 4000 yıllık süre içerisinde çeşitli medeniyetler ve dinlerde faizli işlemlerle ilgili çok farklı uygulamalar olmakla beraber günümüzde uygulanan faizsiz bankacılığın fikri temelleri 1940'lı yıllarda atılmıştır.

1900'lü yıllarda klasik bankaların pazar paylarını genişleterek İslam dünyasına da girip faaliyetlerde bulunmaları üzerine önceleri İslam âlimleri halkın ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir alternatif kuruluş teklif etmek yerine mevcut bankalarla muamele yapmanın uygun olup olmadığını tartıştılar. Bir kısmının “Faiz haramdır. Bu bankalarla işlem yapılmaz” dediği sisteme bir

⁴ Erişim:[http://www.kuveytturk.com.tr/tr/Hakkimizda_FaizsizBankacilik.aspx], Erişim Tarihi: 08 Nisan 2011

kısım âlim ise zaruret istisnasından hareketle cevaz vermişlerdir⁵. Bu kararsızlık durumu özellikle ticari faaliyetleri nedeniyle bankalarla çalışması gerekli olan tüccarların ve birikimlerini bankalarda güvenle saklamak isteyen tasarruf sahiplerinin zor durumda kalmasına sebep olmuştur.

İnsanları faizli sistem bankalarından kurtararak İslam dininin uygun gördüğü alanlarda ve faizsiz bir şekilde çalışan banka kurma çabaları günümüzden yaklaşık 50 yıl öncesine dayanmaktadır. Ortaklığa dayalı ilk faizsiz banka 1963 yılında Mısır'ın Mit-Gamr kasabasında kırsal kesimdeki üreticileri aracı ve tefecilerden kurtarmak amacı ile Ahmed en- Naccar tarafından kurulmuştur⁶. Prof. Neccar'ın 1963-66 yılları arasında kurup denediği faizsiz banka modeli ilk alternatif denemedir⁷. 1974 yılında Cidde'de kurulup, 1975 yılında faaliyete geçen ve halen faaliyetini devam ettiren İslam Kalkınma Bankası, yaşayan faizsiz bankaların ilkidir⁸.

Daha sonraları geniş İslam coğrafyasında pek çok kişi ve kurum tarafından faizsiz bankacılık sisteminin geliştirilmesi yönünde çaba gösterilmiş, çeşitli uygulama farklılıklarıyla dünya genelinde önemli bir sistem oluşturulmuştur.

Ülkemizde Katılım Bankacılığı olarak bilinen fakat dünyanın farklı yerlerinde farklı adlarla adlandırılan bu sistem öncelikli olarak Müslüman nüfusun yoğun yaşadığı Arap ülkeleri başta olmak üzere, Endonezya, Malezya gibi Güney Doğu Asya ülkelerinin yanı sıra Müslüman nüfusa sahip Amerika, İngiltere gibi ülkelerde de uygulanmaktadır.

⁵M.Ahmet ez- Zerka ve Bşk. İslam Düşüncesinde Ekonomi, Banka ve Sigorta, (Çev. Hayreddin KARAMAN), 2009, İstanbul, İz Yayıncılık S:26

⁶Emel İftar, *Katılım Bankacılığı Tarihi*, (Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Projesi), Ocak 2009 s.64

⁷M.Ahmet ez- Zerka ve Bşk. *a.g.e.*, s:26

⁸M.Ahmet ez- Zerka ve Bşk. *a.g.e.*, s:26

4.3 Türkiye’deki Katılım Bankaları

Ülkemizde kâr ortaklığı ile ilgili ilk uygulamalara 1975’li yıllarda rastlanmaktadır. O dönem ciddi döviz ihtiyacı bulunan Türkiye çeşitli yollarla özellikle yurtdışındaki vatandaşlarımızın yabancı bankalarda bulunan birikimlerini ülke ekonomisine kazandırmak için çeşitli yollar denemiş, bunların en etkili ve verimlilerinden biri ise Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası(DESİYAB)’ın kurulması olmuştur. DESİYAB 39. Hükümet döneminde 11 Kasım 1975 tarihinde 13 sayılı Kanun Hükmünde kararname ile “Türkiye’nin süratle ve yurt sathında yaygın sanayileşmesi” amacıyla kurulmuştur⁹. Ancak kuruluşundan kısa bir süre sonra tasfiye edilmiştir. DESİYAB’ın tasfiyesinde özellikle yurtdışında çalışan işçilerimizin daha önce kârdan pay alacakları düşüncesiyle dışlerinden tırnaklarından artırdıkları 3-4 milyar Marklık tasarrufları aktararak ortak oldukları Türkiye’deki bazı kötü niyetli yatırımcıların yeni yatırımlar için gurbetçilerimizin gözünü korkutmuş olmalarının payı büyüktür¹⁰.

1980’li yılların başlarında ülkemizde kayıt dışı ekonominin finansal sisteme kazandırılması için çalışmalar yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda ayrıca Arap ülkelerinin yönettikleri büyük fonların Türkiye’de kârdan pay verilmesi ve Petro-Dolarlarının Türkiye’ye yoğun bir şekilde gelebileceği düşüncesiyle bir takım çalışmalar yapılarak, ülkemizde faizsiz bankacılığın önü açılmıştır¹¹.

Ülkemizde Katılım Bankaları, ilk olarak ‘Özel Finans Kurumları’ adıyla, Bakanlar Kurulunun 16.12.1983 tarih ve 83/7506 sayılı Kararname’sine dayanılarak kurulmuşlardır¹². Uzun yıllar Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı ve Başbakan Yardımcılığı

⁹ Milli Gazete 16/12/2006 Erişim:[http://www.necmettinerbakan.org/icerik.asp?id=27&cat_id=356], Erişim Tarihi: 08 Nisan 2011

¹⁰ Osman Şıklar, Bir Ara Rejim Bürokratının Anıları, İmge Kitabevi, Ankara, 2010, S:160-162

¹¹ Osman Şıklar, a.g.e, S:210

¹² Ekrem Şahin, *Türkiye’de Düünden Bugüne Katılım Bankaları*, (Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2007 Sf:60

yapmış olan Ekrem Pakdemirli Özel Finans Kuruluşları'nın kurulma sürecini şöyle anlatmaktadır¹³; “Rahmetli Özal’la 1964 yılında İngiltere’de tanıştık. O zaman Keban Barajı’nın finansmanı için gidip gelmekteydi. Küçük kardeşiyle beraber bir apartmanı paylaşıyor idik, oradan tanışmamız oldu. Ve hep konuşmalarımızda bu ülkede, yani Türkiye’de, inanç saikiyle ekonomiye kazandırılmamış olan fonların varlığını ve bu fonların da bayağı büyük meblağa ulaştığını tartışırdık. Bunları nasıl ekonomiye kazandırırız diye fikir jimnastiğinde bulunurduk. Sonra öyle oldu ki Rahmetli Özal üst yönetimde sözü geçen bir noktaya geldiğinde o günlerin tartışmalarının kafamızda bırakmış olduğu izler, tortular çerçevesinde de yine bu fonları nasıl ekonomiye kazandırabiliriz düşüncesiyle bazı düzenlemeler yapma durumunda olduk. 1980’de mesela kâr ortaklığı senetlerini çıkarabilme imkânını getirdik bankalara. Baktık ki bu bir miktar revaç buldu, ondan sonra ne yapabiliriz, daha önce işte İngiltere’de beraber olduğumuz dönemlerde incelediğimiz müesseselerden esinlenerek, Türkiye’de de faiz değil, onun yerine kâr-zarar paylaşımı üzerine müesseseler kurabileceğimizi, bunların da finans çevrelerinde özel bir yeri olabileceğini düşündük ve adına da özel finans kurumu dedik. Yani aslında özelliği finans pencerelerinden birkaçını kullanması, diğerlerini kullanmaması; ama Bankalar Kanunu buna müsaade etmiyor idi veya en azından Bankalar Kanunu’nda buna bir çıkış yolu yok idi. Bir kararname ile bu işi düzenleyebileceğimizi düşünüyor idik. 1983’te de iktidar olunca Anavatan Partisi tek başına, bu düşüncelerini hayata geçirebildi. Özel finans kurumları, bildiğimiz gibi, bankaların aksine mevduata sabit bir gelir, yani faiz vermeyen, değişken bir kâr payı(veya zararı da tabi ihtiva ediyor) veren kurumlardır. Onun için bu kurumlara özel finans kurumu dedik. O isim de tuttu, yani kararnamedeki isim de tuttu. “

Ülkemizde 1985’te faaliyete geçen ilk katılım bankaları (o zamanki adıyla Özel Finans Kurumları) Albaraka Türk ve Faisal Finans olmuştur.

¹³Ekrem Pakdemirli, Türkiye’de Faizsiz Finans Kurumlarının Kuruluş Serüveni, Türkiye’de Özel Finans Kurumları Teori ve Uygulama, Albaraka Türk Yayınları:17, İstanbul, 2000 s:19-22.

1989'da Kuveyt Türk, 1990'da da Anadolu Finans kurulmuştur. 1995'te sisteme giren İhlas Finans sistemin özüne uygun düşmeyen uygulamalar nedeniyle 2001'de tasfiye edilmiştir. 1996'da Asya Finans kurulmuştur. Faisal Finans'ın el değiştirmesiyle Family Finans adını alan kurum Anadolu Finans ile birleşerek bugünkü Türkiye Finans haline gelmiştir¹⁴.

Özel Finans Kurumları 2005 yılına kadar faaliyetlerini hep bu isimle devam ettirmiş, 2005 yılında 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'ndaki değişiklik ile son isimlerini (Katılım Bankası) almış böylece dünyaca bilinen, kolay tanımlanabilir bir statüye kavuşmuşlardır. Kâr veya Zarara müşterinin katılımından dolayı bu ismi almasıyla birlikte hem yurt içi hem de yurtdışı piyasalarda özellikle bankacılık işlemleri yaptığı kolay anlaşılır bir hal almıştır. Örneğin daha önceleri yurt dışına verilen teminat mektuplarında muhatap bir banka olarak algılanamayınca özel finans kuruluşları müşterileri bazı zorluklarla karşılaşabiliyor, dolayısıyla bu kuruluşlarla çalışmalar tercih edilmiyordu.

Yine 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu Geçici 18. Madde ile daha önce Özel finans Kurumları'nın kendi aralarında oluşturdukları ve müşterilerine 50.000 TL'lik güvence sağlayan Güvence Fonu da Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF)'ye devredilmiştir. Yani artık Katılım Bankası müşterileri de 50.000 TL'ye kadar TMSF güvencesine diğer ticari bankaların müşterileri gibi sahip olmuşlardır.

Şu anda ülkemizde faaliyette bulunan Al Baraka Türk Katılım Bankası, Asya Katılım Bankası, Kuveyt Türk Katılım Bankası ve Türkiye Finans Katılım Bankası; yüzlerce şube, binlerce çalışan ve çok gelişmiş bankacılık ürünleri ile geniş bir müşteri kitlesine en iyi faizsiz bankacılık hizmetlerini sunmaya çalışmaktadırlar.

¹⁴ İsmail Özsoy, *a.g.e.*, s: 16

Katılım bankaları, Özel Finans Kurumları olarak kurulmaya başladıkları 1985 yılından itibaren hem şube sayıları, hem bankacılık ürünlerindeki gelişmelerden dolayı pazar paylarını sürekli büyütme eğiliminde olmuşlardır. İhlas Finans Kurumu'nun 2001 yılında tasfiye sürecine girmesi ile kan kaybeden sektör daha sonraki yıllarda sürekli iyileştirmeler ile ve 2006 yılında dahil olduğu TMSF güvencesi ile büyümesini sürekli kılmış ve pazar payını artırarak finansal sistemimizde önemli bir konuma gelmiştir.

Tablo.21'de Katılım Bankaları'nın 2010 yılsonu itibariyle kısa bir finansal özeti verilmiştir. Bu verilere göre katılım bankalarının kullandıkları fonlar neredeyse toplanan fonların tamamını oluşturmaktadır. Katılım bankaları yönetmelikleri gereği kullandıkları fonları gerçek ticaret işlemlerine konu olduğundan ekonomik kalkınma açısından da önemi dikkate değer boyuttadır. Yaklaşık 13.000 Personel ve 600 Şube ile katılım bankaları geniş bir coğrafyada, geniş bir potansiyel müşteri kitlesine ulaşmaktadır.

Tablo.21:Katılım Bankalarının Başlıca Finansal Rakamları (Bin TL,%) (Aralık 2010)

FİNANSAL BAŞLIKLAR		ALBARAKA TÜRK	BANK ASYA	KUVEYT TÜRK	TÜRKİYE FİNANS	GENEL TOPLAM
TOPLANAN FONLAR	TP	4.358.934	7.662.288	4.496.126	5.712.662	22.230.010
	YP	2.522.656	3.504.294	2.885.347	2.685.234	11.597.531
	TOPLAM	6.881.590	11.166.582	7.381.473	8.397.896	33.827.541
KULLANDIRILAN FONLAR		6.269.485	10.916.732	6.984.989	7.913.437	32.084.643
TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR (NET)		27.330	143.535	70.299	86.183	327.347
TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR (BRÜT) / KULLANDIRILAN FONLAR		3,0%	4,1%	3,4%	3,1%	3,5%
TOPLAM AKTİF		8.406.301	14.513.419	9.727.117	10.691.860	43.338.697
ÖZ VARLIK		852.635	1.941.667	1.256.685	1.406.096	5.457.083
NET KÂR		134.379	259.962	159.648	205.529	759.518
PERSONEL SAYISI		2.175	4.266	2.850	3.403	12.694
ŞUBE SAYISI		109	175	141	182	607

Kaynak: Erişim:[<http://www.tkbb.org/>] , Erişim Tarihi : 14 Nisan 2011 Türkiye Katılım Bankaları Birliği

Katılım bankalarının 10 yıllık aktiflerindeki değişimler Tablo.22’de gösterilmiştir. Tablo.22’de gösterildiği gibi 10 yılda yaklaşık 10 kat aktif büyüme rakamına ulaşmışlardır. Yıllık ortalama büyüme oranı %35’ler seviyesinde gerçekleşmiştir. 2001 krizinin sarılan yarları ve 2005 yılında Katılım Bankalarına dönüşümün tamamlanmasından sonra gerek sektördeki paydaki artış, gerekse de aktiflerin büyüklüğü önemli ölçüde artmıştır.

Tablo.22: Katılım Bankalarının Aktif Gelişimi

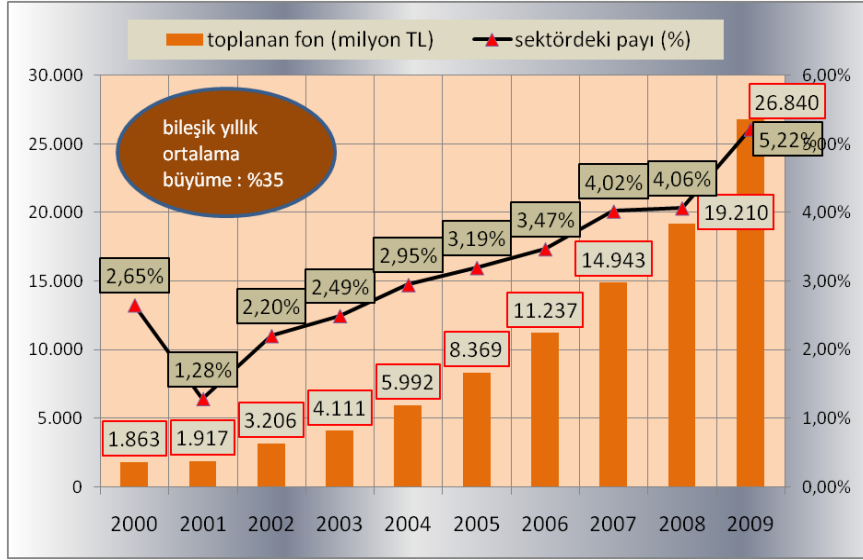

Kaynak :

Erişim: [http://www.tkbb.org.tr/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=89&Itemid=979]

, Erişim Tarihi: 14 Nisan 2011

Bankalar açısından en önemli kalemlerden biri olan, hizmet sektörü işletmeleri için özellikle de bankalar açısından çok önemli güvenin bir göstergesi olarak toplanan fonlardaki değişimde dikkat çekici boyuttadır. Tablo.23’de gösterildiği gibi Katılım bankalarının toplanan fonları da yıllık ortalama %35 oranında büyüme göstermektedir. Toplanan fonlardaki artış da şubeleşme çalışmaları ile yeni pazarlara ulaşmanın, oluşturulan istihdam ile bankacılık alanında faaliyette bulunmak isteyen eğitim düzeyi yüksek genç çalışanların katkısı büyüktür. Toplanan fonlar, finansman kaynağı olması nedeniyle bankalara önemli oranda rekabet gücü ve kârlılık sağlamaktadır.

Tablo:23Katılım Bankalarının Toplanan Fon Gelişimi**Kaynak :**Erişim:[http://www.tkbb.org.tr/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=89&Itemid=979]

, Erişim Tarihi : 14 Nisan 2011

Ülkemizde hali hazırda faaliyette bulunan 4 tane katılım bankası bulunmaktadır. Bunlar; Al Baraka Türk Katılım Bankası, Asya Katılım Bankası, Kuveyt Türk Katılım Bankası ve Türkiye Finans Katılım Bankası'dır. Yaklaşık 25 yıllık bir geçmişe sahip olan ülkemiz katılım bankacılığı sektörü özellikle son yıllarda önemli bir gelişme göstererek, kriz dönemlerinde bile büyümelerini azaltarak devam ettirmişlerdir. Bu bölümde bu katılım bankaları hakkında sırasıyla bir takım bilgiler verilecektir.

4.3.1 Al Baraka Türk Katılım Bankası A.Ş.

Türkiye'de faizsiz bankacılık alanındaki finansal kuruluşların ilki ve öncüsü olan Albaraka Türk Katılım Bankası, 1984 senesinde kuruluşunu tamamlayarak 1985 yılının başından itibaren faaliyete geçmiştir. Ortadoğu'nun ileri gelen gruplarından Albaraka Bankacılık Grubu (ABG), İslam Kalkınma Bankası (IDB) ve Türk ekonomisine yarım yüzyıldan fazla hizmet veren yerli bir sanayi grubunun öncülüğünde kurulan Albaraka Türk'ün 30.09.2010 tarihi

itibariyle ortaklık yapısının içinde yabancı ortakların payı %66,16, yerli ortakların payı %11,37 ve halka açık olan pay ise %22,47'dir¹⁵. Albaraka Bankacılık gurubu 12 ülkede 300 den fazla şube ile İslami bankacılık ilkelerine uygun bankacılık hizmetleri sunmaktadır¹⁶.

Al Baraka'nın son 10 yıllık şube sayısı, personel sayısı ve topladıkları fonlar ile kullandıkları fonlardaki değişimler, Toplam aktiflerdeki değişimler ile net Kâr'daki değişimler Tablo.24'de gösterilmiştir. Buna göre 2001'de 22 olan şube sayısı 10 yılda yaklaşık 4 kat artarak 109'a ulaşmıştır. Yine 2001'de 403 olan personel sayısı artan şube sayısı ile orantılı olarak 2010 yılına kadar yaklaşık 4 kat büyüme ile 2175'e ulaşmıştır. 2004 yılında toplanan fonlar 2010 yılına gelindiğinde 4 kattan fazla artmıştır. 2004 yılı kullandırılan fonları ile 2010 yılı kullandırılan fonları arasındaki değişim 5 kattan fazla olmuştur. 2004 yılında ki toplam aktif tutarı hacimlerdeki büyümeye bağlı olarak 6 yılın sonunda 2010 itibariyle 5 kat büyümüş, net karlılıkta ise aktifteki değişim kadar olmasa da 3 katlık bir artış söz konusu olmuştur.

Tablo.24 :Al Baraka Türk Özet Mali Verileri (2001-2010)

Yıl	Şube Sayısı	Personel Sayısı	Toplanan Fonlar (Bin TL)	Kullandırılan Fonlar (Bin TL)	Toplam Aktif (Bin TL)	Net Kâr (Bin TL)
2001	22	403				
2002	24	459				
2003	27	545				
2004	37	742	1.282.592	1.021.455	1.460.780	36.178
2005	43	909	1.714.448	1.474.708	1.969.598	46.128
2006	63	1156	2.154.014	1.983.273	2.491.813	69.381
2007	80	1481	2.998.108	2.854.852	3.690.029	84.979
2008	100	1796	3.985.110	3.716.977	4.789.108	136.242
2009	101	1935	5.464.645	4.675.617	6.414.914	105.626
2010	109	2175	6.881.590	6.269.485	8.406.301	134.379

Kaynak: Erişim: [http://www.tkbb.org/], Erişim Tarihi: 13 Nisan 2011 Türkiye Katılım Bankaları Birliği

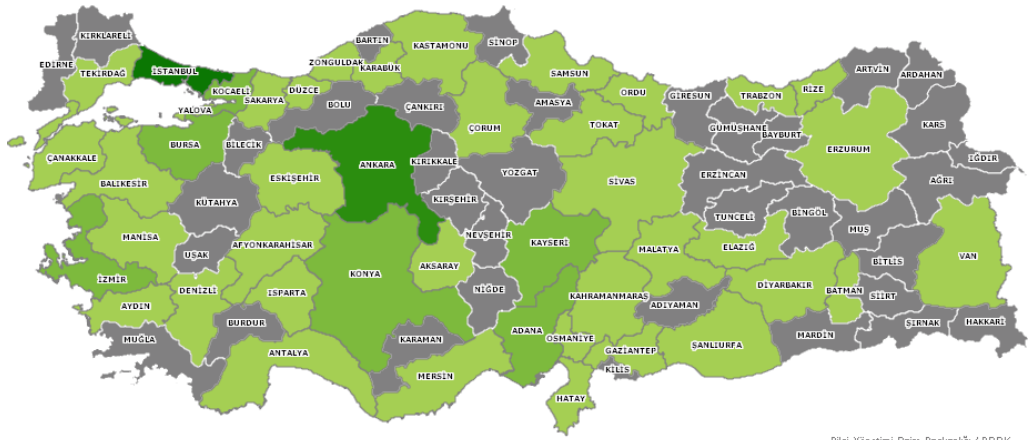
¹⁵

Erişim: [http://www.albaraka.com.tr/bizi_taniyin/detay.aspx?SectionID=AvW7CcOUELQIQzfWvBQMfQ%3d%3d&ContentID=SjpzafdvjZK8baQMqwSZQQ%3d%3d], Erişim Tarihi: 13 Nisan 2011

¹⁶ Erişim: [http://www.albaraka.com/default.asp?action=category&id=16], Erişim Tarihi : 13 Nisan 2011

Al Baraka Türk, 44 ‘ü İstanbul’da, 12’si Ankara’da, 4’ü Konya’da 3’er tane İzmir, Bursa ve Adana’da, 2’ser tane Kayseri ve Kocaeli’nde, geri kalan illerde birer tane olmak üzere 109 şube ile hizmet vermektedir. 81 ilin 37’sinde henüz şubesi bulunmamaktadır. Şubelerin illere göre dağılımı Tablo.25’de gösterilmiştir.

Tablo.25 :Al Baraka Türk Şubelerinin Harita Gösterimi

Bilgi Yönetimi Daire Başkanlığı / BDDK

Kaynak: Erişim:[<http://ebulten.bddk.org.tr/haritalama/harita.aspx>], Erişim Tarihi: 14 Nisan 2011, BDDK

Al Baraka Türk, arkasındaki güçlü, tecrübeli grubun etkisiyle ülkemizde katılım bankacılığının öncüsü olmasının yanı sıra istikrarlı büyümesini sürdürmektedir. Yurt genelinde yaygın şube ağı ile topladıkları fonların neredeyse tamamını kredi olarak reel sektöre aktarmasıyla ülke ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır.

Al Baraka Türk, Sigortacılık hizmetlerini Işık Sigorta, Anadolu Sigorta, Güneş Sigorta, Allianz Sigorta, Aviva Sigorta, Neova Sigorta ve Zurich Sigorta’dan sağlamaktadır¹⁷. Şubeler bu sigorta şirketlerinin acentesi gibi faaliyette bulunarak teklif almakta, poliçe oluşturulması ve hasar takip

¹⁷ Al Baraka Türk Faaliyet Raporu 2010 S:42

Erişim:[http://www.albarakatürk.com.tr/images/yatirimci/ALBARAKA_TR_FINAL.PDF], Erişim Tarihi: 28 Nisan 2011

süreçlerinde müşterilere yardımcı olmaktadır¹⁸. 2010 yılında Al Baraka Türk önceki yıla göre %13 artışla 12,9 Milyon TL prim üretimi sağlamıştır¹⁹. Bu rakam sigortacılık faaliyetlerinin önemli ölçüde geliştiğinin açık bir göstergesidir.

4.3.2 Asya Katılım Bankası A.Ş.

Bank Asya olarak bilinen kuruluş, 24 Ekim 1996 ‘da Türkiye’nin 6.Özel finans kurumu (o tarihte; Albaraka Türk, Faisal Finans, Kuveyt Türk, Anadolu Finans ve İhlâs Finans faaliyetleydi) olarak faaliyetlerine başlayıp 20.12.2005 itibariyle “Asya Katılım Bankası A.Ş.” ünvanını almıştır. ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi Belgesi’ne sahip ilk katılım bankası olan Asya Katılım Bankası faizsiz bankacılık ürünlerini geliştirerek bu konuda yeni türev ürünleri oluşturma çabaları göstermektedir²⁰.

1997 yılından itibaren 264 hissedar ile halka açık şirket statüsünde (SPK’ya tabi) olan Bank Asya 3-4-5 Mayıs 2006 tarihinde halka arz edilerek halka arz sonrası 37.771 ortaklı bir kuruluş olmuştur²¹. 31.12.2010 itibariyle tabana yayılmış yerli sermayeye dayanan 253 ortaklı (halka açık kısım hariç) bir yapı söz konusudur. Kuruluş sermayesi 2 Milyon TL iken mevcut ödenmiş sermayesi 900 Milyon TL’dir²². 14 yılda ödenmiş sermaye miktarında meydana gelen 450 kat’lık artış ticari faaliyetlerde başarılı olduklarının önemli göstergelerinden bir tanesidir. Asya Katılım bankasının 31.12.2010 tarihi itibariyle ortaklık yapısı Tablo.26’da gösterilmiştir.

¹⁸

Erişim:[http://www.albarakatürk.com.tr/bireysel_bankacilik/detay.aspx?SectionID=GZ9F5Jy7Wq8FDW_OBBHc3yQ%3d%3d&ContentId=n9xMRpoI96pWIBIsoC15%2bg%3d%3d], Erişim Tarihi: 19 Nisan 2011

¹⁹ Al Baraka Türk Faaliyet Raporu 2010 S:42

²⁰ Erişim:[<http://www.bankasya.com.tr/hakkimizda/index.jsp>], Erişim Tarihi: 14 Nisan 2011

²¹ Erişim:[http://report.paragaranti.com/arastirma/Arastirma_pg/BankAsya0406.pdf]

Erişim:[<http://www.denizyatirim.com/DisplayContents.asp?ContentId=5D5D>], Erişim Tarihi: 14 Nisan 2011

²² Erişim:[http://www.bankasya.com.tr/hakkimizda/sermaye_ve_ortaklik_yapisi.jsp], Erişim Tarihi: 14 Nisan 2011

Tablo.26: Asya Katılım Bankası 31.12.2010 itibariyle Ortaklık Yapısı

Ortağın Adı, Soyadı/Ünvanı	Pay Tutarı (TL)	Oranı (%)
Ortadoğu Tekstil Tic. San. A.Ş.	37.992.480	4,22
Osman Can Pehlivan	29.076.000	3,23
Forum İnşaat Dekorasyon Turizm San. ve Tic. A.Ş.	22.565.059	2,51
Birim Birleşik İnşaatçılık Mümessillik San. ve Tic. A.Ş.	21.630.000	2,40
Abdulkadir Konukoğlu	20.088.000	2,23
Diğer Ortaklar	295.772.499	32,87
Halka Açık	472.875.962	52,54
TOPLAM	900.000.000	100

Kaynak: Erişim:[http://www.bankasya.com.tr/hakkimizda/sermaye_ve_ortaklik_yapisi.jsp], Erişim

Tarihi: 14 Nisan 2011

Asya Katılım Bankasının son 10 yıllık özet verileri Tablo.27’de gösterilmiştir. 1996 yılında 1 Şube ve 122 Personel ile faaliyete başlayan Asya Katılım Bankası 2001 yılında 25 Şubeye, 2006 Yılında 91 Şubeye ve 2010 itibariyle 175 şubeye ulaşmıştır. Personel sayısı da şubeleşmeyle doğru orantılı olarak 2001 yılında 486 iken 2006 da 2372, 2010 itibariyle de 4275’e ulaşmıştır. Asya Katılım bankasının topladığı fonlar 2004 yılında 1,5 Milyar TL iken 2010 Yılında 11 Milyar TL’yi aşmıştır. Kullanılan Fonlar toplanan fonlarla orantılı olarak 2004 yılında 1,2 Milyar TL iken 2010 itibariyle 10,9 Milyar TL’ye ulaşmıştır. 2008 yılında ise toplanan fonlardan daha fazla bir kredi kullandırımlı söz konusu olmuştur. Asya Katılım Bankasının Aktif Toplamı 2004 Yılında 1,9 Milyar TL iken 2010 Yılında 14 Milyar TL’ye, Net Kâr 2004’te 25 Milyon TL iken 2010 itibariyle 259 Milyon TL’ye ulaşmıştır.

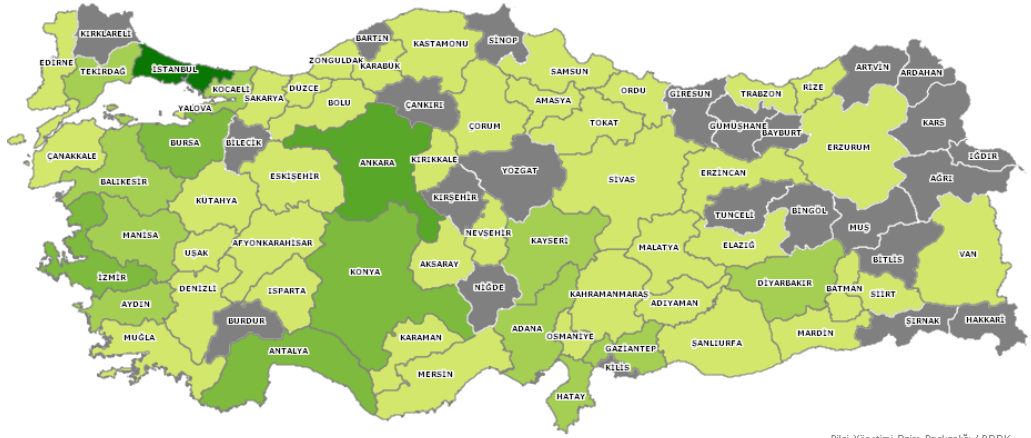
Tablo.27: Asya Katılım Bankası Türk Özet Mali Verileri (2001-2010)

Yıl	Şube Sayısı	Personel Sayısı	Toplanan Fonlar (Bin TL)	Kullanılan Fonlar (Bin TL)	Toplam Aktif (Bin TL)	Net Kâr (Bin TL)
2001	25	486				
2002	28	649				
2003	43	993				
2004	62	1331	1.561.475	1.243.789	1.931.016	25.193
2005	71	1798	2.128.608	2.046.415	2.611.611	94.761
2006	91	2372	3.200.655	3.060.181	4.179.189	146.351
2007	118	3329	4.697.750	4.609.665	6.260.048	221.337
2008	143	3806	5.842.821	6.253.160	8.108.129	246.529
2009	158	4074	9.136.578	8.221.427	11.608.955	301.281
2010	175	4275	11.166.582	10.916.732	14.513.419	259.962

Kaynak: Erişim:[<http://www.tkbb.org/>], Erişim Tarihi: 14 Nisan 2011 Türkiye Katılım Bankaları Birliği

Bank Asya, 73'ü İstanbul'da, 12'si Ankara'da, 8'i İzmir'de, 7'si Bursa'da, 6'sı Antalya'da, 4'ü Konya'da, 3'er tane Kocaeli, Tekirdağ, Gaziantep ve Manisa'da, 2'şer tane Hatay, Kayseri, Aydın, Balıkesir, Adana ve Diyarbakır'da, geri kalan illerde birer tane olmak üzere 175 şube ile hizmet vermektedir. Türkiye genelinde 24 ilde henüz şubesi bulunmamaktadır. Şubelerin illere göre dağılımı Tablo.28'de gösterilmiştir.

Tablo.28: Asya Katılım Bankası Şubelerinin Harita Gösterimi

Bilgi Yönetimi Daire Başkanlığı / BDDK

Kaynak: Erişim:[<http://ebulten.bddk.org.tr/haritalama/harita.aspx>], Erişim Tarihi: 14 Nisan 2011 ,BDDK

Bank Asya'nın ayrıca çeşitli sektörlerde bazı iştirak ve bağlı ortaklıkları bulunmaktadır. Bunlar Tablo.29'da gösterilmiştir.

Tablo.29:Asya Katılım Bankası İştirak ve Bağlı Ortaklıkları

Şirket Adı	İştirak / Bağlı Ortaklık	Faaliyet Konusu	Ödenmiş Sermaye	Ortaklık Payı (%)
Tuna Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı A.Ş. *	Bağlı Ortaklık	Gayrimenkul ve Projelendirme	100.000.000 TL	22.94
Nil Yönetim Hizmetleri Emlak Turizm San. ve Tic. A.Ş.	Bağlı Ortaklık	Turizm ve Konaklama	55.500.000 TL	99.93
Işık Sigorta A.Ş.	Bağlı Ortaklık	Sigortacılık	60.000.000 TL	65.42
Asya Kart Teknoloji Hizmetleri A.Ş.	Bağlı Ortaklık	Her türlü Çipli Kart, Manyetik veya Optik okuyuculu Kart Sistemleri	50.000 TL	99.50
Asya'nın Sigorta Aracılık Hizmetleri Ltd. Şti.	Bağlı Ortaklık	Sigorta Aracılık Hizmetleri	10.000 TL	95.00
Yeni Mağazacılık A.Ş.**	İştirak	Parakende Mağazacılık	100.000.000 TL	21.84
Landmark Supply Holding A.Ş.**	İştirak	Parakende Mağazacılık	22.565.000 TL	21.84
Kredi Garanti Fonu A.Ş.	İştirak	Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin kredi teminatı amacı ile fon tesisi ve yönetimi	240.000.000 TL	1.66
Tamweel Africa Holding SA	İştirak	Finansal Hizmetler	21.707.902 EUR	40.00

Kaynak: Erişim:[http://www.bankasya.com.tr/hakimizda/istirak_ve_bagli_ortakliklar.jsp], Erişim

Tarihi: 14 Nisan 2011

Bank Asya, Sigortacılık hizmetlerini %65,42 pay ile büyük ortağı olduğu Işık Sigorta'dan sağlamaktadır. Teklifnamelerin hazırlanmasından, poliçeleştirilmesine kadar işlemler şubeler aracılığıyla yapılmaktadır²³. 1995 yılında İstanbul'da kurulmuş olan Işık Sigorta A.Ş., Hayat branşı hariç çeşitli sigorta ve reasürans konularında iştigal etmektedir. Şirketin bünyesinde 31 Aralık 2010 tarihi itibarıyla 177 kişi istihdam edilmektedir. Şirket'in 4 Adet bölge müdürlüğü, 2 Adet bölge temsilciliği ve 1042 (banka şubeleri dahil) acentesi bulunmaktadır²⁴. Bank Asya 2010 yılında bir önceki yıla göre poliçe satış oranını %60 oranında artırarak 100.000'in üzerinde poliçe satışı gerçekleştirmiş, bu kapsamda 25 Milyon TL prim elde etmiştir²⁵.

4.3.1 Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş.

Kuveyt Türk, 16.12.1983 gün ve 831/7506 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın tespit ettiği esaslara uygun olarak faaliyet göstermek üzere 1989 yılında Özel Finans Kurumu statüsünde kurulmuştur. Özel Finans Kurumları'nın faaliyetleri, 1999 yılında Bankacılık Kanunu kapsamına girinceye kadar geçen süreçte bir yanda Bakanlar Kurulu Kararı, diğer yanda Merkez Bankası ve Hazine Müsteşarlığı'nın tebliğleri ile yürütülmüştür. 1999 yılı Aralık ayından itibaren diğer Özel Finans Kurumları gibi Kuveyt Türk de 4389 sayılı Bankacılık Kanunu'na tâbi hale gelmiştir. Mayıs 2006'da ünvanı, Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. olarak değişmiştir²⁶.

Kuveyt Türk'ün sermayesinin %62'si Kuveyt Finans Kurumu'na (Kuwait Finance House), %9'u Kuveyt Devlet Sosyal Güvenlik Kurumu'na,

²³ Erişim:[http://www.bankasya.com.tr/ticari_kurumsal/sigorta_hizmetleri.jsp], Erişim Tarihi: 19 Nisan 2011

²⁴ Bank Asya 2010 Faaliyet Raporu, 31 Aralık 2010 Tarihi İtibarıyla Konsolide Finansal Tablolara İlişkin Açıklama Ve Dipnotlar S:1

Erişim:[http://www.bankasya.com.tr/pdf/faaliyet_raporlari/2010_yili_faaliyet_raporu.pdf], Erişim Tarihi : 28 Nisan 2011

²⁵ Bank Asya 2010 Faaliyet Raporu, s:50

²⁶ Erişim:[<http://www.kuveytturk.com.tr/pages/tarihce.aspx>], Erişim Tarihi: 19 Nisan 2011

%9'u İslam Kalkınma Bankası'na, %18'u Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne, %2'si de diğer ortaklara aittir²⁷.

Kuveyt Türk, Başta altın olmak üzere kıymetli madenlere de yatırım imkânları tanıyarak katılım bankaları müşterilerine alternatif çözümler üretmekte öncü bir rol oynamıştır. Bu çalışmalar kısa sürede başarı göstermiş diğer katılım ve ticari bankalarında benzer yatırım araçlarına yatırım yapmalarına ön ayak olunmuştur. Bu noktada İstanbul Altın Rafinesisi ile yürütülen Gramaltın ve Kuveyt Türk Altın'ları ile sektöre yeni bir yatırım aracı kazandırılmıştır. İstanbul Altın Rafinerisi üretmiş olduğu iç ve dış piyasalarda yıllardır güvenle kendisine yer edinmiş olan GRAMALTIN ve KUYEYTTÜRK ALTINI markalı farklı ağırlıklardaki külçe altınlar artık Kuveyt Türk şubelerinde katılım hesaplarına sanki TL, USD veya EURO gibi fiziki olarak yatırılabilir, karşılığında da fiziki olarak yani altın olarak kar payı kazandırabilecektir. Hesap sahibi istediği zamanda hesabından, istediği miktarda altını yine altın olarak çekebilecektir. Ayrıca bankada hesaba yatırılan altınlar her bir gerçek kişi hesabı için 50,000 TL ye kadar TMSF tarafından sigortalanacaktır²⁸.

Tekstil, metal ve emlak sektöründeki yatırımları ve iştirakleri ile hem kâr ortağı konumundaki müşterilerinin tasarruflarını sağlam ve kazançlı yatırımlara dönüştüren, hem de reel sektöre kaynak sağlamak suretiyle yeni istihdam alanları oluşturan ve bu sayede ülke ekonomisine önemli katkılar sağlayan Kuveyt Türk, muhtelif tarihlerde, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, İstanbul Ticaret Odası ve İstanbul Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği gibi Kamu Kurumu ve Meslek Birlikleri tarafından ihracat alanında gösterdiği başarılarından ötürü altın, gümüş ve bronz madalyalarla ödüllendirilmiştir²⁹.

²⁷Erişim:[<http://www.kuveytturk.com.tr/pages/tarihce.aspx>], Erişim Tarihi: 19 Nisan 2011

²⁸ Erişim:[<http://www.iar.com.tr/Yatirimci.aspx>], Erişim Tarihi: 13 Mayıs 2011

²⁹Erişim:[<http://www.kuveytturk.com.tr/pages/tarihce.aspx>], Erişim Tarihi: 19 Nisan 2011

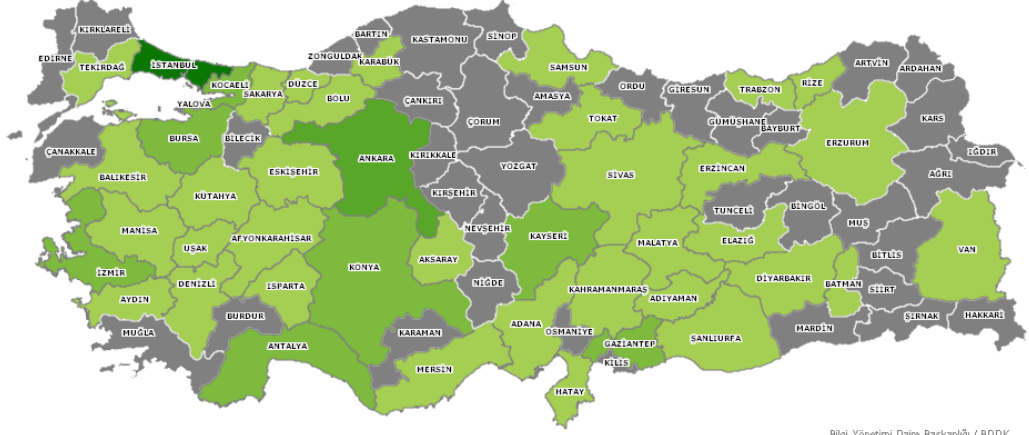
Kuveyt Türk'ün son on yıllık özet mali verileri Tablo.30'da gösterilmiştir. Buna göre 1989'da iki şube ve 77 personel ile iş hayatına başlayan Kuveyt Türk 2001 yılında 29 Şube ve 445 personele, 2010 yılı itibariyle ise 141 şube ve 2850 personele ulaşarak piyasadaki etkinliğini ciddi manada artırmıştır. 2004 yılında yaklaşık 1,3 Milyon TL fon toplayıp 0,9 milyon TL kullandırım yapılırken 2010 yılı itibariyle topladığı fonlar 7,3 Milyon TL'ye, kullandığı fonlar ise 6,9 Milyon TL'ye ulaşmıştır. 2007 ve 2008 yıllarında ise topladığı fonlardan daha fazlasını kullandırarak ekonomik kalkınmada kendi ölçeğinde katkı sağlamıştır. 2004-2010 döneminde bilanço büyüklüğü de yaklaşık 5 kat artmış ancak kârlılık buna rağmen sadece 2,5 kat artabilmiştir. 2004 yılında 1,6 Milyon TL olan toplam aktif değeri 2010 yılında 9,7 Milyon TL'ye, yine 2004 yılında 60 Milyon TL olan Net Kâr ise 2010 yılında yaklaşık 160 Milyon TL'ye ulaşmıştır.

Tablo.30 Kuveyt Türk Katılım Bankası Türk Özet Mali Verileri (2001-2010)

Yıl	Şube Sayısı	Personel Sayısı	Toplanan Fonlar (Bin TL)	Kullandırılan Fonlar (Bin TL)	Toplam Aktif (Bin TL)	Net Kâr (Bin TL)
2001	29	445				
2002	36	538				
2003	40	647				
2004	55	948	1.293.337	939.152	1.660.017	60.491
2005	69	1254	1.899.771	1.652.591	2.339.928	29.804
2006	79	1386	2.369.090	2.145.067	2.936.734	36.156
2007	87	1794	2.928.328	3.160.138	3.868.318	74.123
2008	113	2245	4.069.372	4.237.341	5.768.034	104.086
2009	121	2447	5.358.257	4.904.932	6.904.526	127.133
2010	141	2850	7.381.473	6.984.989	9.727.117	159.648

Kaynak: Erişim:[<http://www.tkbb.org/>], Erişim Tarihi: 19 Nisan 2011 Türkiye Katılım Bankaları Birliği

Kuveyt Türk, 62'si İstanbul'da, 12'si Ankara'da, 6'sı İzmir'de, 4'er tane Kocaeli, Konya, Antalya ve Bursa'da, 3'er tane Gaziantep ve Kayseri'de, 2'şer tane Hatay, Diyarbakır, Adana ve Mersin'de, geri kalan illerde ise birer tane olmak üzere toplam 139 Şube ile hizmet vermektedir. Ülke genelinde 31 ilde henüz Kuveyt Türk'ün şubesi bulunmamaktadır. Şubelerin illere göre dağılım Tablo.31'de gösterilmiştir.

Tablo.31: Kuveyt Türk Katılım Bankası Şube Gösterimi

Bilgi Yönetimi Daire Başkanlığı / BDDK

Kaynak: Erişim:[<http://ebulten.bddk.org.tr/haritalama/harita.aspx>], Erişim Tarihi: 19 Nisan 2011

Kuveyt Türk, Sigortacılık hizmetlerini %7 ortağı olduğu Neova Sigorta A.Ş.'den almaktadır. Neova Sigorta, ülkemizde Tekâful Sigorta sistemini hali hazırda uygulayan tek sigorta şirkettir. Kuveyt Türk, Neova sigorta'dan 2010 yılında 82.150 adet poliçe satışı gerçekleştirerek 251.181 TL prim geliri elde etmiştir. Poliçe satışları 52.000 adet olan 2009 yılına oranla %55 oranında bir artış göstermiştir³⁰.

4.3.2 Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.

Türkiye Finans Katılım Bankası, 2005 yılı sonlarında Family Finans (Eski adı ile Faisal Finans) ile Anadolu Finans'ın birleşmesi ile ortaya çıkmıştır.

Sektörünün okulu olarak kabul edilen Faisal Finans, 1984 yılında İstanbul'da kuruldu. Türkiye'nin ilk finans kurumu olan Faisal Finans, faizsiz bankacılık hizmetine resmi olarak 02.04.1985 tarihinde başladı. Şirket hisselerinin sahibi olan Dar Al-Maal Al-İslami S.A. (DMI) Grubu 1998 yılında

³⁰ Kuveyt Türk Katılım Bankası 2010 Yılı Faaliyet Raporu, S:35

hisselerini, İsviçre'de mukim OLFO S.A. şirketine devretti. 11.05.2001 tarihinde kurum hisselerinin %38.82'si Sabri ÜLKER tarafından devralındı ve aynı tarihte yapılan olağanüstü genel kurulla kurumun ismi Family Finans Kurumu A.Ş. olarak değiştirildi. 2001 yılında Şirketin sermayesi 2 trilyondan önce 20 trilyona, ardından da 50 trilyona çıktı ve Sabri Ülker'in kurum sermaye yapısındaki payı % 98.63'e ulaştı³¹.

Anadolu Finans Kurumu ise %100 yerli sermaye ile kurulan ilk finans kurumu olarak 1991 Yılında Ankara'da faaliyetlerine başlamış daha sonraları 1998 yılında Genel Müdürlüğü İstanbul'a taşıyarak faaliyetlerini buradan yürütmüştür. 1999 Yılında şirket sermayesinin tamamı, esas faaliyet kolları Mobilya, Ev Tekstili ve Kablo üretimi olan Kayserili Boydak Grubu tarafından alınmıştır.

Anadolu Finans Kurumu ile Family Finans Kurumu'nun birleşmelerine Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun 28.12.2005 tarih 1764 sayılı kararı ile onay verilmiş, yine aynı kurumun 30.12.2005 tarih 1747 sayılı kararı ile de kuruluşun yeni adının "Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş." olmasına karar verilmiştir³².

İki kurumun birleşmesi ile oluşan yenilenme ile kısa sürede yaygın bir şube ağı ve bir milyonu aşan müşteri sayısına ulaşmaları kurumun değerini daha da artırdı. Birleşmeden kısa bir süre sonra 31 Mart 2008'de Ortadoğu'nun en önemli bankalarından ve Suudi Arabistan'ın en büyük bankası olan The National Commercial Bank (NCB), Türkiye Finans'ın %60 hissesini alarak büyük ortak konumuna gelmiştir³³.

³¹ Ekrem Şahin, *a.g.e*, S:127

³² Erişim:[<http://turkiyefinans.com.tr/tr/hakkimizda/tarihce.aspx>], Erişim Tarihi: 20 Nisan 2011

³³ Erişim:[<http://turkiyefinans.com.tr/tr/hakkimizda/tarihce.aspx>], Erişim Tarihi: 20 Nisan 2011

Türkiye Finans Katılım Bankası'nın son 10 yıllık özet mali tabloları Tablo.32'de sunulmuştur. Faisal Finans 1985'de kurulmuş olmasına rağmen 2001 yılına kadar şube sayısını ancak 12'ye çıkarabilmişti. 1991 yılında kurulan Anadolu Finans'ın şube sayısı 2001 Yılında 27 idi. Her iki kurumda 2005 yılında gerçekleşen birleşme ile daha güçlü bir yapıya ulaşmış kısa sürede şube sayısında, istihdamda, toplanan ve kullanılan fonlarda, net kâr'da ciddi artış kaydedilmiştir.

2005 Yılında Family Finans ve Anadolu Finans'ın toplam 107 Şubesinde 1788 kişi istihdam edilirken, geçen 5 yılda şube sayısı 182'ye çalışan sayısı nerdeyse iki katı olan 3346'ya çıkarılmıştır. 2004 Yılında her iki kurum piyasadan toplam 1,8 Milyon TL toplayıp bunun 1,5 Milyon TL'sini fon olarak kullanırken, 2010 yılı itibariyle toplanan fonlar yaklaşık 8,4 Milyon TL'ye, Kullanılan fonlar ise 7,9 Milyon TL'ye ulaşmıştır. 2004 yılında 2,3 Milyon TL olan toplam aktif büyüklükleri 2010 itibariyle 10,6 Milyon TL'ye ulaşmıştır. 2004 yılında iki kurumun toplam karı 25 Milyon TL iken bu rakam 5 yılda yaklaşık 7 kat artarak 205 Milyon TL'yi aşmıştır.

Özet tablo incelendiğinde dikkat çeken bir diğer unsur ise 2007-2009 yılları arasında 3 yıl boyunca toplanan fonlardan daha fazla miktarda bir fon kullanıldığıdır. Bu fazla kullanılan fonlar muhtemelen Arap ortakların petro-dolarlarına yatırım arayışlarının bir sonucu olarak ülkemize aktarılan paralarıdır. Kullanılan bu paralar tamamıyla reel ekonomiyi desteklediğinden hem ülkemizin ticaret hacmi, hem istihdam, hem de vergi gibi birçok fayda sağlamaktadır.

Türkiye Finans, 2005 yılında iki özel finans kurumunun birleşerek oluşturduğu sinerji ile kısa sürede yüksek büyüme hacmine ulaşmış bunun bir sonucu olarak kısa sürede yaygın şube ağı ve yüksek kârlılığa ulaşmıştır. Özellikle sıkıntılı olabilecek bir birleşme süreci başarıyla yönetilerek hedeflenen marka değerinin artırılması sağlanmıştır.

Tablo.32: Türkiye Finans Katılım Bankası Türk Özet Mali Verileri (2001-2010)

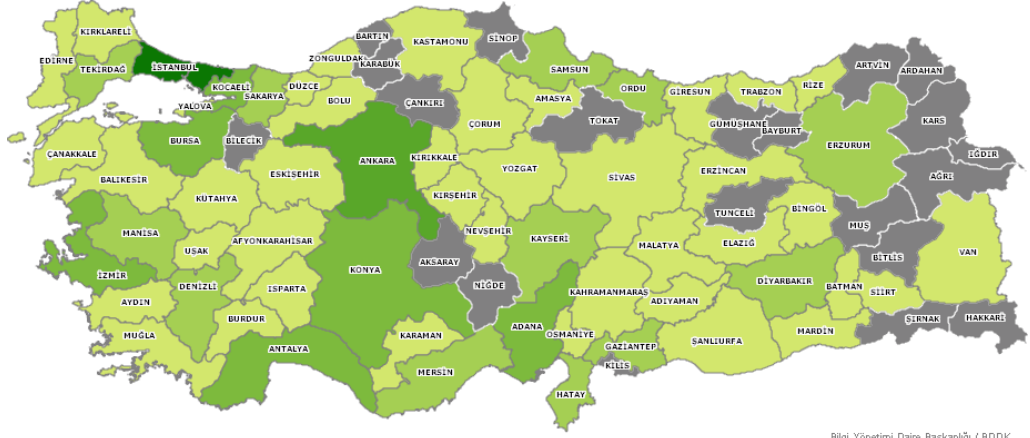
Yıl	Şube Sayısı	Personel Sayısı	Toplanan Fonlar (Bin TL)	Kullandırılan Fonlar (Bin TL)	Toplam Aktif (Bin TL)	Net Kâr (Bin TL)
2001*	39	630				
2002*	60	884				
2003*	78	1319				
2004*	102	1770	1.854.754	1.562.322	2.310.717	25.396
2005*	107	1788	2.626.328	2.233.784	3.024.294	79.450
2006	122	2200	3.512.725	3.153.554	4.122.636	139.808
2007	137	2611	4.318.905	4.708.285	5.616.687	146.943
2008	174	3185	5.312.548	5.526.380	7.104.156	160.633
2009	180	3346	6.882.490	7.109.233	8.699.643	171.388
2010	182	3403	8.397.896	7.913.437	10.691.860	205.529

* 2001-2005 Yılları arasındaki değerler o dönem faaliyette bulunan Anadolu Finans ve Family Finans'ın verileri toplanarak bulunmuştur.

Kaynak: Erişim:[<http://www.tkbb.org/>], Erişim Tarihi: 20 Nisan 2011 Türkiye Katılım Bankaları Birliği

Türkiye Finans Katılım Bankası; 71'i İstanbul'da, 15'i Ankara'da, 6'sı Bursa'da, 5'er tane İzmir ve Konya'da, 4'er tane Kocaeli, Antalya ve Adana'da, 3'er tane Kayseri, Gaziantep, Manisa ve Tekirdağ'da, 2'ser tane Sakarya, Samsun, Mersin, Ordu, Hatay, Erzurum, Denizli ve Diyarbakır'da geri kalan illerde ise birer tane olmak üzere toplam 182 şube ile hizmet vermektedir. Türkiye genelinde 21 ilde ise henüz şubesi bulunmamaktadır.

Şubelerin bölgesel dağılımı dikkatle incelendiğinde nüfusu az olan doğu ve orta Anadolu bölgesinin birkaç şehri hariç ülke genelinde pek çok noktada şubesi bulunmaktadır. Özellikle 2005 yılında meydana gelen Anadolu Finans ve Family Finans birleşmelerinden sonra daha etkin bir Pazar payına ulaşabilmek amacıyla hızla şubeleşme çalışmaları yapılmıştır. Bu noktada özellikle daha önce hiç şube açılmamış iller tercih edilerek yeni müşterilere ulaşmak hedeflenmiştir. Şubelerin illere göre dağılımı Tablo.33'de gösterilmiştir.

Tablo.33: Türkiye Finans Katılım Bankası Şube Gösterimi

Bilgi Yönetimi Daire Başkanlığı / BDDK

Kaynak: Erişim:[<http://ebulten.bddk.org.tr/haritalama/harita.aspx>], Erişim Tarihi: 19 Nisan 2011

Türkiye Finans sigortacılık hizmetlerini bütün şubelerinin acentelik faaliyetlerini yürüttüğü Eureko Sigorta, Ray Sigorta, Fiba Sigorta ve Işık Sigorta'dan almaktadır³⁴.

4.4 Katılım Bankalarının Türk Finans Sistemindeki Yeri

Katılım Bankaları, son yıllarda pazar paylarını, şube sayılarını, bankacılık ürünlerini hızla artırarak finansal sistemimizde önemli bir konuma hızla gelmektedir.

Ülkemizde bankalar 49 kuruluşla finansal sistemin %80'inin oluşturmaktadır. Bu 49 kuruluşun sadece 4 tanesi katılım bankası olarak faaliyette bulunmaktadır. Katılım bankaları mevduat bankalarının 9.365 şubesine karşılık 607 şube ile hizmetlerini sürdürmektedir. Yani bankacılık

³⁴

Erişim:[http://turkiyefinans.com.tr/tr/bireysel_bankacilik/bankacilik_hizmetleri/sigortacilik_hizmetleri.aspx], Erişim Tarihi: 20 Nisan 2011)

sistemimizde banka şubelerinin %6'sı katılım bankalarına aittir. Katılım Bankalarının topladıkları 32.728.755.000 TL toplam mevduata karşılık mevduat bankaları 567.555.159.000 TL mevduat toplamışlardır. Toplanan fonların oranı %5 seviyesindedir³⁵. Mevduat bankalarının 2010 yılsonu itibariyle toplam nakdi kredileri 490.517.811.000 TL iken Katılım bankaları 31.291.150.000 TL kullandırım yapmıştır. Oransal olarak bakıldığında mevduat bankaları topladıkları fonların %86'sını kredi olarak kullanırken katılım bankaları %95 oranında bir kullandırım yapmaktadırlar. Ülkemizdeki bankalar 2011 Mart ayı itibariyle 180.038 Kişiyi istihdam ederken Katılım Bankaları ise 12.703 Kişi istihdam etmiştir.

Katılım Bankaları, Ülkemiz finansal sisteminin %80'ini kapsayan bankacılık sektöründe toplanana fonların %5'i, Toplam personelin %6'sı, Kullandırılan fonların %6'sını oluşturmaktadır. Özellikle Katılım bankacılığı dönüşüm gerçekleştiği 2006 yılından itibaren hızlı bir büyüme ivmesi kazandıkları görülmektedir.

4.5 Türkiye'de Katılım Bankalarının Sigortacılık Uygulamaları

Türkiye'de Katılım Bankaları pek çok alanda İslami kurallara uygun finansal ürünlerle bankacılık hizmetlerini verseler de özellikle sigortacılık çok ihmal edile gelmiştir. İslami bankacılık ilkelerinden sapmamak kaydıyla son dönemde yeni ürünlerde geliştirilerek artık çok daha geniş kitlelere bankacılık hizmeti sunulurken özellikle İslami hassasiyetlerinden dolayı katılım bankaları ile çalışanların finansman ihtiyaçlarında kullanılan sigorta poliçelerine dikkat edilmemiş hali hazırda yoğunlukla konvansiyonel sigortalar ile çalışmalar devam ettirilmiştir. Özellikle bireysel finansman ihtiyaçlarının sağlanması veya kurumsal finansman ihtiyaçlarının sağlanmasında sık sık sigorta poliçelerine

³⁵ Erişim:[<http://ebulten.bddk.org.tr/haritalama/harita.aspx>] Erişim Tarihi: 05 Mayıs 2011

ihtiyaç duyulmakta katılım bankaları ise genelde bu hizmeti dışarıdan satın alarak kendi kazanabilecekleri önemli bir gelirden yoksun kalmaktadırlar. Sadece gelirden yoksun kalmayıp, faizsiz bankacılık hizmetleri talep eden müşterilerine bu noktada hizmet verilmemektedir.

Tekâfûl Sigorta Sistemi, çalışma prensipleri bakımından katılım bankalarının çalışma ilkelerine çok benzerlik gösterdiği için katılım bankaları tarafından bunların kurulması ve işletilmesi hem katılım bankalarına yeni mevduat olanağı sağlayacak hem de önemli bir komisyon geliri elde etmelerine imkân verecektir. Çalışmamızda incelediğimiz gibi dünya genelinde bu noktada uygulamada büyük paralellikler var. İslami bankalar veya faizsiz bankalar kendi iştirakleri olan Tekâfûl şirketleri aracılığıyla sigortacılık hizmetlerini almaktadırlar.

Katılım bankaları özellikle sigorta faaliyetlerinde yeknesaklığa yönelmemiş çoğu birbirinden farklı sigorta şirketleri ile çalışarak poliçe ihtiyaçlarını gidermeye gayret göstermiştir.

Al Baraka Türk Katılım Bankası, sigortacılık faaliyetlerini Işık Sigorta, Anadolu Sigorta, Güneş Sigorta, Allianz Sigorta, Aviva Sigorta, Neova Sigorta ve Zurich Sigorta'nın acentesi olarak yürütmektedir. Al Baraka Türk, 2010 yılında 12.9 Milyon TL prim üretimi sağlamıştır³⁶. Al Baraka grubunun 1985'te kurduğu Albaraka Insurance Company³⁷ Tekâfûl sigorta sistemi ile çalışmasına rağmen günümüzde ülkemizde Al Baraka Türk'ün böyle bir çalışması bulunmamaktadır. Al Baraka Grubu, kuruluşundan sonra ilk örgütlendiği ülkelerden biri de Türkiye olmasına rağmen henüz bu sigortacılığın geçen 27 yıla rağmen uygulanmaması anlaşılamamaktadır. Al Baraka Türk'te her yıl kullandığı kredilerle 10

³⁶ Al Baraka Türk Faaliyet Raporu 2010 S:42

Erişim:[http://www.albarakatürk.com.tr/images/yatirimci/ALBARAKA_TR_FINAL.PDF], Erişim Tarihi: 29 Nisan 2011

³⁷ Erişim:[<http://www.albaraka-ins.com/aboutus.html>], Erişim Tarihi: 29 Nisan 2011

binlerce poliçeye ihtiyaç duymakta ve bu poliçeleri çoğu kendi çalışma ilkelerine uymayan 7 tane sigorta şirketinden karşılamaktadır.

Bank Asya, Sigortacılık faaliyetlerini kendi iştiraki olan Işık Sigorta A.Ş. ile yürütmektedir. 2010 Yılında 100.000’den fazla sigorta poliçesi satışı gerçekleştirmiş ve yaklaşık 25 Milyon TL prim elde etmiştir³⁸. Bu poliçelerin çok büyük bir kısmının krediye konu konut, taşıt, işyeri vb. unsurlar için düzenlendiği düşünülürse kredi riski devam ettiği sürece ortalama 2-3 yıl bu prim geliri artarak devam edecektir. Her yıl yeni kredilerin sigorta satışları da bu rakamlara eklenince banka için ciddi bir kârlılık kaleminin ortada olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Bank Asya’nın iştiraki olan Işık Sigorta A.Ş. her ne kadar Tekâfûl sigorta sistemi ile çalışmasa da faaliyetleri Tekâfûl Sigorta sistemi ile benzerlikler göstermektedir. Tekâfûl sigorta sisteminin önemli özelliklerinden bir tanesi de toplanan fonların İslami kurallara göre değerlendirilebilmesi amacıyla havuzlara aktarılmasıydı. Işık sigorta, 2010 yılı itibariyle yaklaşık 110 Milyon TL’lik bir mevduatı çeşitli vadelerle Katılım Hesaplarına aktarmıştır³⁹. 2010 Yılında 175 Şube ile 11.166.582.000 TL mevduat toplandığından nerdeyse iki şubenin toplayacağı mevduata yakın bir tutar Işık Sigorta tarafından Bank Asya’ya kazandırılmıştır. Bu mevduatın Bank Asya için önemli bir finansal kaynak olduğu ve daha uygun kâr payı oranları ile müşterilerine hizmet sunmalarına yardımcı olduğu bir gerçektir.

Kuveyt Türk Katılım Bankası, sigortacılık faaliyetlerini %7 ortağı olduğu Neova Sigortacılık A.Ş. üzerinden yapmaktadır. “Neo Sigortacılık” sloganı ile 2009 yılı Aralık ayında faaliyetlerine başlayan Neova Sigorta, 2010

³⁸ Bank Asya 2010 Faaliyet Raporu, S:50

Erişim:[http://www.bankasya.com.tr/pdf/faaliyet_raporlari/2010_yili_faaliyet_raporu.pdf], Erişim

Tarihi: 28 Nisan 2011

³⁹ Işık Sigorta 31/12/2010 Tarihli Finansal Tablo Dipnotları S:58

Erişim:[<http://www.isiksigorta.com/documents/31122010Dipnotlar.pdf>] , Erişim Tarihi: 28 Nisan 2011

yılı sonu itibariyle 5 bölge müdürlüğü, 303 acente ve 250 banka şubesi ile sigortalılarına hayat dışı branşlarda hizmet vermektedir⁴⁰.

Kuveyt Türk, bu işbirliği ile 2010 yılında kendi kredilerine teminat olması için 81.250 Adet Sigorta poliçesi düzenlemiş, bu poliçelerden 215.334 TL prim komisyon geliri ve 35.847 TL işgücü geliri elde etmiştir⁴¹. Kuveyt Türk Sigorta faaliyetlerinde Bank Asya'ya göre daha iyi bir performans sergilemiş, kredi kullandırım oranı kendisinden neredeyse %50 oranında fazla olan Bank Asya'nın sigorta poliçelerinden neredeyse %20 az poliçe üretimi gerçekleştirmiştir. Neova Sigorta, 2010 yılında 275.556 Adet poliçe düzenleyerek 61.982.000 TL'lik prim üretimi gerçekleştirmiştir⁴². Bütün bu rakamlara göre Neova Sigorta'nın Kuveyt Türk'ün işlem hacminin yaklaşık 2,5 katı bir poliçe üretimini gerçekleştirdiği görülmektedir. Ülkemizde Tekâful sigorta sistemi ile çalışan tek sigorta şirketi olması yönüyle Neova sigortanın ilk yılda yapmış olduğu bu üretim rakamı dikkat çekicidir. Kuveyt Türk sadece kendi ihtiyacı olan 80.000 Poliçeyi konvansiyonel sigorta şirketlerine yaptırmamakla kalmamış, aynı zamanda bu pazardan yaklaşık 200.000 adet poliçeyi yaparak ilk yıl için önemli bir hamle yapmıştır. Neova Sigorta birinci yaşında sigorta sektöründe hayat dışı alanda toplam prim üretimi açısından yirmi altıncı sırada yer almıştır⁴³.

Türkiye Finans Katılım Bankası, sigortacılık işlemlerini Eureka Sigorta, Ray Sigorta, Fiba Sigorta ve Işık Sigorta'nın acentesi sıfatıyla yürütmektedir. Yıllık sigorta işlem hacimleri ve bunun karlılık üzerindeki etkisinin ölçülmesi

⁴⁰ Neova Sigorta 2010 Faaliyet Raporu S: 1

Erişim:[http://www.neova.com.tr/srv_dosya/neova_sigorta_2010_faaliyet_raporu.pdf], Erişim Tarihi: 28 Nisan 2011

⁴¹ Kuveyt Türk Katılım Bankası 2010 Faaliyet Raporu S:35

(Erişim:[http://www.kuveytturk.com.tr/pdf/finansal_bilgiler/faaliyet_raporlari/2010FaaliyetRaporu.pdf], Erişim Tarihi: 28 Nisan 2011

⁴² Neova Sigorta 2010 Faaliyet Raporu S: 5

Erişim:[http://www.neova.com.tr/srv_dosya/neova_sigorta_2010_faaliyet_raporu.pdf], Erişim Tarihi: 28 Nisan 2011

⁴³ Neova Sigorta 2010 Faaliyet Raporu S: 13

Erişim:[http://www.neova.com.tr/srv_dosya/neova_sigorta_2010_faaliyet_raporu.pdf], Erişim Tarihi: 28 Nisan 2011

amacıyla talep edilen verilere ulaşılamadığından kredi kullandırım rakamları açısından kıyaslama yapılacaktır. Kuveyt Türk'ten yaklaşık bir milyar TL fazla fon kullandırımı olduğu göz önünde bulundurulursa yıllık yaklaşık 90.000-100.000 sigorta poliçesine ihtiyaç duyduğu düşünülebilir. Bu poliçe sayısına yine sigorta şirketinin kendi çabaları ile kredi müşterisi olmayan kişilerinde katılacağı düşünülünce Neova Sigorta'da olduğu gibi 250.000-300.000 poliçe adet hedefleri kısa sürede yakalanabilir. Poliçe tahsilât sisteminde kredi kartlarının kullanılması, poliçelerin vade bitiminde tekrar tekrar yenilenmesiyle katılım bankaları açısından uzun dönemli önemli bir getiri kalemi olacağı şüphesizdir.

Türkiye Finans Katılım Bankası açısından önemli bir hususta Al Baraka Türk'te olduğu gibi hakim ortakları olan National Commercial Bank'ın kuruluşu olan "Alahli Takaful Company"nin⁴⁴ Tekâful uygulamalarının örnek alınmamasıdır. Zira National Commercial Bank'ın Ortadoğu'nun en önemli bankalarından ve Suudi Arabistan'ın en büyük bankası olmasından dolayı İslami Bankacılık ürünlerinde ülkemizde kullanılmayan ürünlerin geliştirilmesine katkısı beklenmektedir. Türkiye Finans Katılım Bankası'nın National Commercial Bank ile uyumlu çalışmalar yaptığı ve önümüzdeki yıllarda daha ileri düzeyde işbirlikleri hedefledikleri belirtilmektedir⁴⁵. Bu hedeflerden birinin de Tekâful Sigorta sistemindeki tecrübelerinden faydalanarak ülkemizde bu sistemin daha sağlam temellere oturtulması olması gerekmektedir.

⁴⁴ Erişim:[<http://www.alahlitakaful.com/aboutus.html>], Erişim Tarihi: 29 Nisan 2011

⁴⁵ 2010 Yılı Faaliyet Raporu, Türkiye Finans Katılım Bankası, Yönetim Kurulu Başkanı'nın Mesajı, S:6

5. SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME

Türkiye’de bireylerin sigortaya olan yaklaşımlarını başta sigorta bilinci olmak üzere, ekonomik nedenler, dini nedenler vb. pek çok neden olumsuz yönde etkilemiştir. Bu durum ülkemizdeki sigorta şirketlerin kurulması, gelişmesi, acentelik ve istihdam oluşturmalarını da diğer ülkelere nazaran olumsuz etkilemiş, bu şirketlerde halkın bakış açılarından dolayı yeterince gelişme gösterememiştir.

Ülkemizde katılım bankalarının son yıllardaki gelişimi incelendiğinde hızlı bir büyüme, yaygınlaşma, tanınma ve gelişme gösterdikleri görülmektedir. Bankacılık açısından çok önemli bir unsur olan güven kazanımlarındaki artış maddi kazanımlarını da beraberinde getirmekte ve ticari bankalara oranla daha fazla büyüme gerçekleşmektedir. Topladıkları fonları reel ekonomiyi finanse edecek şekilde hem küçük girişimcilere, hem de faiz hassasiyetinden dolayı yıllardır bankalardan kredi kullanmaktan kaçınarak ev, taşıt vb. temel ihtiyaçlarını bile öteleyen kişilere önemli imkânlar sağlamış ve hem kendileri hem de ülke ekonomisi bu durumdan ciddi kazanımlar elde etmiştir.

Dünya genelinde bankacılık sektörü ile sigorta sektörleri incelendiğinde hemen hemen her yerde bu iki sektörün birlikte el ele, kol kola büyüdükleri görülmektedir. Bazı ülkelerde sigorta poliçe üretimleri bankalar aracılığıyla daha fazla, bazılarında ise acenteler aracılığıyla daha fazla olarak yapılmaktadır. Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği’nin Şubat 2011 sonu istatistiklerine göre; 2010 yılında hayat dışında Türkiye’deki primlerin

üretiminin yüzde 62'si acentelerden, 12'si bankalardan ve 13'ü brokerlardan gelmiştir¹.

Ülkemizde katılım bankalarının finansal sistemi tamamlayıcı bir unsur olarak hedefledikleri faiz hassasiyetinden dolayı finansal sisteme aktarılmayan paraların finansal sisteme aktarılması, bu fonların faizsiz enstrümanlara kâr zarara katılım prensiplerine göre aktarılması ve elde edilen kârın yatırımcısıyla paylaşılması kuralları esas itibariyle Tekâfûl sigorta sistemi ile büyük benzerlikler göstermektedir. Çalışmamızda dünya ülkelerindeki emsal bankaların benzer çalışmaları da bize Tekâfûl Sigorta şirketlerinin Katılım bankalarının kurulup geliştirebileceği, hatta bu alanda hem müşterilerine faizsiz sigortacılık imkânı sağlayarak hem de kendilerinin ciddi kârlar elde edebileceği görülmüştür.

Tıpkı katılım bankalarının ülkemiz finansal sistemini tamamlayıcı rolü olduğu gibi şüphesiz Tekâfûl sigorta sisteminin de ülkemiz sigortacılık sektörünü tamamlayıcı bir etkisi olacaktır. Konvansiyonel sigortaların yatırım portföyleri incelendiğinde yatırımların büyük ölçüde faiz getirili ürünlere yapıldığı görülmektedir.

Katılım bankacılığı ile hedeflenen faizsiz bankacılık sisteminin düzgün çalışabilmesi için hali hazırda katılım bankalarının milyonları bulan müşterilerinin ve yüz binleri bulan kredili müşterilerinin bu hizmeti almaya hakları olduğu muhakkaktır.

Katılım bankaları son yıllarda yeni ürünlerle müşteri kitlesini geliştirmeye büyük önem vermekte, uygulamaya aldığı Bireysel Emeklilik Sistemleri, Kredi Kartı Puan/Taksit sistemleri, Hisse senedi fonları vb.

¹ Erişim:[<http://ekonomi.haberturk.com/otomotiv/haber/625617-bankalar-acenteleri-sadece-kazada-geciyor>], Erişim Tarihi: 29 Nisan 2011

ürünlerle artık müşterilerine farklı ürünler satarak kârlılıklarını artırmaya çalışmaktadırlar. Tekâfûl sigorta sistemi ile sadece kendi müşterilerine değil konvensiyonel bankalarla çalışan/çalışmayan 3.şahıslara da ciddi poliçe satışları gerçekleştirilebilecektir. Bu noktada Neova Sigorta'nın ilk yıl ürettiği 275.000 poliçe ile hayat dışı branşlarda toplam prim üretiminde 26.sırada olmasını takdir etmek gerekir. Daha ilk yılında bir Tekâfûl sigorta şirketinin bu denli başarılı olması gelecek açısından umut vericidir.

Katılım bankalarından Bank Asya'nın iştiraki olan Işık sigorta her ne kadar topladığı fonları katılım hesaplarında değerlendirse de fon sahiplerine Tekâfûl mantığına uygun olarak kâr dağıtmadığı için tam anlamıyla Tekâfûl sisteminden söz edilemeyecektir. Albaraka Türk ve Türkiye Finans ise sigorta alanında oldukça geri kalmış halen başka sigorta şirketlerinin acentesi olarak hizmet vermektedirler. Her ikisinin de büyük ortakları olan Arap sermayedarların kendi ülkelerindeki aynı grup şirketleri aracılığıyla uyguladıkları Tekâfûl sigorta sistemini ülkemizde kullanmamaları anlaşılabilir değildir.

Ülkemizdeki konvensiyonel sigorta şirketlerinin topladıkları fonların büyük bir kısmını iştirakleri oldukları bankalara aktardıkları, bu fonlar ile bankaların ciddi kârlar elde ettikleri de önemli bir husustur. Ticari bankalardan farklı olarak fon toplama imkânları kısıtlı olan sadece topladığı mevduatlarla, özkaynaklar'la veya dönem dönem elde edilen murabaha sendikasyonlarıyla elde ettiği fonları kullandırmaya çalışan katılım bankaları için önemli bir kaynak yaratacağı şüphesizdir. Bu noktada Işık sigortanın 2010 yılı içinde Katılım hesaplarına yatırdığı yaklaşık 110 Milyon TL'nin yaklaşık 2 şubenin toplayacağı mevduata eşit olduğunu hatırlatmakta fayda var.

Katılım bankaları sadece ticari amaçla değil aynı zamanda faiz hassasiyeti olan kişilere hizmet amacıyla kurulmuş işletmelerdir. Bu noktada

hem maddi kazançları hem de hedef müşteri kitlelerinin beklentilerini karşılamak üzere çok sık kullandıkları bir ürün olan sigortacılık faaliyetlerini yine kendi şirketleri üzerinden yapmalarını beklemek en doğal beklentilerdendir. Katılım Bankalarının sermayedarlarının aynı zamanda hizmet aldığı; Borsa ve aracılık hizmetleri için Bizim Menkul Değerler A.Ş., Kart Basım hizmetleri için Asya Kart Teknoloji Hizmetleri A.Ş vb. kuruluşlara ortaklıkları göz önünde bulundurulduğunda kendi sigorta şirketlerini kurarak işletmelerinin daha faydalı olacağı düşünülmektedir.

6.KAYNAKLAR

ABDUL RAHMAN; Zuriah, MOHD.YUSOF, Rosylin,ABU BAKAR, Faizah, ” Family Takaful:It’s Role İn Social Economic Development And As A Savings And Investment Instrument İn Malaysia-An Extension”, *Jurnal Syariah Jil.* 16, Bil1 s:92 ,2008

ABDUL WAHAB, Abdul Rahım, K.LEWIS, Mervyn, HASSAN ,M.Kabir, ”Islamic Takaful: Business Models,Shariah Concerns and Proposed Solutions”, *Thunderbird International Business Review*, Vol 49(3) May-June 2007

ABDUL WAHAB, Abdul Rahım, “Takaful Business Models, Opportunities, Obstacles and Practical Recommendations for Islamisation of Insurance System In Pakistan”,*Sıdat Hyder Morshed Associates (Pvt) Ltd.*

AKATLI, Cengiz, *Yangına Karşı Sigorta ve Yangın Reasüransı*, Binbirdirek Matbaacılık, İstanbul,1985

Al Baraka Türk Faaliyet Raporu 2010

ARSEVEN, Haydar, *Sigorta Hukuku*, Beta Basım Dağıtım A.Ş, 1991

ATABEK, Reşat, *Sigorta Hukuku*, İstanbul, 1950

Banka ve Özel Kurumlar Teknik Personel Eğitim Programı Ders Notları, Sigortacılık Eğitim Merkezi, Eylül 2010

Bankasya 2010 Faaliyet Raporu

BHATTY,Ajmal “The Growing Importance Of Takaful Insurance”, *Asia Regional Seminar Organized By OECD and Bank Negara Malaysia Under The Sponsorship Of The Government Of Japan*, Kuala Lumpur, 23-24 Sept 2010

BILLAH,Mohd.Masum, ”Different Models Of Takaful In The Global Sound Market”, *ICMIF*

BILLAH,M.Ma'sum, *İslamic and Modern Insurance*, Selangor, İlmiah Publishers, 2003

CHAN;Aurora, "Worldwide Takaful Insurance Market Predicted to grow by 31 Percent in 2011", International Insurance and Healthcare Industry News, 15 Nisan 2011

DALGIN, Nihat, *İslâm'ın Işığında Sigortacılık*, Samsun, 2002

DALGIN, Nihat, "Sosyal Güvenliğe Katkısı Bağlamında Karşılıklı Sigortalar", *Sigorta Araştırmaları*, TSRSB Bilim ve Danışma Kurulu Onaylı Eserler S.1 s.45-49, 2005

DEMİR, ilhan, *Yeni Vakıfların Temel Kitabı*, Hukuki Araştırmalar Derneği Yayınları, Ankara, 1998

ERDOGAN, Koray, "Kasım 2000 ve Şubat 2001 Krizlerinin Sigortacılık Sektörü Üzerindeki Etkileri", *Active Dergi*, 2003

FAROOQ, Umar Syed,CHAUDHRY, Tariq Saaed,ALAM, Fakhr-e, AHMAD, Ghayur, "An Analytical Study of the Potential of Takaful Companies", *European Journal Of Economics*, 2010 Issue 20 s:72

"Forty Sixth Annual Report The Latest Economic Development", *Saudi Arabian Monetary Agency Research and Statistics Department*, s. 78 ,2010

GÜVEL, Enver Alper, GÜVEL, Afıtap Öndaş, *Sigortacılık*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002

Hazine Müsteşarlığı

HIZLI, Perçem Başak, *Sigorta Sektörünün Gelişimi, Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi ve Türkiye Uygulaması*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2007,

Insurance Statistics Yearbook , OECD Publishing, 2010

Insurance Statistics Yearbook , OECD Publishing, 1999-2008

Issues In Regulation And Supervision Of Takaful (Islamic Insurance), Islamic Financial Services Board And International Association Of Insurance Supervisors(IFSB&IAIS), August 2006, s:5

İŞTAR, Emel, *Katılım Bankacılığı Tarihi*, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Projesi, Ocak 2009

JAFFER,S. “Takaful in Saudi Arabia”, *Islamic Finance News*, Vol.3, No:25, 28 July 2006, s.16

KAMALI, Mohammad Hashim, *Islamic Law in Malaysia: Issues and Developments* , Malezya: Ilmiah Publishers, 2000

KARACAN, A.İhsan, *Sigortacılık ve Sigorta Şirketleri*, Bağlam Yayıncılık, 1994

KARAYAZGAN, Ahmet, “Takaful (İslami Sigorta)”, *Sigorta Araştırmaları Dergisi*, Sayı 4, 2008, s. 109

KAVÇAK, Görkem, *Malezya Sigortacılık Sektörünün İncelenmesi ve Ekonomik Büyümeye Etkileri*, Marmara Üniversitesi Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2009

KAZGAN Haydar, *Osmanlı'dan Günümüze Türk Finans Tarihi*, C. 2, IMKB/Creative Yayıncılık ve Tanıtım, İstanbul, 1999

KENDER, Rayegan, *Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku*, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1990

KHAN, Atiquzzafar, “Takaful:Concepts and Models”, *9 th Distance Learning Course On Issues İn İslamic Finance*, 5 May 2009

KHAN, Mohammad, ”Islamic Finance:Integration into the financial Mainstream, Islamic Insurance (Takaful and Retakaful)”, Pricewaterhousecoopers, 28 May 2008

KHAN, M.Mansoor, BHATTI, M.Ishaq, ”Islamic Banking and Finance: on its way to globalization”, *Managerial Finance*, Vol.34 No.10, 2008, s:719

KİBRİTÇİOĞLU, Aykut, ”Türkiye’de Ekonomik Krizler ve Hükümetler 1969-2001”, *Yeni Türkiye*, Ekonomik Kriz Özel Sayısı 1, Yıl:7, Sayı:41, 2001

Kuveyt Türk Katılım Bankası 2010 Faaliyet Raporu

Küresel Kriz yörüngesinden çıkış Türk Finans Sektörü, Deloitte Danışmanlık A.Ş.,Mayıs 2010

KWON, W. Jean, “Islamic Principle and Takaful Insurance: Re-Evaluation”, *Journal of Insurance Regulation*, 2007, Vol. 26, Issue 1,s.62

KWON, W.Jean, MAYSAMI, Ramin Cooper, "An Analysis of Islamic Takaful Insurance A Cooperative Insurance Mechanism", *Journal of Insurance Regulation*, 18.1 (Fall 1999) s.109-132

MALATYALI, Nihat Kamuran, *Türk Sigorta Sektörü Orta ve Uzun Vadeli Gelişme Beklentileri*, TSEV Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları-13, İstanbul, 2008

MILNE,R.S,DIANE,K.Mauzy, *Politics and Government in Malaysia*, Singapur Times Books İnternational ,1978

MORTUZA ALİ,K.M, "Introduction to Islamic Insurance", *ICMIF Articles*,s:68

Neova Sigorta 2010 Faaliyet Raporu

ODABAŞI, Mehmet, *Faizsiz Bankacılık İlkeleri ve Katılım Bankacılığı*, Türkiye Katılım Bankaları Birliği Eğitim Notu, Eğitim No: 2009/2010-55, 2010

OKSAY, Suna, AGDAS, Levent, *Sigorta Tanıtım Kitapçığı*, İstanbul, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketler Birliği Yayını, 2005

ÖZSOY, İsmail, *Türkiye’de Katılım Bankacılığı*, Türkiye Katılım Bankaları Birliği Eğitim Notları, Eğitim No:2010-2011-19, 2011, s: 15

PAKDEMİRLİ, Ekrem, *Türkiye’de Faizsiz Finans Kurumlarının Kuruluş Serüveni, Türkiye’de Özel Finans Kurumları Teori ve Uygulama*, Albaraka Türk Yayınları:17, İstanbul, 2000

REICHER ,V. K., "Dokapitalisticheskoye strakhovaniye (Pre-capitalist Insurance)", *Strakhovoye Pravo (Insurance Law)* No.4 s. 65 ,1999

"SAIB launches Islamic banking program", *Arab News*, 26 September 2006, Sf:7

"Saudi Arabia: Country Analysis Report", *In-depth PESTLE Insights Datamonitor*, 09/2010, s:38

SELLÂME, Abdullah, *El-Hatar ve't-Te'min*, 7.Baskı, 1986

Sigortacılık Temel Bilgileri, AR-GE Eğitim Müdürlüğü, İstanbul, 1995

ŞAHİN, Ekrem, *Türkiye’de Düünden Bugüne Katılım Bankaları*, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007

ŞIKLAR, Osman, *Bir Ara Rejim Bürokratının Anıları*, İmge Kitabevi, Ankara, 2010

TALİB, Shahril, MOHD. ARİF ,Mohammad Raduan, *İktisadi Hayat: Dalgalara Hükmetmekten Toprağı İşlemeye*, İstanbul, Yıldız Matbaacılık, 2000

The World Takaful Report 2010, Managing Performance in a Recovery, Ernst&Young, April 2010

Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2002

Türkiye Finans Katılım Bankası 2010 Yılı Faaliyet Raporu

USLU, Sami, *İslam'da Faiz Yasağı ve Çağdaş Finans*, Zafer Yayınları, 2005

ÜLGER, Yasemin, *Türk Sigorta Sektörünün Ekonomik Gücü ve Avrupa Birliği Karşısındaki Durumu*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1999

VAUGHAN, E. J., *Risk Management*, New York: Wiley, 1997

VİSSER, Wayne A.M. and MCINTOSH, Alastair, "A Short Review of the Historical Critique of Usury" *Accounting, Business & Financial History*, 1998, s:175-189

WAN ARIS, Yon Bahiah, "Takaful-An Option to Conventional Insurance : A Malaysian Model", *ICMIF Articles*, ,2004

World Islamic Insurance Directory 2010, Ernst&Young Analysis, Global Insight:Swiss RE-Sigma No.3,2009

World Insurance in 2009, Sigma, Swiss Re., No: 2/2010

YALÇIN, İsmail, *Malezya'da İslam Hukuku Uygulamaları: Yeni Gelişmeler ve Problemler (1981-2003)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul, 2004

YEGAR, Moshe, *Islam and Islamic Institutions in British Malaya: Policies and Implementation*, Kudus, The Magnes Yayınları, 1979

YİĞİT, Ezgi, *Avrupa Birliği ile Uyum Sürecinde Türk Sigorta Sektörünün Değerlendirilmesi*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 2007

YUSOF, M.F, "An overview of the Takaful Industry", *New Horizon*, No.107 March 2001, s:9-11,

YÜCESOY, Cevat, *Sigorta İşletmeleri ve Muhasebesi*, Çağlayan Kitapevi, Çağlayan Muhasebe Serisi No: 8, 1966

ZERKA,M.A,NECCAR,A.M, *İslam Düşüncesinde Ekonomi, Banka ve Sigorta*, (Çev.Hayreddin KARAMAN), İstanbul , İz Yayıncılık, 2009

İnternet Kaynakları:

<http://archive.arabnews.com/?page=6§ion=0&article=87203&d=26&m=9&y=2006>
<http://confinder.richmond.edu/admin/docs/malaysia.pdf>
<http://ebulten.bddk.org.tr/haritalama/harita.aspx>
<http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=01591995-0570-45d8-bbf0-15a5c85d5006%40sessionmgr15&vid=1&hid=2>
<http://ekonomi.haberturk.com/otomotiv/haber/625617-bankalar-acenteleri-sadece-kazada-geciyor>
http://en.wikipedia.org/wiki/Insurance#History_of_insurance
http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_Muslim_population
<http://fikih.ihya.org/islam-fikhi/mudarebe.html>
<http://mci.gov.sa/english/moci.aspx?Type=8&PageObjectId=740>
http://report.paragaranti.com/arastirma/Arastirma_pg/BankAsya0406.pdf
http://sama.gov.sa/sites/SAMAEN/ReportsStatistics/ReportsStatisticsLib/5600_R_Annual_EN_2010_11_14.pdf
<http://stats.oecd.org>
<http://tsrb.org.tr/sayfa/istihdam-tablolari-2010>
http://turkiyefinans.com.tr/tr/bireysel_bankacilik/bankacilik_hizmetleri/sigortacilik_hizmetleri.aspx
<http://turkiyefinans.com.tr/tr/hakkimizda/tarihce.aspx>
<http://www.alahlitakaful.com/aboutus.html>
http://www.albaraka.com.tr/bizi_taniyin/detay.aspx?SectionID=AvW7CcOUELQIQzWvBQMfQ%3d%3d&ContentID=SjpzafdvjZK8baQMqwSZQQ%3d%3d
<http://www.albaraka.com/default.asp?action=category&id=16>
<http://www.albaraka-ins.com/aboutus.html>
http://www.albarakaturk.com.tr/bireysel_bankacilik/detay.aspx?SectionID=GZ9F5Jy7Wq8FDWOBBHc3yQ%3d%3d&ContentId=n9xMRpol96pWIBIsOC15%2bg%3d%3d
http://www.albarakaturk.com.tr/images/yatirimci/ALBARAKA_TR_FINAL.PDF
http://www.bankasya.com.tr/pdf/faaliyet_raporlari/2010_yili_faaliyet_raporu.pdf
http://www.bankasya.com.tr/pdf/faaliyet_raporlari/2010_yili_faaliyet_raporu.pdf
<http://www.bankasya.com.tr/hakkimizda/index.jsp>
http://www.bankasya.com.tr/hakkimizda/istirak_ve_bagli_ortakliklar.jsp
http://www.bankasya.com.tr/hakkimizda/sermaye_ve_ortaklik_yapisi.jsp
http://www.bankasya.com.tr/ticari_kurumsal/sigorta_hizmetleri.jsp
<http://www.bireyselemeklilik.gov.tr/tarihce.htm>
<http://www.bnm.gov.my/files/publication/dgi/en/2009/1.1.pdf>
<http://www.bnm.gov.my/files/publication/dgi/en/2009/1.2.pdf>
<http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=13&cat=insurance&type=TKF&fund=0&cu=0>
<http://www.che.ac.uk/publications/usury.htm>
<http://www.dask.gov.tr/100.html>
<http://www.dask.gov.tr/istatistik21.html>
<http://www.denizyatirim.com/DisplayContents.asp?ContentId=5D5D>
<http://www.developing8.org/documents/summit/dhaka-declaration-1999/>
<http://www.diyaret.gov.tr/turkish/dy/KurulDetay.aspx?ID=1134>
http://www.financeislam.com/article/1_37/1/474
<http://www.globalsurance.com/blog/worldwide-takaful-insurance-market-predicted-to-grow-by-31-percent-in-2011-340720.html>
<http://www.iar.com.tr/Yatirimci.aspx>
<http://www.iiic.com.sa/English.htm>
<http://www.isiksigorta.com/documents/31122010Dipnotlar.pdf>
<http://www.kantakji.com/fiqh/Files/Insurance/n109.pdf>

<http://www.kuveytturk.com.tr/pages/tarihce.aspx>
http://www.kuveytturk.com.tr/pdf/finansal_bilgiler/faaliyet_raporlari/2010FaaliyetRaporu.pdf
http://www.kuveytturk.com.tr/tr/Hakkimizda_FaizsizBankacilik.aspx
<http://www.maybank.com/corporate-profile/group-corporate-structure>
http://www.mifc.com/index.php?ch=menu_know_ibt_ib&pg=menu_know_ibt_ib_list
<http://www.millire.com/zamantuneli.htm>
http://www.necmettinerbakan.org/icerik.asp?id=27&cat_id=356
http://www.neova.com.tr/srv_dosya/neova_sigorta_2010_faaliyet_raporu.pdf
<http://www.resmigazete.gov.tr/>
<http://www.sama.gov.sa/sites/samaen/Links/Pages/SaudiBanks.aspx>
<http://www.saudi-re.com/insurance.php>
http://www.sidathyder.com.pk/downloads/SH-Takaful_Business_Models-AR.pdf
<http://www.sigortacilik.gov.tr/>
<http://www.statistics.gov.my/portal/clockpopulation/index.php>
http://www.takaful.coop/doc_store/takaful/an%20option%20to%20conventional%20insurance.pdf
http://www.takaful.coop/doc_store/takaful/analysis%20of%20Islamic%20Takaful%20Insurance.pdf
http://www.takaful.coop/doc_store/takaful/differentModels.pdf
http://www.takaful.coop/doc_store/takaful/Introduction%20To%20Islamic%20Insurance.pdf
<http://www.takaful.hsbcamanah.com.my/1/2/myht/corporate-information/about-us>
<http://www.takaful-malaysia.com.my/corporate/aboutus/Pages/companybg.aspx>
<http://www.tazur.com/about-takaful.html>
<http://www.tazur.com/takaful-vs-conventional.html>
<http://www.tcmb.gov.tr/yeni/duyuru/duy98-20.html>
http://www.tkbb.org.tr/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=89&Itemid=979
http://www.tkbb.org.tr/index.php?option=com_docment&cid=15&Itemid=813
<http://www.tkbb.org/>
<http://www.tsrbsb.org.tr/sayfa/tarihce>
<http://www.tsrbsb.org.tr/sayfa/turkiyede-sigortacilik>
<http://www.tuketicirehberi.org/content/view/118/89/>
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/my.html>

7.ÖZET

Sigortacılık ilk insanlardan günümüze kadar tarihin her döneminde insanlık için çok önemli bir müessese olmuştur. Sigorta Sistemi, İnsanların yoğun emekleri sonucu sahip oldukları kıymetli varlıklarını beklenmedik kazalar sonucu kaybetmeleri durumunda oluşabilecek sosyo ekonomik çöküntüleri önleyen önemli bir sistemdir.

Tekâfûl Sigorta sistemi ise günümüzde özellikle faizsiz bankacılığın geliştiği ülkeler başta olmak üzere dünya genelinde hızla yaygınlaşmaktadır. Tekâfûl Sigorta Sisteminin, ülkemizdeki Katılım bankalarının yapmış oldukları faizsiz bankacılık hizmetleri göz önünde bulundurulduğunda son yıllarda faizsiz bankacılık ürünlerindeki çeşitlendirme çabaları da göz önünde bulundurularak ülkemizde uygulanabilecek bir sistem olduğu görülmektedir.

Çalışmada ülkemizdeki Katılım Bankalarının faizsiz ürün çeşitlendirme çabalarına ek olarak katılım bankası müşterilerinin veya sigortacılık sistemine dini kaygılardan dolayı uygun bakmayan kişilerin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, Tekâfûl Sigorta sisteminin ülkemizde uygulanabilirliği araştırılmıştır. Katılım Bankalarının son yıllarda meydana gelen hızlı büyümeleri şube, personel, mevduat artışlarının yanı sıra kredi rakamlarında da ciddi artışlara sebebiyet vermiştir. Katılım Bankalarının öncelikli olarak kendi kredilerinin sigorta ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturulabilecek Tekâfûl Sigorta şirketlerinin katılım bankalarına sağlayacağı birçok fayda olduğu tespit edilmiştir. Ülkemizde bu noktada var olan bir ihtiyaç analizi niteliğindeki bu çalışma ile hem katılım bankalarına bir yeni ve verimli bir ürün, hem de sigortacılık sistemimizin gelişmesi için sigortacılık sistemi ile çalışmayan kişilere bir alternatif önerilmiştir.

8.ABSTRACT

Selling insurance is considered to be a prominent in every period throughout the history of mankind. Insurance system is an important system which prevents socioeconomic collapses that could be brought about unexpectedly in case of losses of valuable assets painstakingly possessed.

Takaful insurance system has been intensified rapidly the world over especially in countries in which interest-free banking has been developed. Given the interest-free banking services done by participation banks in our country Takaful insurance system can be seen as a system to be applied in our country when taken into consideration the efforts in the sorting of products of interest-free banking.

In this study, in addition to the attempts to sort out the products of participation banks in our country given the requirements of individuals who do not regard as fitful the insurance system and those who are the customers of participation banks, the applicability of Takaful insurance system was studied. The rapid growth of participation banks in recent years has led to a great increase in credit numbers as well as the bank deposits, personnel and sub-branches. Takaful insurance system was found to provide great benefits to participation banks within the context of meeting the requirements of insurance primarily based on the credits of these banks. With this study, which can be viewed as an analysis of necessity at this point, a new productive method and an alternative were recommended to those people who do not work with insurance system in order to develop such a system.